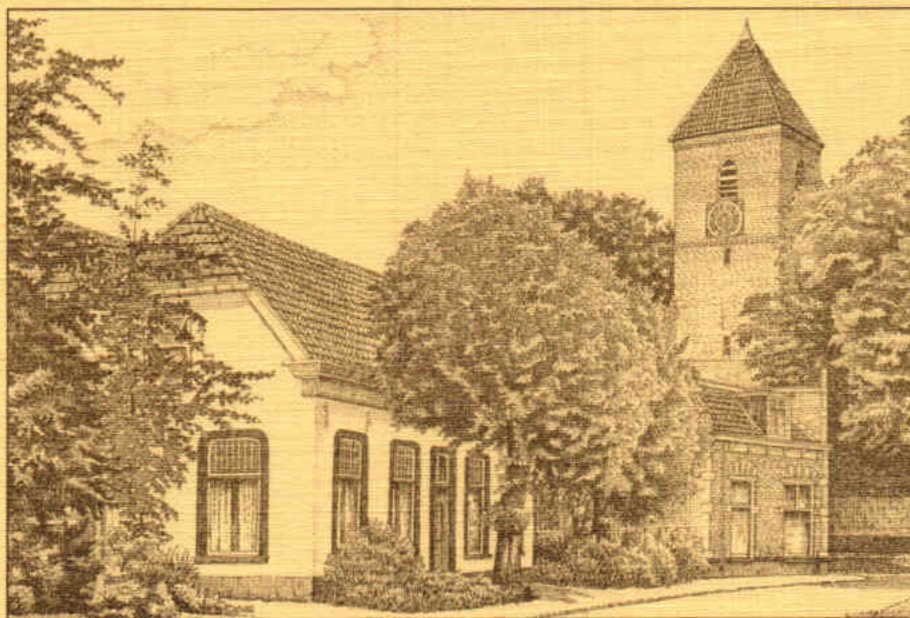

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

24e JAARGANG - NUMMER 1 - MAART 2004

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid

€ 7,50 per jaar); donateurs € 15,00 per jaar

Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)

Themanummers € 6,00

Bestuur

J.M. Seine, Molenweg 2, voorzitter,

8141 NS Heino, tel. 391310

J.K. Pruijm-Reinders, secretaresse,

Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, penningmeester,

De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

G.H.M. ten Berge-Elferink, Delmterweg 8,

8141 PJ Heino, tel. 391803

M.J.M. Bisschop, Grote Bisschop 23,

8141 WK Heino, tel. 392499

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,

8141 VB Heino, tel. 392007

G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28,

8141 GG Heino, tel. 391332

J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8,

8141 GK Heino, tel. 392560

G.J. Veltkamp, Canadastraat 60,

8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,

8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: T. de Graaf-Brouwer,

Van Sonsbeeckstraat 18, 8141 VB Heino,

tel. 392007 en J.H.M. Meulman-Kortstee,

Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,

Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijm-Reinders,

Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,

Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,

Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,

tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,

Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,

Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,

tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino

tel. 0572-394562

Redactie

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,

8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*

D. van de Klippe, Kruzebrink 6,

8141 WD Heino, tel. 391517

J.L. Melenhorst, Wooldhuysweg 2c,

8141 RX Heino, tel. 392712

J. Peters, Woolthuisweg 39,

8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,

8141 EW Heino, tel. 392586

J. Tijhuis, Goudenregen 36,

8141 XA, tel. 394224

H.J. Wessels, De Horst 18,

8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, De Haarstraat 33,

8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
24e jaargang - nummer 1 - maart 2004

INHOUDSOPGAVE

- blz. 2 Van de redactie
- blz. 3 Spreekende foto's (60) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 4 Uit de school geklapt (19) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 6 De schrik van Harculo - Anton G.M. Heijmerikx
- blz. 10 Toen en Nu (9) - Giel Bisschop
- blz. 12 Herinneringen, na zestig jaar, aan de oorlog, de bezetting en het onderduiken - G. Lindeboom
- blz. 14 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 16 Al weer 20 jaar geleden - Henk Wessels
- blz. 21 Het verhaal achter de dingen (7) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 22 Heino en zijn geschiedenis (15) - Derk van de Klippe
- blz. 23 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Het is dit jaar 60 jaar geleden dat Europa zuchtte onder het juk van de nazi's. Het derde rijk begon in al zijn voegen te kraken en het leek er op dat 1944 het laatste jaar van de oorlog zou zijn. Maar de druk van de bezetter werd steeds heviger evenals de honger in de stedelijke gebieden. Velen stierven als gevolg van ziekte en gebrek. Jonge mannen moesten onderduiken om aan tewerkstelling in Duitsland te ontkomen. Wijlen de heer G. Lindeboom heeft vorig jaar zijn herinneringen aan de oorlog opgeschreven. Zijn verhaal kunt u in deze aflevering lezen.

Ook 'Het verhaal achter de dingen' gaat over de oorlog.

Als 'De schrik van Harculo' genoemd wordt, begint menigeen te glimlachen. Velen hebben deze zonderlinge figuur nog gekend. Op zijn eigen wijze beschrijft Anton Heijmerickx het leven van deze man.

Kijkt u vooral ook goed naar 'Wie is wie?' We willen voor ons fotoarchief graag zo veel mogelijk namen weten van de personen op de foto.

Iedere maandagmorgen tussen 10 en 12 uur bent u van harte welkom in onze werkruimte in de 'Maelderieje' boven het Bezoekerscentrum.

De kopij voor het juninummer moet uiterlijk 15 april 2004 in ons bezit zijn.

Sprekende foto's (60)

Op de foto die u nu aantreft staat mevrouw Hermina Klazina (Mies) Hazelhorst-Van Olst afgebeeld, geboren te Wijhe op 31 juli 1890. Haar vader Hermannus van Olst was een echte Wijhenaar. Zijn voorouders treffen we al in Wijhe aan, als ene Hendrikus van Olst, 'gediend hebbende op den huize 'De Gelder'', op 20 mei 1742 trouwt in de Nederlands-hervormde kerk met Aleida Kruins. De mannelijke leden van de familie Van Olst oefenen in de loop der tijd het beroep uit van stoeldraaier, borstelmaker, tapper en verver. Van Hermannus van Olst, de vader van Mies Hazelhorst-Van Olst, wordt bij zijn huwelijk vermeld, dat hij huisschilder is. Het huwelijk met Klasina de Graaf wordt te Heino gesloten op 27 mei 1886 en het paar vestigt zich in Wijhe. Echter op 30 mei 1903 neemt Hermannus van Olst de zaak van zijn schoonvader Reint de Graaf over aan de Zwolseweg 1 te Heino. Zodoende komt de familie Van Olst in Heino te wonen. Dochter Mies trouwt op 27 april 1920 met Gerrit Hendrikus Hazelhorst, die bierhandelaar, bakker en caféhouder is op Marktplein 6 in Heino; het toenmalige Bondscafé Hazelhorst. Nu zijn daar een Chinees restaurant en een DA drogisterij gevestigd.

In 1933 verkoopt de heer Hazelhorst het bedrijf aan de heer Van Rijssen en bouwt in dat zelfde jaar een nieuwe woning met schuur op het adres Marktplein 8. Dit huis is afgebroken toen de Rabobank op die plek een nieuw bankgebouw realiseerde. Mevrouw Hazelhorst overleed te Heino op 6 december 1944 aan een ongeneeslijke ziekte.

Een fragment genealogie van Hermannus van Olst.

Hermannus van Olst.

Geboren: Wijhe 14 oktober 1855.

Overleden: Heino 21 september 1923.

Zoon van: Hendrik van Olst en Lambertha Slettenhaar.

Beroep: huisschilder, bakker, kruidenier, caféhouder.

Hermina Klazina Hazelhorst-Van Olst 1890-1944.

Godsdienst: Nederlands-hervormd.

Adres: Heino, Zwolseweg 1.

Huwelijk: Heino 27 mei 1886 met Klasina de Graaf, geboren Heino 31 juli 1860.

Dochter van Reint de Graaf, bakker, kruidenier, caféhouder, brievengaarder, en Hermina Pothof.

Kinderen:

1. **Hermina Klazina**, geboren Wijhe 31 juli 1890, overleden Heino 6 december 1944, gehuwd Heino 27 april 1920 met Gerrit Hendrikus Hazelhorst.

2. **Reint Hendrik**, geboren Wijhe 5 december 1891, overleden Heino 21 juli 1967, gehuwd Heino 5 november 1925 met Maria Wilhelmina Hendrika Gerdina van de Worp.

J.K. Pruim-Reinders

Geraadpleegde bronnen:

- Archief Vereniging voor Heemkunde 'Omheining': burgerlijke stand en bevolkingsregisters van de gemeente Heino.
 - HCO Zwolle: burgerlijke stand van de gemeente Wijhe.
- Met dank aan mevrouw W.M.R. Bomhof-van Olst voor haar hulp.

Uit de school geklapt (19)

In de vorige 'Omheining' trof u schoolfoto's aan van de R.K. Mariaschool uit het jaar 1931. Een jaar later werden er opnieuw foto's genomen. Helaas zijn hiervan maar twee exemplaren aanwezig in het archief van de vereniging.

Op de eerste foto zien we vanaf boven van links naar rechts:

Rij 1:

Meester Groothuis, meester Overmars, Anna Bosch, Anna Broekhof, Bernard Blanke, Tinus Blanke Batszoon, Antoon Oud Ammerveld, Annie Blom, Martha Bosman, Marie Boerdijk.

Rij 2:

Riek of Dinie Beumer, Annie Beumer, Marinus Blanke, Gerard Broeks, Tinus Oud Ammerveld, Marie Bosman, Marie of Antonia Bosch, juffrouw Meiman.

Rij 3:

Tinus Blanke Heinzoon, in matrozenpakje

jongetje Beumer, onbekend, Riek Blanke, Doortje Broeks, Bernard Oud Ammerveld, meisje met wit kraagje Dinie Blom Wolterdochter, daarachter een onbekend meisje, Antoon Boerdijk, Bernard Boerdijk, Johan Boerdijk, meisje gedeeltelijk voor juffrouw Meiman onbekend.

Rij 4:

Jan Blanke Heinzoon, Jan Besten, onbekend, onbekend, Annie Blanke, Theo Oud Ammerveld, Theo Blom, Letta Blom, Mien Blom, Tonnie Baurichter.

Rij 5:

Harrie Antonissen, Antoon Antonissen, Wiebe Bos, Theo Bosch, onbekend, Hein Oud Ammerveld, Mien Blom, Hennie Blom, onbekend, Theo Blom.

Op deze foto zijn op de eerste rij de kinderen helaas gedeeltelijk zichtbaar.

Op de tweede foto vanaf boven van links naar rechts:

Rij 1:

Meester Groothuis, Bernard Nijboer, Annie Lammers, Hein Lammers, Hein Neijmeijer, Jan Neimeijer, Gradus Nijenhuis (de vlo), Antoon Nijenhuis (de oele).

Rij 2:

Anton Nijboer (pazie), Tonia Lammers, meisje Nijboer, Marie Neimeijer, Anton Lugtenberg, Dorus Nijenhuis, twee meisjes Nijenhuis (de oele).

Rij 3:

Lies Meijnders, onbekend, Tonia Neimeijer, Annie Neimeijer, Gerard Lugtenberg, Herman Lugtenberg, meisje Neppelenbroek, meester Hoppen.

Rij 4:

Dina Mars, Theo Melenhorst, Jan Nijboer, Willem Mulder, Annie Lugtenberg, meisje Neppelenbroek.

Rij 5:

Meisje Nijboer (pazie), Mimie Neppelenbroek, Mina Mulder, Tonia Mulder, Jan Lugtenberg, meisje Neppelenbroek, Anton Neppelenbroek.

Mocht u kinderen herkennen op de foto's of aanvullingen hebben, dan horen wij dat graag van u. Wanneer u ons kunt helpen aan de ontbrekende foto's, laat het ons dan weten. De mogelijkheid bestaat om foto van foto te maken, zodat u uw eigen foto kunt houden. Een reactie wordt zeer op prijs gesteld.

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorus, de Haarstraat 25, 8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.
Jennie Pruijm, Acacia 25, 8141 TL Heino, telefoon 0572-391986.

De schrik van Harculo

De Schrik van Harculo, op zijn Zwols de Skrik van Ercelo, werd ook wel gekke Batsie genoemd. Het was een reus van een kerel die woonachtig was in een klein spoorhuisje aan de Oldeneelweg in Harculo.

Hij woonde daar eerst samen met zijn oma en zijn moeder maar na hun overlijden, in respectievelijk 1950 en 1961, woonde hij daar alleen. Zijn eigenlijke naam was Elbertus van den Berg. Volgens hardnekkige geruchten zou hij de zoon zijn van een buitenechtelijke relatie van zijn moeder met een baron. Dat laatste is pertinent niet waar. Hij is geboren te Hattem op 2-4-1907. Zijn vader was Andries van den Berg, geboren te Hattem op 30-1-1881 en zijn moeder was Wilhelmina Eilander, geboren op 25-8-1882 te Zwollerkerspel. Zij zijn gehuwd op 20-6-1906 te Zwollerkerspel en waren woonachtig te Hattem.

Zijn vader is helaas op 13-4-1907 te Hattem overleden, elf dagen na de geboorte van zijn zoon.

Zijn vader was veerknecht op het grote Katerveer en is bij een noodlottig bedrijfsongeval om het leven gekomen.

De Zwolsche Courant berichtte daarover op 14-4-1907 het volgende:

'Een treurig ongeval had gisterenmiddag om half een op den IJssel voor het Katerveer plaats. Een passeerende schipper wierp het anker uit, hetwelk den kabel van de pont greep. Daardoor brak de remketting van de pont, die zich juist midden op de rivier bevond. Het eene uiteinde van den ketting trof den 26 jarigen veerknecht Andries van den Berg en verwondde hem zeer ernstig aan den buik.

Dr. Frank verleende geneeskundige hulp, waarna de getroffene naar zijn woning werd overgebracht. Hedennacht is de jonge man, die nog slechts kort gehuwd was, aan de gevolgen der verwonding bezweken.'

Het rooms-katholieke ziekenhuis 'De Weezenlanden' was al in gebruik, maar kennelijk vond de dokter het niet noodzakelijk hem daarheen te laten vervoeren.

Elbertus van den Berg met zijn moeder in 1932.

Moeder en zoon woonden aanvankelijk nog een poosje in Hattem, maar na enige tijd trokken zij in bij de ouders van Wilhelmina in Harculo.

De ouders woonden op een boerderij die zij pachtten van Van der Oordt uit Windesheim. De vader moest borg staan voor zijn dochter en kleinzoon. Naast landbouwer was de vader ook werkzaam bij het waterschap. Met een ploeg van acht mensen, behorende tot de dijkstoel Windesheim/Harculo, zorgde hij voor het dijkonderhoud en het dijktoezicht.

De moeder van Elbertus wist in haar eigen onderhoud te voorzien door bij boeren in de omgeving werkzaamheden te verrichten.

Elbertus van den Berg, die al gauw ten onrechte Bartus Eilander werd genoemd, heeft

de lagere school in Ittersum doorlopen. Het was een eenzaam kind, een beetje bijzonder, maar hij kon zichzelf goed vermaken.

Drie jaar lang heeft hij in een draaibaar koepeltje moeten kuren omdat hij tbc had.

Zijn grote droom was om ooit nog eens naar Amerika te vertrekken maar daar is het nooit van gekomen.

Na het overlijden van Wilhelmina's vader, eind 1937, zijn de moeder, de dochter en haar zoon verhuisd naar de IJsselcentraleweg nr.4. Dat was een klein huisje direct aan het spoor gelegen. Het had de officiële functie van seinpost nummer 55 en deed dienst als halteplaats voor het boemeltje van Zwolle naar Deventer.

Als het zondag was, zat Elbertus op het peronnetje bij de hoek van het huisje met de sinaasappelen, die hij op de markt had gekregen, om te laten zien hoeveel hij er had.

Het was een grote en forse man, waardoor zijn fiets aan de kleine kant leek. In zijn fietstassen zat altijd een bijltje. Als hij van de markt in de stad terug kwam, waren zijn fietstassen afgeladen met houtjes, van gekliefde sinaasappelkistjes, voor de kachel en aan zijn stuur hingen vele jute tasje gevuld met fruit en andere etenswaar.

Hij was niet de vriendelijkheid zelf, maar hij heeft nooit iemand kwaad gedaan. Wel kon hij mensen vreselijk laten schrikken met zijn geschreeuw. Dat, en het feit dat hij in Harculo woonde, bezorgde hem zijn bijnaam.

Twee keer daags moest hij over de overweg aan het eind van de Deventerstraatweg vlak bij de oude ambachtsschool. De spoorbomen waren daar zeker 40 minuten per uur gesloten. Hij kon zich daar vreselijk kwaad over maken, stond dan te schreeuwen en soms met zijn bijltje te zwaaien.

In de winter was hij redelijk rustig en goed aanspreekbaar, maar zodra het weer voorjaar werd, was hij niet meer te houden en ging hij op pad. Als zijn moeder hem daarin tegenwerkte, werd hij zo boos dat hij alles stuk gooide wat hij enigszins te pakken kon krijgen. Hij was steevast keurig in het zwart gekleed, met een zwarte hoed op. Hij keek nogal nors en hij zag alles om zich heen; vooral mooie

Egberdina Eilander-Klompjan, de oma van Elbertus plm. 1945.

vrouwen ontgingen zijn bliken nooit. Het was zijn gewoonte om ongezien achter hen te komen. Dan gaf hij een kreet waarvan iedereen in elkaar kromp, tot groot genoegen van de lawaaimaker. Hij reed op zijn fiets heel Salland af en bezocht alle volksfeesten in elke plaats. Hij was bekend in heel de omgeving, van Meppel tot Deventer en van Hellendoorn tot aan de IJssel. Maar ook aan de overkant van de IJssel kwam hij vaak. Zelfs op de Zuidlaarder paardenmarkt was hij een bekende verschijning.

Hij kwam overal met hetzelfde doel: vrouwen laten schrikken, en neem maar aan dat dat ook echt schrikken was.

Hij bezat een accordeon; er op spelen kon hij niet, maar een enorm lawaai maakte hij wel. Vier buurjongens hadden een bandje opgericht. Als zij op zondag repeteerden en Elbertus hoorde dat, dan klom hij op de regenton en begon luid te zingen en te spelen. De repetitie hield dan snel op: hij overstemde alles.

Diezelfde jongens fietsten eens op een mooie

zomerse dag naar de kolk van Kiezebrink om te zwemmen. Op weg daar naar toe zagen zij dat een vrouw van de fiets was gevallen en jong als zij waren, vonden zij dat wel vermakelijk. Maar zij hadden niet opgemerkt dat de Schrik vlak achter hen fietste. Deze veegde hun alle vier flink de mantel uit. Vervolgens hielp hij de geschrokken vrouw vriendelijk en bezorgd overeind en schreeuwde de jongens nog allerlei verwensingen naar hun hoofd. Zij verstonden die al niet meer want, geschrokken als zij waren, hadden zij er flink de sokken in gezet.

Als jonge jongen heeft hij o.a. gewerkt in de Van Karnebeekstraat bij de gebroeders Gastenaar, die handelden in textiel. Misschien heeft hij daar zijn voorliefde voor zwarte pakken wel aan overgehouden.

Ook heeft hij gewerkt bij de firma Koppenrade aan de Nieuwe Wetering tegenover de oude IJsselcentrale. Hij was daar als los arbeider werkzaam in de betonindustrie. Soms mocht hij mee eten met de familie en dat deed hij keurig met mes en vork.

Hij heeft ook een periode gewerkt bij de Heidemij, maar niet zo heel lang.

Zijn oma overleed op 30-3-1950 op bijna 90-jarige leeftijd en zijn moeder op 4-9-1961 op 79-jarige leeftijd.

Na het overlijden van zijn moeder bleef hij wonen in het kleine huisje aan de spoorlijn, waar inmiddels de treinen niet meer stopten. Elbertus moest, 54 jaar oud, alleen verder en in zijn eigen onderhoud voorzien en dat viel niet mee. Eigenzinnig als hij was, wilde hij van zijn familie geen goede raad aannemen.

De burenhouders hielden een oogje in het zeil en dat was maar goed ook. Er ging het gerucht dat Elbertus goed in de slappe was zat en daar kwamen inbrekers op af. Door de oplettendheid van de burenhouders konden de inbrekers gearresteerd worden. Als dank liet hij bij de burenhouders een grote taart bezorgen. Maar om onduidelijke redenen bedreigde hij diezelfde buurman met een riek en schold hij hem uit.

De kinderen uit de buurt plaagden hem maar bleven wel op veilige afstand als ze in de spoorloot vissen of kikkervisjes vingden, want 'gekke Batsie' gooide ze met stenen.

Erg rijk zal hij niet geweest zijn want door arbeid kwam er niet of nauwelijks geld binnen. Wel scharrelde hij op vaste adressen hier en daar de kost op. Bekend is dat hij bij slagerij Hegeman in de Assendorperstraat altijd kapjes van snijworst ophaalde. Bij bakkerij Arendsen op de hoek van de Assendorperstraat en de Hortensiastraat was hij geen onbekende, evenals bij bakkerij Beumer aan de Nieuwe Deventerweg. In genoemde zaken kreeg hij een voorkeursbehandeling.

Men hielp hem meestal snel zodat hij ook weer snel de deur uit was; niemand maakte bezwaar dat hij vooringing.

Als hij eens wat te lang moest wachten naar zijn zin dan kon hij dat nogal luidruchtig kenbaar maken, bij voorkeur als de winkel vol klanten stond.

Rondom zijn woninkje verbouwde hij zijn eigen groente en op de markt kreeg hij ook wel het een en ander.

Voor zijn moeder was hij niet altijd even vriendelijk, integendeel, zij heeft bij tijd en wijle erg veel verdriet van hem gehad en grote zorgen. Het waren zijn grootouders die hun kleinzoon Elbertus, overigens met goede bedoelingen en gezien de voorgeschiedenis niet geheel vreemd, wel erg veel de handen boven het hoofd hebben gehouden. Dat heeft uiteindelijk niet helemaal goed uitgekapt.

In de namiddag van 17 november 1971 is hij vanuit zijn huis de IJsselcentraleweg afgestapt, is de Hollewandsweg overgestoken en reed hij richting Zandhove. Daar heeft hij zich vermoedelijk gerealiseerd dat hij iets vergeten was. Hij keerde vervolgens om, om in grote haast de Hollewandsweg weer over te steken en heeft daarbij de auto die kwam aanrijden over het hoofd gezien. De bestuurster, die hem pas op het laatste moment zag, kon hem onmogelijk ontwijken; het was donker en hij was zoals altijd in het zwart gekleed. Om in zijn stijl te blijven: hij heeft haar ongewild wel de schrik van haar leven bezorgd. Hij was op slag dood.

Hij is in alle eenzaamheid begraven op het kerkhof van Windesheim, waar niets meer herinnert aan zijn laatste rustplaats.

Bij de ontruiming van zijn huisje kwamen

*Schrik van Harculo
Elbertus van den Berg.
Foto: D. Hogenkamp.*

zeven hoeden voor de dag, zeven pakken en zeven fietsen. Op latere leeftijd had hij ook de beschikking over een bromfiets. Met die bromfiets reed hij naar de wat verder af gelegen plaatsen om de feesten bij te wonen. Maar de mensen die hem gekend hebben, herinneren hem meestal op de fiets.

Na de ontruiming is het huisje helemaal opgeknapt en van een nieuwe verflaag voorzien door de eigenaar, de Nederlandse Spoorwegen. Vreemd genoeg ging het veertien dagen later geheel tegen de vlakte. Nu herinnert niets er meer aan, enkel twee oude huizen bij de spoorwegovergang bepalen de plaats waar seinpost 55 met zijn bijzondere bewoner gestaan heeft.

Opmerkelijk is het dat bij iedereen die hem gekend heeft een glimlach op het gezicht komt als zijn naam genoemd wordt. Dan komen onmiddellijk de verhalen los.

Anton G.M. Heijmerikx

Bronnen:

- HCO Zwolle.
- Fam. Eilander, Zwolle.

Toen en Nu (9)

Een stukje van de Vlaminckhorstweg zoals het er voor de oorlog uit zag.
In het witte huis links vooraan woonde Jan van Langen.
Het huis achter de elektriciteitspaal was van Sterken die een winkel had waar men
manufacturen en hoeden verkocht. Achter dit huis was een schoenmakerij gevestigd.
Rechts van deze woning bevond zich bakkerij Koenjer.
Aan het eind van de straat kwam men uit op de Raalterweg (nu Canadastraat).

Nu

De twee huizen links zijn nog duidelijk te herkennen, maar zijn geen winkels meer.
Aan het eind van de straat komt men uit in de Canadastraat.

In het lage gebouw is Sterbedden gevestigd en in het hoge gebouw rechts daarvan
Broeken Binkie.

Foto: Giel Bisschop

Herinneringen, na zestig jaar, aan de oorlog, de bezetting en het onderduiken

1943 - 2003

Op 17-jarige leeftijd, in 1941, haalde ik het diploma van de christelijke lagere landbouwschool in Dalfsen. Het was oorlog en de vrijheid, vooral voor jongeren, werd steeds beperkter. Omdat thuis op de boerderij te weinig werk was voor mijn vader, mijn oudere broer en mij mocht ik me opgeven als leerling van de middelbare landbouwschool in Raalte (tweejarig). Voordat de cursus begon, werd de school gesloten door de Duitsers en bleef ik dus thuis. De school is eind 1945 weer geopend. De leeftijd van de leerlingen was toen inmiddels 20 tot 26 jaar geworden.

In mei 1943 kreeg ik een oproep van de Duitsers voor hun Arbeidsdienst, in Berlijn (Brandenburg). Als 20-jarige, in een tijd van oorlog en met een onzekere toekomst voor me, vond ik het een sensatie en een avontuur om aan de oproep gehoor te geven. Het was bovendien ook nog verplicht.

Dus volgde er een keuring, het in ontvangst nemen van bonnen voor nieuwe kleding enzovoort. Ook heb ik een houten reiskoffer laten maken bij een timmerman in Wijhe. Maar de ideeën van mijn ouders waren heel anders.

Ze hadden in overleg met een oom van mij een onderduikplek gevonden in Dalfsen, dicht bij kasteel Rechteren.

Het was een boerenbedrijf van 20 ha. Temidden van de prachtige bossen van het landgoed. Er woonde een gezin met drie kleine kinderen en een arbeider.

Toen de bewuste datum was aangebroken, ben ik dus vertrokken naar Dalfsen. Het onderduiken was niet zonder risico. Maar mijn ouders waren gelukkig en ik had een 'veilige' schuilplaats. Op een bedrijf met 10 ha. akkerbouw en een aantal melkkoeien, alles zonder mechanisatie, kon je echt werken leren. In juli een week lang rogge zichten (maaïen), daarna gerst, haver en een hoekje tarwe. In de herfst behoorlijke oppervlaktes aardappelen, bieten en knollen rooien, alles handwerk.

De leefomstandigheden.

Er was een geheime schuilplaats, zodat familie, kennissen en vrienden niets over mijn aanwezigheid te weten kwamen; dat was wel een beetje eenzaam.

Aan werk was er geen gebrek, maar dat is gezond. Eten was er in overvloed: aardappels, pap en roggebrood. Boter was er van eigen fabriek, elke morgen vers.

Slapen deed ik boven op de hilde, in de wippe, en bij alarm sliep ik in het bos in een hutje van golfplaten.

Er was veel ongedierte: het hooi in de hooiberg en het paardenvoer in de schuur waren een lusthof voor ratten en muizen.

Omdat alles op de bon was, was een volle bonkaart waardevol. Eens per maand ontving ik die van de ondergrondse verzetsgroep in Wijhe, die de kaarten met gevaar voor eigen leven uit het gemeentehuis haalde.

'De Kleine Kappe' of 'De Bakenbeld', Twentseweg, Heino.

Mijn ouders bezorgden de kaarten weer op mijn logeeraadres. Deze bonnen werden echter door mijn gastvrouw aan een zwarte handelaar verkocht, buiten mij om. Een en ander was voor mij reden om niet langer bij deze mensen te blijven. Het was toen november 1943.

Een nieuwe schuilplaats vonden mijn ouders dicht bij Heino. Een oudere buurjongen van ons had daar zijn boerderij, namelijk 'De Kleine Kappe' aan de Twentseweg.

Het bleek een heel goede ruil te zijn.

Soms ging ik naar mijn ouders, die aan de Duisterendijk woonden, wat niet zonder gevaar was. Mijn slaapplek daar was in een hol onder de hooiberg of op de zolder van de varkensschuur achter een stapel strobossen. Het geluid van de honderden Engelse bommenwerpers, die 's nachts overkwamen op weg naar Duitsland, zit me nog in de oren.

Wanneer zouden wij weer vrij zijn...

Toen de geallieerden Zuid-Nederland al bevrijd hadden, moesten wij eerst nog de hongervinter meemaken. Op het platteland was

geen gebrek, maar we zagen wel de droeve taferelen van mensen uit het westen op hun hongertochten.

De bevrijding op 13 en 14 april 1945 heb ik thuis meegemaakt. We lagen onder mitrailleurvuur dat van diverse kanten kwam.

's Nachts hadden we inkwartiering van terugtrekkende Duitsers, die 's morgens vroeg, tot vreugde van ons allemaal, weer weg gingen. De vijfjarige bezetting was toen voorgoed voorbij. Ik hoefde niet meer onder te duiken en we waren blij en dankbaar dat er een betere tijd aanbrak.

G. Lindeboom

Bezoek mogelijkheden

Iedere maandagmorgen van
10.00 tot 12.00 uur in
onze verenigingsruimte 'De Maelderieje',
Canadastraat 6, Heino.

Wie is wie?

Een schoolfoto van de christelijke lagere school.
Wie herkent deze leerlingen?
Wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen deze keer op meerdere reacties.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het decembernummer, is slechts één reactie binnengekomen, namelijk van mevrouw D. Nijkamp-v.d. Vegt uit Zwolle. Zij herkende vooraan op de foto haar twee zusjes. Rechts op de foto Nettie Veltmaat-v.d. Vegt en links Willy Bremer-v.d. Vegt. Zij woonden aan de Dorpsstraat in Heino.

Hartelijk dank mevrouw Nijkamp voor uw reactie.

Al weer 20 jaar geleden - 1984

De Heinose Vrouwenraad heeft een informatieve forumavond gehouden met als onderwerp gezondheidszorg. Voorzitster Stien Flipse was verheugd alle drie artsen van de artsenpraktijk Heino te kunnen begroeten, evenals wijkzuster Elshof, zuster Kommens, hoofd IJssel-Vechtstreek Dalfsen, en discussieleidster E. Bervoets uit Markelo. Ongeveer tachtig vrouwen hadden de moeite genomen om deze avond te bezoeken. Zuster Elshof opende de avond met een lezing over de wijkverpleging. Alle facetten daarvan kwamen aan bod: dagindeling, wijkindeling, planning enzovoort. Vervolgens nam dokter Valkenaars mede namens dokter Schut en Essink voor de artsenpraktijk het woord. Ook hij gaf een boeiende verhandeling over de werkzaamheden die op de praktijk plaatsvinden.

'Iedere tijd en generatie heeft zijn problemen. Maar belangrijk is dat we elkaar nodig hebben. Contact zoeken met elkaar door middel van verenigingen en gespreksgroepen is van groot belang'.

Dat zei maatschappelijk werker De Vries van de Sint Franciscushof tijdens een spreekbeurt voor de dames van de Katholieke Plattelandsvrouwen Organisatie (KPO) afdeling Lierderholthuis. De Vries vertelde dat iedereen in een situatie terecht kan komen waarin hij of zij geen oplossing meer vindt. Hij ging ook nog terug in de geschiedenis toen men vaak dacht dat de oorzaken van overspannenheid lagen in hekserij en de duivel. Tot slot declameerde presidente Rosendaal-Kroes het gedicht 'Hoe gaan we met overspannen mensen om'.

De Nederlandse Bond van plattelandsvrouwen afdeling Heino heeft haar jaarvergadering gehouden. Er werd afscheid genomen van drie bestuursleden, de dames G. Hoogeboom, I. Hartkamp en A. Vriessen. De nieuwe bestuurskandidaten waren de dames H. Duitshof, F. Kruimink en A. Oldenhof.

Mevrouw W. Horstman was herkiesbaar en werd herbenoemd voor een periode van drie jaar. De oude kascommissie bestaande uit de dames A. Stomphorst en M. ten Broeke werd vervangen door de dames Roessink en Jalink. Na de koffie met de traditionele oliebolletjes werd er ten bate van het vijftigjarig jubileum in 1985 een bazaar gehouden die een netto opbrengst van ongeveer 1300 gulden had.

Er wordt hard gewerkt om een serie noodwoningen te plaatsen bij het bejaardencentrum 'de Maat' in Heino. Deze woningen moeten voor tijdelijk onderdak zorgen wanneer een begin wordt gemaakt met de forse renovatie van het bejaardencentrum. Met deze renovatie is bijna zes miljoen gulden gemoeid en heeft wel tot gevolg, dat de opnamecapaciteit wordt teruggebracht van 57 naar 46 bewoners, mede als gevolg van de zogenaamde 7%-norm van de provincie. De huidige 57 kamers worden verbouwd tot 28 grote kamers, nieuwbouw is verder nodig om aan de 46 kamers te komen. Verder komen er tal van voorzieningen, onder andere voor rolstoelgebruikers.

'Er is een goede organisatie nodig om een stuk personeelsbeleid in de hand te houden. Dit alles heeft ons genoodzaakt een beroep te doen op iedereen die zich verbonden voelt met onze ouder wordende medemens. Wat u samen allemaal doet zijn werkjes waar het personeel nauwelijks aan toe komt. U bent binnen de organisatie van ons huis een onmisbare schakel geworden. U bent eigenlijk niet meer weg te denken en ik vermoed dat er misschien in de toekomst nog meer een beroep op u of familieleden gedaan zal worden'. Dat zei de directrice van het bejaardencentrum De Vloedgraven, zuster E.H.M. de Veen, aan het begin van de eerste bijeenkomst die het bestuur van De Vloedgraven hield voor de ruim honderd vrijwilligers die met z'n allen een steentje bijdragen om het

Restauratie van het 'pand De Nekker', Canadastraat 6-8.

voor de bewoners van De Vloedgraven zo aangenaam mogelijk te maken. Ze vertelde dat De Vloedgraven nu bewoond wordt door 102 mensen, waarvan 35 rolstoelgebruikers. De gemiddelde leeftijd is 82,2 jaar. Er zijn 35 heren en 67 dames.

Raadsleden in Heino moeten een taak houden bij benoemingen in het onderwijs. In de commissie openbare werken en onderwijs benadrukken raadsleden van VVD, CDA en PvdA die mening. Daarmee stond men tegenover het college van B en W dat de bevoegdheden nadrukkelijk naar het college wilde trekken. De bevoegdheden bij benoemingen kwamen ter sprake met het oog op de invoering van het basisonderwijs (kleuterschool, samengevoegd met lagere school).

Na jaren van leegstand, verkrotting en onzekerheid is er nu een begin gemaakt met de restauratie van het pand Canadastraat 6-8 te Heino. Hoewel historisch gezien de naam

'Rakhorst' een eervolle benaming zou zijn, is het alom bekend als 'pand De Nekker'. Informatie van de Heemkundevereniging 'Omheining' leert dat het pand ergens tussen 1800 en 1850 gebouwd is door Gerrit Rakhorst, toentertijd een voorname en rijke ingezetene van ons dorp. Behalve dit huis bezat hij ook nog een huis aan de Dorpsstraat (in 1984 Oegema). Gerrit Rakhorst was winkelier/koopman en deed de zaak in 1875 over aan zijn zoon Hendrik-Willem, die het beroep van zijn vader overnam en later ook het huis bouwde dat als gemeentehuis jarenlang dienst heeft gedaan. (Nu, 2004, 'De Baron'). Na de Tweede Wereldoorlog neemt A. de Nekker het hele pand over en vanaf dat moment kent Heino dit pand als plaatselijke VIVO-winkel. In 1975 echter stopt De Nekker met de winkel en het pand wordt te koop aangeboden. Daarmee begint een langdurige geschiedenis waarbij het lang onzeker zou blijven wat er met het pand zou gebeuren.

De grote kunstverzamelaar dr. Dirk Hannema is niet meer. Hij overleed op 88-jarige leeftijd in zijn kasteel Het Nijenhuis. Dr. Hannema is in Den Haag ter aarde besteld. Meer dan 70 jaar heeft hij alle soorten kunst verzameld, en van zijn kasteel maakte hij één grote tentoonstellingsruimte, gratis toegankelijk voor het publiek. Zijn bezit, ruim 4000 kunstvoorwerpen ter waarde van enkele tientallen miljoenen guldens, bracht hij 27 jaar geleden onder in de Museumstichting Hannema-de Stuers fundatie. Zijn werk wordt voortgezet door baron A.C.A.W. van der Feltz, die al vele jaren als adjunct-conservator aan de stichting is verbonden. Hannema werd in 1921 op 26-jarige leeftijd directeur van museum Boymans Van Beuningen in Rotterdam.

De gemeente Heino zal alle bomen langs de Veldhoekerweg moeten weghalen. Het gaat om ongeveer 35 jonge bomen die daar in het najaar van 1982 ter gelegenheid van de boomfeestdag zijn geplant. De oorzaak van het weghalen van de bomen is het gevolg van een beslissing van het waterschap Salland. Langs de Veldhoekerweg hebben populieren gestaan. Toen die kaprijp waren zag de gemeente hierin een toepasselijk object ter invulling van de boomfeestdag, omdat uitgegaan werd van de plicht tot herinplanten. Vanwege de verbreding van de schouwpaden door het waterschap bleek dat er helemaal geen recht tot herinplant was, omdat dit door het waterschap was opgeheven. De gemeente heeft zich dat niet of in ieder geval te laat gerealiseerd.

Het nieuwe komplan voor Heino, waarvan de uitvoering in moet gaan zodra de omlegging van rijksweg 335 uit de dorpskern een feit is, is juist goed voor de middenstand. De Kroon heeft de bezwaren die een groot aantal winkeliers had ingediend, met dat argument verworpen. De winkeliers zagen in het plan een stortvloed van nieuwe winkels op zich af komen, die hun omzetten ernstig zou aantasten. Maar, aldus de Kroon, het gaat er in het nieuwe plan juist om het winkelklimaat in het centrum te verbeteren en beter bereikbaar te

maken voor zowel fietsers als automobilisten. Verder is het plan gesplitst in een 'actief' winkeldeel en een 'passief' deel. In beide delen zijn uitbreidingsmogelijkheden, hoewel die in de uitlopers van de dorpskern beperkt zijn. Maar daar staat tegenover dat de bouw van een nieuw raadhuis ook heel wat winkelruimte opslokt.

De openstelling van de rondweg bij Heino heeft zeer veel mensen op de been gebracht. 's Morgens al stonden nieuwsgierigen zich te verdringen bij hotel Marktzicht in de hoop een glimp op te vangen van mr. Pieter van Vollenhoven bij diens aankomst. En ze stonden er na de toespraken in dat horeca-etablisement nog steeds. In antieke open koetsen reden de hoogwaardigheidsbekleders naar het midden van de rondweg. Enkele minuten later reed Van Vollenhoven - gestoken in een brandschoon geel zeiljack - met een hoogbejaarde stoomwals de vijf kilometer lange omlegging van de N 35 (Zwolle-Almelo) 'open' en kon muziekvereniging Ons Genoegen wat vrolijke deuntjes ten gehore brengen. Daarna nam de 'fine fleure' weer plaats in de koetsen - andere genodigden moesten genoeg nemen met een riante zetel in één van de drie comfortabele autobussen met luchtvering. Op het plein tegenover het gemeentehuis was het gedurende het verloop van de dag een drukte van belang. De BMW 745i - met het speciale diplomaten kenteken - op het parkeerterrein achter het periodieke huis der vroede vaders vormde de stille getuige van de plichtplegingen. Weekbladen Elsevier lagen onaangeroerd op de achterbank...

Toen de bewoonster van het pand De Horst 8 om half zeven 's avonds thuis kwam, vond ze de achterdeur open. Op het moment dat ze naar binnen wilde stappen, kwam er in paniek een jongeman naar buiten rennen die wegvluchtte in de richting Davenschot. Bijna tegelijkertijd sprong er nog een knaap vanaf het balkon de tuin in en nam eveneens snel de benen. Beide knapen waren bezig met het doorzoeken van de woning, maar ze hadden geen tijd iets mee te nemen.

Manna Stavorus.

Zilveren jubileum bij Rabobank Heino. Mevrouw M.H. (Manna) Stavorus is 25 jaar als lokettiste werkzaam bij de Rabobank.

Mevrouw Stavorus, die een echte Heinoëse is, begon 25 jaar geleden voor halve dagen bij de toenmalige Raiffeisenbank, die gevestigd was in het pand waar nu (in 1984 dus) de huisartsenpraktijk gevestigd is. Aanvankelijk werkte zij na de lagere school in de huishouding in Zwolle. Het administratieve leven trok haar echter meer en toen de mogelijkheid zich voordeed om voor halve dagen bij de PTT in Heino te gaan werken greep zij die met beide handen aan. De andere helft van de dag werkte zij op de bank totdat zij er hele dagen kon gaan werken. Zij heeft uit eigen belangstelling een aantal boekhoudcursussen gevolgd. Na de fusie in oktober 1974 werd een nieuw bankgebouw gebouwd dat in 1975 geopend werd. Daarmee veranderde de werksituatie voor mevrouw Stavorus ten voordele. Zij heeft in de loop van deze 25 jaar de bijna complete automatisering binnen het bankwezen meegemaakt. 'Het gebeurt en het komt over

je. Je gaat automatisch mee, maar voor mij hoeft het niet. Sommige dingen gaan boven m'n pet', vertelt mevrouw Stavorus. Naast haar werk op de bank is mevrouw Stavorus actief in de dialectgroep van de Heemkundevereniging en werkt zij graag in haar tuin.

Het rijk is in principe bereid geld te steken in de verfraaiing van het centrum van Heino, als de gemeente het onderhoud van het oude N35-tracee voor zijn rekening neemt. Dat zei directeur-generaal ir. J. van Dixhoorn van Rijkswaterstaat na afloop van de officiële openstelling van de vijf kilometer lange rondweg door mr. Pieter van Vollenhoven. Als voorzitter van de Raad voor de Verkeersveiligheid kritiseerde Van Vollenhoven de periode dat de rijksweg door de kom van het dorp liep. Het vormde een bedreiging voor de verkeersveiligheid en voor het woon- en leefmilieu. Altijd hebben de Canadastraat en de Dorpsstraat zich moeten aanpassen aan de toenemende verkeersdrukte door het gemotoriseerd verkeer. Straks is dat terrein voor voetganger en fietser. We maken ons nu al illusies hoe fraai de dorpskern wel zal worden. Maar om die ideeën allemaal te verwezenlijken zijn erg veel centen nodig.

De bouwactiviteiten in de eerste fase van het nieuwe uitbreidingsplan 'De Dollenhoek' hebben al tot visuele resultaten geleid. Het casco van een flink aantal woningen is al verrezen. Het gaat hierbij in eerste instantie om de bouw van 36 luxe huurwoningen die worden gebouwd door het Pensioenfonds Agrarische Bedrijven. De beslissing om het Pensioenfonds deze woningen te laten bouwen heeft nogal wat voeten in de aarde gehad, maar uiteindelijk heeft de gemeenteraad zich kunnen vinden in de bouwplannen. De woningen die nu gebouwd gaan worden, gaan zo'n zeventhonderd gulden huur kosten. Inmiddels is in het eerste deel van 'de Dollenhoek' een straat aangelegd die een naam moet krijgen. Aansluitend bij de straatnamen in de omgeving wordt voorgesteld deze straat de naam 'Goudenregen' te geven.

Heino legt nu toch zes standplaatsen aan voor woonwagens. Het heeft lang genoeg geduurd voordat deze kogel door de kerk ging. In de gemeenteraad was iedereen blij dat het zover is gekomen. Als alles naar wens verloopt kunnen over enkele maanden zes gezinnen verhuizen van het grote woonwagencentrum 'De Hanerick' te Zwolle naar Heino. De situatie op het centrum te Zwolle is zo slecht dat je zou denken dat de mensen daar blij moeten zijn er weg te kunnen. In de officiële lezingen komt dat ook naar buiten, maar de woonwagenbewoners zelf hebben er toch meer moeite mee te verkassen. Daarom ook dat een enquête over belangstelling voor een plaats in Heino, niets opleverde. Nu is iets merkwaardigs besloten. Als zich voor Heino geen gegadigden melden, worden ze 'aangewezen'. Dat roept herinneringen op aan een tijd waarin ook met mensen werd gesleept alsof het vee was.

Greep uit kassa Geko in Heino. De firma Hengo (meubels, stoffering) aan de Dorpsstraat is een kleine driehonderd gulden lichter gemaakt. 'Aanvankelijk kwam een onbekende jongeman binnen met een smoesje', aldus de politie. 'Ze gingen naar boven en korte tijd later stonden er plotseling twee vrouwen in de zaak'. Naar later zou blijken was het belcontact met de voordeur omhoog geschoven. Zodoende kon ongemerkt zo'n driehonderd gulden uit de kassa worden genomen.

Oud-Heinoër animator van nieuwe operatietechniek. 'Blauwe kinderen' hoeven niet meer te sterven. Zo'n tien tot vijftien jaar geleden waren kinderen met deze afwijking ten dode opgeschreven. Er was niets aan te doen. Dat is nu niet meer zo: kinderen die geboren worden met een zogenaamde 'tricuspidalis atresie', een vrij zeldzame afwijking aan het hart, kunnen geholpen worden. Ook voor deze kinderen is er nu een toekomst. Bij een tricuspidalis atresie ontbreekt de verbinding tussen rechter boezem en rechter kamer waardoor er geen zuurstofarm bloed rechtstreeks naar de longen kan worden gepompt. Het geeft dokter Jaap Ottenkamp, oud-Heinoër en thans kindercardioloog in Leiden, een zichtbaar gevoel

van voldoening dat het werk waarmee hij zoveel jaren bezig is geweest, vruchten is gaan afwerpen. Zijn onderzoekingen hebben in de eerste plaats geleid tot een voor Nederland opmerkelijke operatietechniek en in de tweede plaats tot een boekwerk van zijn hand waarin uitvoerig de behandelmethoden van deze hartafwijking worden beschreven. Bovendien bracht het hem zijn promotie tot doctor in de geneeskunde.

In Heino gaat binnenkort het Kringloopbedrijf met de activiteiten van start. De voorbereidingen zijn zo goed als rond. Om met de activiteiten te kunnen starten, worden er nog enkele vrijwilligers gevraagd. De mensen van het Kringloopbedrijf zullen zich voornamelijk bezighouden met het ophalen van gratis verkregen tweedehands goederen. Ook zullen ze zich bezig houden met de doorverkoop van nijverheidsartikelen. Mensen met eigen-gemaakte spullen kunnen deze via het Kringloopbedrijf aan de man brengen. Bij het Kringloopbedrijf komt tevens een vrijwilligersvacaturebank.

'Natuurlijk heb ik nog wel wensen, maar alles overziende waarover we momenteel beschikken, ben ik toch een bijzonder tevreden mens'. Brandweercommandant H.J.J. Hoppen van de Heinose brandweer blikte vergenoegd rond in zijn kazerne waarvan tijdens de opening vorig jaar werd gezegd dat het de mooiste brandweerkazerne is in deze regio. 'We hebben een prachtig onderkomen en ons materiaal is ook goed voor elkaar. Dat kan ook niet anders want de inspectie van het brandweerwezen controleert regelmatig'.

Henk Wessels

Paaswandeling

Op tweede paasdag 12 april is er weer de traditionele paaswandeling.

Het verhaal achter de dingen (7)

De koperen schuimspaan

Het was in de tijd van de tweede wereldoorlog. Koper werd in die periode door de Duitsers gebruikt om er patroonhulzen en ander oorlogsmateriaal van te maken. Er ontstond schaarste en zodoende werd de Nederlandse bevolking gesommeerd al het koper dat men in huis had in te leveren.

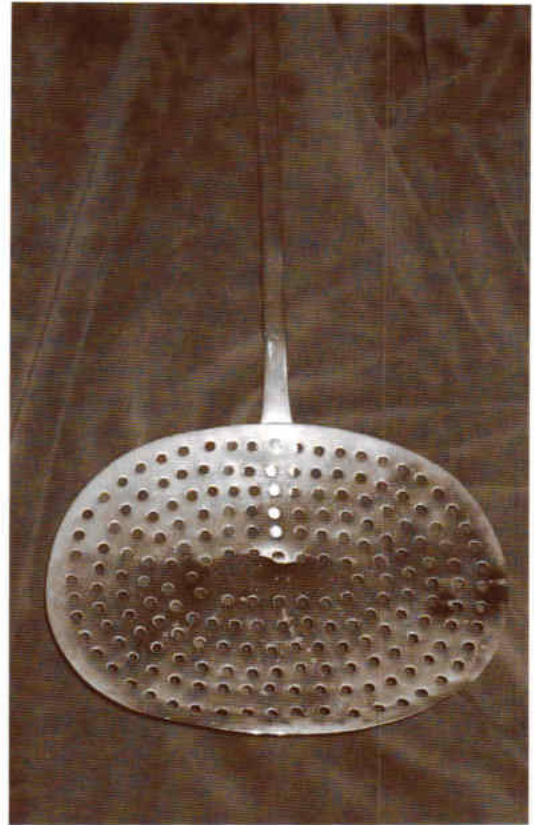
Hierbij werden razzia's gehouden en huizen werden door Duitse soldaten doorzocht op koper.

Zo ook het huis van mijn grootmoeder. Zij had in die tijd nog een thuis wonende ongehuwde dochter, die de koperen schuimspaan achter de gootsteenbak in het aanrechtkastje verstopte. De schuimspaan werd door de Duitse soldaten niet gevonden.

Tien jaar na de oorlog overleed mijn grootmoeder. Haar vier dochters kregen behoorlijk ruzie over het feit wie de schuimspaan zou erven. Degene, die deze had verstopt, hield voet bij stuk en vond dat zij het meeste recht had op de schuimspaan.

De andere drie dochters, waaronder mijn moeder, vonden dat zij minstens zoveel recht hadden.

Uiteindelijk werd er een compromis gesloten. De kleindochter, die naar haar grootmoeder was vernoemd, mocht de schuimspaan erven. Zo kwam zij op 17-jarige leeftijd in het bezit van de schuimspaan en was daar helemaal niet gelukkig mee. Jarenlang zat deze schuimspaan opgeborgen in een doos, die verhuizingen overleefde. Bij de laatste verhuizing, zes jaar geleden, kwam de schuim-

spaan weer boven water. Inmiddels waren alle betrokkenen overleden en de schuimspaan heeft nu bij haar een plaatsje in de keuken gekregen.

J.K. Pruim-Reinders

Heino en zijn geschiedenis (15)

In het verleden, of het nu wat langer of wat korter is geleden maakt niet uit, waren de mensen weinig anders dan tegenwoordig, zoals we meerdere malen hebben gelezen in kranten van weleer of in ons eigen gemeentearchief. Waarschijnlijk was de sociale controle vroeger wel meer werkzaam dan in onze tijd maar waren de leefomstandigheden wel heel anders.

Betreft aanvraag treinhaltte eind Molenweg 1886.

Het volgende schrijven is "afgezonden" op 7 of 8 mei 1886.

Aan de Raad van bestuur der (Maatschappij) tot Exploitatie van Staatsspoorwegen.

De ondergetekenden allen wonende in de Gemeente Heino in de omtrek van wachthuisje Nr 7 op den Spoorweg Zwolle - Almelo in een volkrijke buurt ter plaatse waar aldaar de Spoorweg gekruist wordt door de openbare wegen in de gemeente de Molensteeg - Cornelissteeg. Van dit kruispunt wordt op korten afstand aldaar aangetroffen het gehucht "het Lieder Holthuis" met het in zijn midden bevindende Kerkgebouw en de pastorie daarbij behorende en anderzijds in de buurt van gemeld wachthuisje langs de nieuwe Wetering eene niet onwelvarende bevolking. Neme de vrijheid de Exploitatie Maatschappij van Staats Spoorwegen te verzoeken, dat de treinen bij dat wachthuisje dat is bij het aangeduide kruispunt een oogenblik mogen stilstaan.

1. voor reizigers om uit te stappen wanneer zij daartoe bij hun opstappen het verzoek hebben gedaan.

2. om reizigers op te nemen wanneer daartoe aan dat wachthuisje een seinteken is uitgestoken.

Heino, 31 maart 1886.

Getekend : H.F. Bouwhuis, J. Geertman, G. Janssens, J. Hoppen, H.J. Snel, G. Beltman, J.S. Meiman, H. Lindeboom, G.W. Lindeboom, J. Noordman, H. Voorthuis, R. Spitsen, H.A.J. van Sonsbeeck, J. Blankvoort, J.E. Luttenberg, De Koperberg, F.M. Schouten, P. Middeldorp, J. Kloppenberg, J.P. van Santen, B. Kleinhesselink, A. Legebeek.

Noot: Het gaat hier om een treinhaltte aan het eind van de Molenweg, waar toen een wachthuisje stond en waar de slagbomen werden bediend bij het passeren van een trein. Bijna alle overwegen waren aanvankelijk beveiligd. De man werkte meestal bij het spoor en de vrouw moest de bomen bedienen. In het begin liepen er 4 treinen per dag naar Almelo en 4 naar Zwolle. Het verzoek is niet ingewilligd.

Derk van de Klippe

Voor de enthousiaste vissers in Heino is het misschien wel aardig te vernemen wat in 1836 de Provinciale en Overijsselsche Courant vermeldde.

"Gedeputeerde Staten van de Provincie Overijssel brengen op 3 maart 1836 ter kennis dat de vischerij in beslotene wateren is gesloten van 1 april - 1 mei.

Dat het nogthans geoorloofd zal zijn, om, gedurende den gesloten vischtijd, op de Rivieren te vangen: Zalm, Eift¹⁾, Steur, Prikken²⁾, Spiering, Witvisch, Paling en Aal."

- 1) **Eift**, een haringachtige vis met een lengte van 40 - 70 cm die, evenals de zalm vanuit de zee de rivieren optrekt om te paaieren.
- 2) **Prik** - rivierprik. Een palingachtige vis die zich met een zuigmond op z'n prooi vastzet. Parasiteert door mee te liften en zich te voeden. Dit voeden gebeurt door met de tong en tanden van de "gastheer" te raspen en bloed te zuigen.

J. Peters

Van de bestuurstafel

Op 12 november gaf mevrouw Corrie de Groot uit Delfzijl een lezing over onderkleding. Er waren 89 leden aanwezig bij deze boeiende lezing 'Een kijkje onder de rokken'.

Mevrouw De Groot, gepensioneerd lerares geschiedenis, vertelde heel enthousiast over de geschiedenis van honderd en dertig jaar vrouwenondergoed. Achter de oude kleding bleken vaak heel leuke en interessante verhalen te zitten. Uit de koffers met kleding die zij bij zich had, liet zij allerlei voorbeelden zien. Heel veel is terug te vinden in een door haar geschreven boekje met als titel 'Eén in de was, één in de kast, één aan de bast'.

De kerstwandeling trok mede door het mooie weer 737 wandelaars. Daarbij moeten nog worden opgeteld al degenen die kwamen voor de zang van de herenzanggroep 'De Pompeoers'. Het was in de manege van de familie Hollak, feestelijk aangekleed in kerstsfeer, dan ook een gezellig gebeuren.

Diverse keren werd de quiz 'Wie van de drie spreekt de waarheid', het raden van historische voorwerpen, gehouden voor verenigingen zowel in als buiten Heino. Soms werd daarbij ook een bezoek gebracht aan de verenigingsruimte. Op 27 november kwam de Soos van Heino op bezoek en op 9 december een aantal ouderen uit 'Het Wooldhuis'.

Het ligt in de bedoeling om tussen Pasen en Pinksteren een tentoonstelling te realiseren in het Bezoekerscentrum. Er zullen dan voorwerpen worden tentoongesteld gerelateerd aan een spreekwoord.

Op paasmaandag is er weer de traditionele paaswandeling.

Voor de algemene ledenvergadering op 29 maart zijn de vergaderstukken bijgevoegd. Na de pauze komt de heer Nijensikkens uit Balkbrug aan de hand van videobeelden vertellen over de Ommerschans.

De ledenavonden in het najaar worden gehouden op 22 september en op 15 november. Op 22 september komen de heren Goutbeek en Van Baarle een dialezing houden over oud historische wegen (o.a. de Twentseweg).

Op 15 november komt het cabaretduo, twee echte Schokkers, met de voorstelling 'Jannetje en Dubbel'.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

www.omheining.net

Via deze website kunt u kennismaken met de activiteiten van onze werkgroepen.

Schenkeningen

- Van de heer J. Bouwhuis, Rozeboom 1, twee sigarendoosjes, twee pollepels, een schep, een trechter, een maatkannetje, een poffertjespan, een schoenleest, een spanzaag, een schrobzaag, een gatzaagje, een centerpen, een booromslag, een klopper, een voegmes, een klezorbeitel, een metselaarstroffel, een pleisterstroffel, een voegspijker, een trekmes, een stratenmakershamer en een blokschaaf.
- Van de heer G.H. Elshof, Lierderholthuisweg 69, een plexiglazen ring, gemaakt van vliegtuigmateriaal, huisvlijt uit de tweede wereldoorlog, een foto en archiefmateriaal.
- Van de heer A.J. Heuven, Hogebroeksweg 33, een pakket kranten uit de vorige eeuw.
- Van de heer J. Kiekebosch, Wilgeroosje 34, een bot van een mammoet.
- Van de heer B.J. van Lenthe, Marsweg 8, een waterkruik, een kolenkit, een kolenschep, een doosje Dampo, een doosje Purol, een poederdoos, een scheermes, een tol, een suikerschep, drie flesjes eau de cologne, twee vulpen, een tabakspot, een hooischop, een steekschop, een bietengreep, een wastang, een verloskrik, een vleesgaffel en een sigarenplank.
- Van de heer B.W.A.H. Lugtenberg, Kluinhaarsweg 12, een serie carnavalsfoto's.
- Via de heer W.B. van Pijkeren, Kruzebrink 94, een aantal foto's van een oud Heinoër.
- Van de heer W.H. Schutte, Brinkweg 78, een stofzuiger, een grendel, een deurklink, een melkbus, een dienblad, een kalenderkastje, een sigarenkoker, sigarendozen, trommels en trommeltjes.
- Van de familie M. Smit, Hagenweg 1, een negatief van een luchtfoto.
- Van de heer A. Stavorus, Harderwijk, een rijschaaf, een kruishout, vier nijptangen, een blikchaar en een loodgieterstang.
- Van mevrouw H. van de Stege, Esdoorn 3, een pantograaf met patronenboek, een borduurpatronenboek en een schortje gemaakt van een witte muts.
- Van mevrouw J. Stomphorst, De Hoge Kampen 10, een poppenkop en een lampenglas.

Rectificatie:

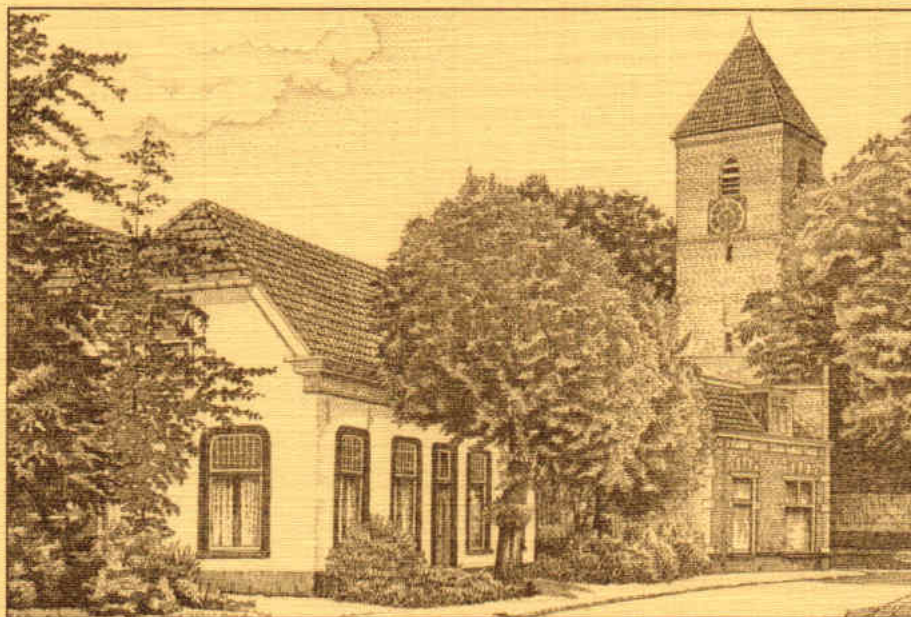
In het decembernummer vermeldden wij bij de schenking van de familie Wezenberg het adres Marktstraat 21.

Dit moet zijn Marktstraat 19.

Voor al deze schenkingen weer onze hartelijke dank.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

24e JAARGANG - NUMMER 2 - JUNI 2004

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid
€ 7,50 per jaar); donateurs € 15,00 per jaar
Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)
Themanummers € 6,00

Bestuur

G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28,
tijdelijk voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332
J.K. Pruim-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986
H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495
G.H.M. ten Berge-Elferink, Delmterweg 8,
8141 PJ Heino, tel. 391803
M.J.M. Bisschop, Grote Bisschop 23,
8141 WK Heino, tel. 392499
H.J. Bosman, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889
T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007
J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8,
8141 GK Heino, tel. 392560
G.J. Veltkamp, Canadastraat 60,
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

- 1. Boerderij- en Veldnamen**
Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914
- 2. Folklore**
Contactpersonen: T. de Graaf-Brouwer,
Van Sonsbeeckstraat 18, 8141 VB Heino,
tel. 392007 en J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruim-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegaardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*
D. van de Klippe, Kruzebrink 6,
8141 WD Heino, tel. 391517
J.L. Melenhorst, Wooldhuisweg 2c,
8141 RX Heino, tel. 392712
J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914
M.H. Stavorus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino, tel. 392586
J. Tijhuis, Goudenregen 36,
8141 XA, tel. 394224
H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino, tel. 393495
A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
24e jaargang - nummer 2 - juni 2004

INHOUDSOPGAVE

- blz. 26 Van de redactie
- blz. 27 Spreekende foto's (61) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 29 Uit de school geklapt (20) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 30 Grensgeschil tussen Heino en Raalterwoold - H.J.A. Overkamp
- blz. 35 De schilderijen van Hubert Hierck - Gerard Veltkamp
- blz. 36 Toen en Nu (10) - Giel Bisschop
- blz. 38 Herinneringen - Wim Janzen
- blz. 42 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Thea Schreuders-Hillen
- blz. 44 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 46 Het verhaal achter de dingen (8) - Annie Meulman-Kortstee
- blz. 46 Heino en zijn geschiedenis (16) - Derk van de Klippe
- blz. 47 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

De winkel van de familie Geertman was nog niet zo lang geleden een begrip in Heino. In 1973 bestond de zaak zelfs honderd jaar. Aan de hand van een foto van Gerard Geertman vertelt mevrouw J.K. Pruij-Reinders de geschiedenis van dit familiebedrijf.

Bij de naam 'Brave Hendrik' denken wij aan een akelig beleefd jongetje, maar dat het ook de naam van een eetbaar gewas is, beschrijft mevrouw T. Schreuders-Hillen.

Op zoek naar zijn verleden kwam de heer Wim Janzen bij Omheining terecht. Tijdens de hongerwinter werd hij met een groep kinderen van uit Amsterdam naar Overijssel getransporteerd. Zijn herinneringen heeft hij voor ons opgeschreven.

In 'die goede oude tijd' waren de grenzen tussen de verschillende marken nog niet zo goed aangegeven. Het was de bedoeling dat de boeren hun vee op de eigen markegronden lieten grazen, maar buurmans gras is altijd groener... Hierover ontstonden vaak grensgeschillen. De heer H. Overkamp heeft hierover een bijdrage geschreven.

Door een erfenis kwamen wij in het bezit van twee schilderijen van Heino. De heer G. Veltkamp heeft de herkomst van deze schilderijen uitgepluisd en naar gegevens over de schilder gezocht.

Iedere maandagmorgen tussen 10 en 12 uur bent u van harte welkom in onze werkruimte in de 'Maelderieje' boven het Bezoekerscentrum.

De kopij voor het septembernummer moet uiterlijk 1 augustus 2004 in ons bezit zijn.

Sprekende foto's (61)

Een foto van Gerhardus Josephus (Gerard) Geertman, indertijd een bekende persoonlijkheid in Heino. Hij werkte al vroeg mee in het familiebedrijf, dat in 1973 honderd jaar bestond. Hij leerde bijna iedereen uit het dorp kennen. In zijn winkel aan de Canadastraat 16 was een afdeling woninginrichting en hij verkocht er dameskleding, herenkleding en manufacturen. In zijn bidprentje lezen wij onder andere over hem, dat hij een bescheiden en hartelijk mens was. Hij kwam uit een heel gelovige R.K. familie. Zijn geloof was voor hem het koord dat hij vasthield.

Het was een ver familielid van Gerard Geertman en wel Arnoldus Wolters, geboren omstreeks 1740, die het huis aan de Canadastraat 16 stichtte. Hij was koopman, winkelier in kruideniers- en ellewaren, landbouwer en lid van de raad van de gemeente Heino. Het pand aan de Canadastraat werd indertijd zowel 'Den Kramer' als 'Het Woltershuis' genoemd. De ouders van Arnoldus Wolters woonden in het Land van Luik in St. Huberts Lill, zoals het staat opgetekend in de volkstelling van 1811. Bij het nazoeken op de landkaart van België kwam ik 60 km ten zuiden van Luik de plaats St. Huberts tegen en ongeveer 80 km ten noorden van Luik de plaats St. Huibrechts-Lille. Hoe Arnoldus Wolters in Heino terecht is gekomen is nog niet duidelijk. Bij de betaling van het hoofdgeld in 1764, een soort belasting, wordt hij in ieder geval al genoemd. Zoon Hendricus Wolterus (Wolter) zette de zaak voort. Uit diens huwelijk met Antonia Tuïnk werden vier dochters geboren, die waarschijnlijk geen belangstelling voor de winkel hebben gehad.

Een nicht, Hendrika Antonia Tuïnk, nam in 1873 samen met haar echtgenoot Bernardus Antonius Geertman de zaak over. Op 12 november 1873 werden zij in het bevolkingsregister van Heino ingeschreven, komend vanuit Haarle, gemeente Hellendoorn. Vijf maanden later overleed tante Antonia Tuïnk.

Hendricus Wolterus Wolters was al overleden in 1864.

Toen Bernardus Antonius Geertman het winkeltje aan de toen nog romantische Dorpsstraat in Heino betrok, zette hij de lijn voort waarin al jaren was gewerkt. De Heinoërs konden er van alles krijgen: van kleding tot levensmiddelen. De winkel maakte naam tot in de wijde omgeving. Bernardus hield zich ook bezig met de kleermakerij. In 1916 nam zoon Antonius Maria Josephus Geertman met zijn echtgenote Lucretia Maria Pelgröm de zaak over. Antonius begon de winkel te moderniseren. De verkoop van levensmiddelen werd beëindigd.

Na het overlijden van Antonius Maria Josephus Geertman was het vanzelfsprekend dat Gerard Geertman, als enige zoon te midden van zeven dochters, de zaak overnam. Na zijn overlijden op 24 april 1990 werd het pand verkocht. Zijn echtgenote Maria Wilhelmina Theresia van Gurp was lichamelijk niet in

staat de winkel voort te zetten en de drie dochters Lucy, Miriam en Judith hadden een andere levensinvulling gevonden. Momenteel zijn in het pand aan de Canadastraat Shoarma & Pizzeria 'Shalom' en een winkel voor snoep, rookwaren en aanverwante artikelen met als naam 'De Smulbaai' gevestigd.

*Een fragment genealogie van
Bernardus Antonius Geertman.*

Bernardus Antonius Geertman.

Geboren: Hellendoorn, Haarle,
29 december 1851.

Overleden: Heino 21 maart 1935.

Zoon van: Jan Geertman en Gerritdina
Gezina Elferink.

Beroep: koopman en winkelier.

Godsdienst: R.K.

Adres: Heino, Canadastraat 16.

Huwelijk: Raalte 13 november 1873 met
Hendrika Antonia Tuïnk, geboren Raalte
27 juni 1850, overleden Heino 1 augustus
1901. Dochter van Hermannus Tuïnk en
Anna Tangerman.

Kinderen:

1. **Johannes Hermannes Antonius**,
geboren Heino 13 juni 1875, winkelier te
Raalte, gehuwd Raalte 8 augustus 1904
met Euphemia Maria Antonia
Lutkemeijer.
2. **Hermanus Johannes Dominicus**,
geboren Heino 3 augustus 1876,
overleden Enschede R.K. ziekenhuis
8 juni 1935, begraven Heino R.K. kerkhof
12 juni 1935, handelsreiziger, later
gemeente-ontvanger, woonde
Canadastraat 3.
3. **Maria Anna Gerardina**, geboren Heino
14 augustus 1877, gehuwd Heino
28 april 1916 met Wilhelmus Sixtus
Christianus Henricus Lokin,
vleeswarenfabrikant te Voorst.
4. **Johanna Margaretha Maria**, geboren
Heino 18 juni 1879, gehuwd Heino
26 april 1909 met Christianus Joseph
Hubertus Antonius Lokin,
vleeswarenfabrikant te Voorst.

5. **Bernardus Henricus Josephus**,
geboren Heino 26 maart 1882,
overleden Heino 21 augustus 1891.
6. **Antonius Maria Josephus**, geboren
Heino 22 maart 1884, overleden Heino
2 december 1961, begraven Heino R.K.
kerkhof 6 december 1961, winkelier aan
de Canadastraat 16, gehuwd met
Lucretia Maria Pelgröm. Hun zoon
Gerhardus Josephus, geboren Heino
22 augustus 1927 en overleden Heino
24 april 1990 was de laatste winkelier
'Geertman'.
7. **Susanna Henrica Maria**, geboren Heino
29 november 1885, overleden Heino
6 april 1958, begraven Zwolle R.K.
kerkhof 10 april 1958, gehuwd met
Hermanus Mol.
8. **Theodorus Joannes Henricus**,
geboren Heino 12 december 1887,
overleden Zwolle R.K. ziekenhuis
20 februari 1948, begraven Heino R.K.
kerkhof 24 februari 1948, manufacturier,
vertegenwoordiger, vertrekt 14 januari
1939 vanuit Heino naar Voorst.
9. **Henricus Aloysius Bernardus**,
geboren Heino 13 februari 1890,
overleden Enschede R.K. ziekenhuis
24 mei 1949, begraven Enschede R.K.
kerkhof 27 mei 1949. Tot priester gewijd
10 augustus 1913 te Utrecht in de
Metropolitaankerk en 12 augustus 1913
te Heino in de kerk O.L.V. Ten Hemel
Opneming de eerste H. Mis opgedragen.
Kapelaan te Veendam, kapelaan van de
St. Jacobusparochie Enschede
gedurende 15 jaren, pastoor van de
H. Hartparochie Enschede gedurende
20 jaren.
10. **Bernardus Henricus Josephus**,
geboren Heino 14 januari 1892,
overleden Heino 21 februari 1894.

J.K. Pruim-Reinders.

Geraadpleegde bronnen:

- Archief Vereniging voor Heemkunde 'Omheining': bidprentjes,
krantenartikelen, burgerlijke stand en bevolkingsregisters van
de gemeente Heino.

Uit de school geklapt (20)

Reacties

Op de foto's die werden geplaatst in het maartnummer van 'Omheining' kregen wij twee reacties. Mevrouw D. Hoppen-Blom wist de volgende namen bij de geplaatste foto op pagina 4. Het meisje dat gedeeltelijk voor juffrouw Meiman staat is Annie Blom en het meisje dat vooraan zit op de tweede plaats van rechts is Riekie Blom.

Mevrouw M. Hondeveld-Wilms vertelde ons, dat op de foto van pagina 5, de namen van de meisjes Neppelenbroek als volgt waren: naast meester Hoppen Marie, schuin voor haar Riek en vooraan tweede van rechts Dinie.

Wij ontvingen een foto van de derde klas van de Mariaschool uit 1955 van de heer Frans Jansen uit Olst. Hij staat zelf op de bovenste rij als tweede van rechts. De onderwijzeres is juffrouw R. Goossens.

Zij was aan de school verbonden van 1 april 1934 tot 1 januari 1974.

Wie kan ons helpen aan de namen van de kinderen op deze foto. Een reactie wordt zeer op prijs gesteld.

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorinus, de Haarstraat 25,
8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.

Jennie Pruijm, Acacia 25, 8141 TL Heino,
telefoon 0572-391986.

Bezoek mogelijkheden

ledere maandagmorgen van
10.00 tot 12.00 uur in
onze verenigingsruimte 'De Maelderieje',
Canadastraat 6, Heino.

Grensgeschied tussen Heino en Raalterwoold

Op 1 januari 1997 is de grens tussen de gemeenten Heino en Dalfsen gewijzigd. Als gevolg van de herindeling rond Lemelerveld werd het meest oostelijke gedeelte van de gemeente Heino geruild met het gebied rond de Stoevinge en ten zuiden van de Kluihaarsbrug van de gemeente Dalfsen.

Hiermee is een gebied dat in 1794, na een geschil van 200 jaar, bij Heino gekomen was weer naar een andere gemeente overgegaan. In 1794 waren er nog geen gemeenten maar marken en schoutambten. Heino was een marke en een zelfstandig schoutambt. Raalterwoold was een marke die behoorde bij het schoutambt Raalte.

Over de grensgeschillen tussen 1595 en 1794 zijn heel wat verslagen te vinden in het markeboek van het Raalterwoold. Dit markeboek is door G. Hannink uit Raalte in september 1992 in twee delen geheel overgezet vanuit het oude handschrift. Het bevat veel interessante gegevens over het verleden van de gebieden het Reelaer en de Velner. Deze gebieden zijn altijd in belangrijke mate op Heino georiënteerd geweest. Over de grensgeschillen, vooral in het meest oostelijke gedeelte van de voormalige gemeente Heino, gaat dit artikel.

Aan het eind van de Middeleeuwen was het erf Kortstede (nu Lemelerveldseweg 34) de laatste boerderij aan de oostkant van Heino. De grens van de marke Heino lag toen ongeveer bij de huidige Veldkamperdijk. Er zijn zelfs aanwijzingen dat ook Kortstede daarvoor niet tot Heino behoorde. Dit is af te leiden uit de voormalige ligging van het erf Moezewinkel (nu Kleinjansweg 2) plus oud kaartmateriaal. In latere tijd is de grens van de marke in oostelijke richting opgeschoven. Wat de oorzaak hiervan is geweest, is thans nog niet duidelijk. Een van de gevolgen hiervan was dat het erf Venemans (nu Oude Rozeboomsweg 2), dat na 1649 gewaard was, belasting aan Heino betaalde. Ook zal het paalbuurrecht van Kortstede hierin meegespeeld hebben.

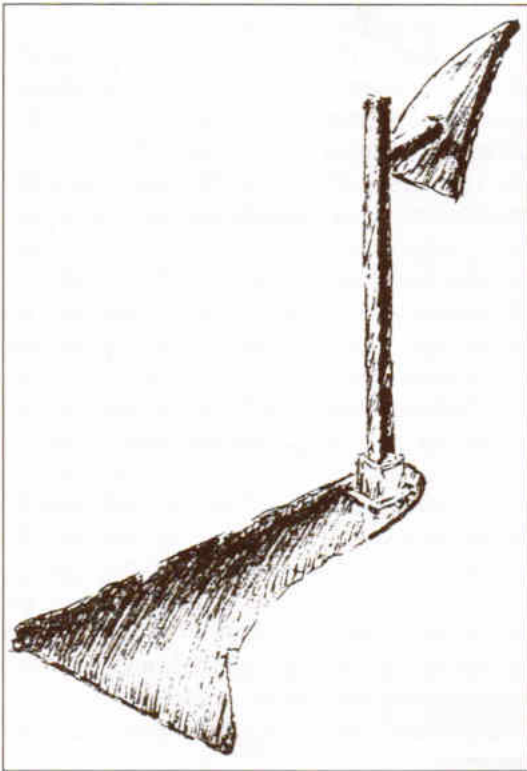
Aan het eind van de 16e eeuw was de Vloedgraven vanaf de Veldkamperdijk tot aan of voorbij het erf Duyvelshuis (nu Lemelerveldseweg 42A) doorgegraven. Door de betere ontwatering zal er meer weidegrond beschikbaar gekomen zijn. Dit soort ontginningen werd door de marke wel toegestaan omdat daardoor de tot dan toe totaal onbruikbare moerasgrond in gebruik werd genomen.

De hier vrij dunne veenlaag was er in de loop van de eeuwen toch al grotendeels afgestoken. Er kwamen toen wel meer boerderijen bij en daardoor minder woeste grond per boerderij. Het werd meer en meer dringen op de heide, terwijl de grenzen niet zo duidelijk afgebakend waren.

Nog geen rechten voor de Heinoërs

In de omgeving van het Duyvelshuis zien we dat er in de jaren 1595 of 1596 problemen gingen ontstaan daar waar de schapen geweid moesten worden, turf gestoken en heide gemaaid kon worden. Volgens het markeboek Raalterwoold zijn in die jaren de disputen (twistgesprekken) ontstaan. In het niet ontgonnen veld was de afbakening niet zo goed te zien en men wilde die ook niet altijd zo goed zien! Als er dan een schutter, een soort veldwachter, langs kwam, hield men zich van de domme in de hoop dat het die keer goed zou gaan. In 1605, waarschijnlijk in het najaar, werd van Wolter Johansen een karrevracht turf in beslag genomen door de markerichter Robert die Bake van Raalterwoold. Om die terug te krijgen moest hij 3 mud haver betalen. Daarop is Wolter naar de markerichter van Heino, Jasper ten Holte, gegaan met het verzoek om hem schadeloos te stellen. Hij had van de marke Heino een cloet (oppervlakte) turf van vijf à zes roeden (are) gekocht.

Kennelijk werd de veengrond waarin hij uitgegraven had, beschouwd als behorende tot het Raalterwoold met als paalburen de boerderijen in de marke Lenthe en niet in de marke Heino.

*De plaggenzicht waar vroeger
heideplaggen mee werden gemaaid.
Tekening G. ter Haar.*

Jasper ten Holte stelde voor om samen naar Raalte te gaan of om schriftelijk te reageren om zijn aanspraak te bepleiten. Voor Wolter Johansen was dit te veel moeite en het bracht blijkbaar ook te veel kosten met zich mee. Ook vanuit Heino zal hij geen vergoeding hebben gekregen. Op 5 juni 1606 verscheen hij wel met anderen voor de markerichter van Raalte om o.a. over deze zaak te getuigen. De oproep zal wel vanuit Raalte gekomen zijn; vanuit de marke Heino kreeg hij geen steun.

In 1605 was ook al eens het omgekeerde gebeurd. Door de Heino'se schutters werd een koppel schapen in beslag genomen op de grens van de Raalter- en Dalfser (Dalms-holter) marke. Dit was later het meest oostelijke punt van Heino. Daarop is de eigenaar van die schapen, Herman Berentsen, de nieuwe pachter op het erf Wolthaar in Raalterwoold, samen met zijn landeigenaar, Johan van der Beeke, naar de schout van Heino

gegaan. Hij heeft toen zijn schapen kosteloos teruggekregen maar miste er twee die verstrooid waren geraakt. Op de hiervoor vermelde zitting op 5 juni 1606, waarin Wolter Johansen getuigde, waren ook twee andere personen opgeroepen om te getuigen. Dit gebeurde onder ede om de rechten vast te leggen. Een week later, op 13 juni 1606 verschenen voor de markerichter en de schout van Raalte zeven personen (in twee zittingen) en op 1 juli 1606 nog eens drie personen om hierover te getuigen. Tijdens deze zittingen bleek dat het niemand bekend was dat de markegrond tussen Duyvelshuis en de Wolthaar (dit is het latere Heino'se deel achter de erven van Wolthaar langs) door de Heino'sers 'bekomen was' of dat zij er toe gerechtigd waren. Van deze zittingen zijn akten opge maakt waaruit blijkt dat de aanspraken vanuit de marke Heino toen niet terecht waren.

Aankoop weiderechten

De situatie veranderde na 1649, want in dat jaar werd door Jacob Vriezen, secretaris van de stad Zwolle en ook eigenaar van Den Aalshorst, het complex van Duyvelshuizer boerderijen in eigendom verworven.

Dit complex van boerderijen omvatte vrijwel de gehele Veldhoek van de marke Lenthe. Jacob Vriezen liet de landerijen verder ontginnen en bouwde een spieker van bescheiden omvang, 1 vuurstede, Nyxen genaamd bij Duyvelshuis. Dit spieker is afgebroken in 1776. Het spieker diende mogelijk ter vervanging van een ouder, onbewoond spieker. Jacob legde ook een landgoed aan. Om meer mogelijkheden te hebben voor zijn boerderijen en om meer pacht te kunnen innen, kocht hij een halve waar (rechten) van het erf Emptink in Linderte. Deze waarrechten legde hij op het erf Venemans dat op de grenslijn van Heino en Raalterwoold gelegen was. Hij had daardoor extra rechten in het Raalterwoold, naast de paalbuurrechten, hier uitdruft genoemd. Daarbij kwam nog dat het erf Venemans onder Heino gekomen was, zoals aan het begin van dit artikel vermeld is.

Dit laatste was mogelijk een gevolg van een ruilhandel tussen de marken Lenthe en Heino

omdat de Vloedgraven als gevolg van de ontginningen veel meer water moest afvoeren. De schapen van Venemans' meijer (pachter), Hendrik Hansen, werden geweid op een plek waar nog enige ruimte was, achter de Wolthaar. Dit gaf aanleiding tot een conflict omdat er een nieuwe boer bij gekomen was.

Daarom diende Jacob Vriezen in 1651 een verzoekschrift in bij de landdrost van Salland, Hidde van Voorst tot de Hagenvoorde, om zijn rechten te bevestigen.

Hierop kwam de drost in actie door aan de Raalter marke te gelasten de schuttingen (opstalling met bekeuringen) te staken en binnen 14 dagen de reden van hun optreden te vermelden. Nu waren de erfgenamen van het Raalterwoold wel genoodzaakt in overleg te treden met 'Licentmeester Vriezen'. Er werd met hem een overeenkomst gesloten op 9 juni 1651. Deze overeenkomst hield het volgende in: de nieuwe meijer van het Venemans mocht in de Raalter marke weiden: 5 paarden en 16 beesten voor de tijd van 12 jaar tegen betaling van 'een anker wijns of 6 Carolus Guldens'. De opzegtermijn werd voor beide partijen op een half jaar gesteld. Opmerkelijk is dat voor een anker (vaatje) wijn 6 Carolus Guldens gerekend werden; normaal was dat 12 Carolus Guldens.

Met deze overeenkomst waren de problemen nog lang niet opgelost. Al in 1653 kwamen er klachten binnen omdat meerdere keren beesten van Jacob Vriezen (Venemans) waren geschut (opgebracht). Het ging om 14 beesten die er te veel waren en 100 schapen. Onder borgstelling werden die weer vrijgegeven. Het schutgeld werd echter niet ontvangen. Daarom werd bepaald dat van de borgen, de Weduwe van der Meeren en Jacob Overmerch, gevorderd zou worden 14 maal 14 stuiver voor de beesten en voor de schapen 2 stuiver per stuk. Verder placht de bewuste meijer ook nog plaggen te maaien in die marke. Hiervoor was al de zicht van de knecht van Venemans in beslag genomen.

Een paar jaar later kwam er op zijn beurt weer een klaagschrift binnen van secretaris Vriezen. Op 14 juni 1655 werd hierover vergaderd en op 15 juni 1657 werd besloten de kwestie

met Vriezen te bespreken, samen met de marke Lenthe. De kwestie liep zo hoog op dat er een advocaat en diverse bemiddelaars werden aangewezen door het Raalterwoold. Blijkens meldingen van 29 mei 1660 en van 13 juli 1661 werd er in 1657 blijkbaar nog geen overeenstemming bereikt. De onderhandelingen sleepten zich maar voort en zonder overeenstemming werden ze in 1675 gestaakt. Inmiddels was Jacob Vriezen overleden en opgevolgd door zijn zoon, die burgemeester van Zwolle was. Deze verzocht op 17 augustus 1686 overdracht van het oude akkoord van 1651. De zoon was blijkbaar veel milder in deze zaak dan zijn vader. Met betrekking tot deze kwestie, alsmede over het onderliggende verschil van mening over de grenzen tussen Heino en Raalterwoold, is het daarna ongeveer 90 jaar rustig geweest tot aan de vergadering van 10 februari 1766. Wel werd in de tussenliggende tijd, op 16 augustus 1710, nog een keer vermeld dat 'Venemans het jaarlijks tantum, zo hij verplicht was, niet had betaald'.

In 1766 kwam het opnieuw tot een rechtszaak. Men probeerde het geschil nog wel in der minne te schikken, maar dit lukte niet ondanks het feit dat door 'baas Petersen', metselaarsbaas der stad Deventer, de grens werd opgemeten.

In die tijd waren er meerdere geschillen over de grenzen van de marke Heino, o.a. met de marke Lenthe. Hoewel er in 1569 al over deze grens gesproken werd, gaf de Ridderschap en Steden van Overijssel deze grens pas aan in 1758. De grens liep vanaf de Veldkamperdijk oostwaarts langs de Vloedgraven tot de Duyveshuizermaat achter de Grote Rooseboom (nu Twentseweg 83) en daarna verder zuidwaarts langs de nu verdwenen Zwarte Plas tot de markegrens met Raalterwoold bij Venemans.

In 1765 was er een geschil in de omgeving van het Wooldhuis bij Kijk in 't Veen (nu aan de Japiksweg), waarvoor een conventie gemaakt werd. Op die plek was er toen weer vrede, maar in de buurt van Venemans niet. Er werd doorlopend moeizaam onderhandeld. Zeer complexe factoren vormden hier de oude uit-

driftwaren (weiderechten) krachtens het paalbuurrecht van de erven Duyvelshuis en Veltkamp.

Het bleek dat ook Johannes Veltkamp in de Velthoek van Lenthe (aan de huidige Schoolbosweg) gewaard was in het Raalterwoold. In de vergadering van 8 juli 1813 verzocht hij zijn waarrechten te verkopen aan een 'inheem-schen' (inwoner van de gemeente Heino).

In 1792 werd uiteindelijk overeenstemming bereikt over de begrenzing. Hierbij werd aan Heino de meest oostelijke punt richting de Stappenbelt (aan de Nieuwstraat te Lemelerveld) toebedeeld. Eerst moest de erfgenamenvergadering daar nog over beslissen. De uitslag was blijkbaar positief want op 18 november 1793 werden nieuwe palen op de grens gezet. Het waren de volgende palen, op bijgaande kaart aangegeven.

'Eén paal tegen de Woolthuis Kamp (1); één paal aan den Zwolschen Weg bij Kijk in 't Veen (2); één paal op 't Hoogveld voor de nieuwe Relarskampen (3); één in de Zandbelten tegen de hoek van de Hospeskamp (4); één tegen de kamp van Lambertsboer (5) en één tegen de kamp van de boer in 't Relaar (6)'.

De schoorsteen of haal van de put van Venemans was eveneens een grenspunt (8). Dit werd niet vermeld omdat daar geen paal voor nodig was.

'- en op heden oostwaarts van Venemans huis één paal op 't Veld aan den kamp (9), één aan den Twentschen weg (10) en twee van daar tot aan de Wolthaarsmate (11 en 12), terwijl de vordere scheiding door gegraven heuvel-tjes, alle in de rooyinge van den voorzegden steen bij den Stappenbelt (13) afgetekend is'. Aldus de tekst.

De overeenkomst werd gesloten aan 't Posthoorn' op 25 november 1793 en ondertekend door Jan Derk van der Wijck, gecommitteerde van 't Raalterwoold, J.J. Gansneb genaamt Tengnagel, W.J. Knoppert en G.W. Kortenhorst. Dit werd nog eens bekrachtigd in de vergadering van 31 maart 1794.

Eindelijk was dit geschil na 200 jaar definitief beslecht.

Deze grens heeft het 200 jaar uitgehouden als markegrens en later als gemeentegrens. Tot 1997 is dit gebied gemeente Heino gebleven. Als gevolg van de gemeentelijke herindeling rond Lemelerveld is de oostelijke punt van Heino bij de gemeente Dalfsen gekomen. Het erf Venemans (nu manege Veldhoek) is toen weer de meest oostelijke punt van de gemeente Heino geworden. Per 1 januari 1997 is er geruild van grondgebied. Mede als gevolg van een handtekeningenakte van de bewoners van het gebied Stoevinge en Kluinhaar, ten zuiden van het Overijssels kanaal, is dit laatstgenoemde gebied bij de gemeente Heino gekomen.

Het is niet lang Heino gebleven want per 1 januari 2001 is de gemeente Heino, gedwongen door de provincie en de rijksoverheid, samengevoegd met de gemeente Raalte. De grens tussen Heino en Raalte is daarmee ook vervallen.

Zal deze situatie het weer 200 jaar uithouden...

H.J.A. Overkamp

Geraadpleegde bronnen en literatuur:

- Van de Hunnepe tot de zee; Kampen, IJsselacademie, 1996.
- Rondom Dalfsen nr. 35 pag. 744
- Grote Historische Atlas van Nederland oost 1830-1855; Groningen, 1990.
- Bibliotheek en archief van 'Omheining'.

'Almanakdrukkers'

De mensen uit Heino worden ook wel 'Almanakdrukkers' genoemd.

De naam werd aan hen gegeven omdat, toen het dorp een gemeente werd, ze een eigen almanak lieten drukken. Een strop, want ze werden niet verkocht en de gemeente bleef ermee zitten.

(In 1812 werd Heino van een marke een gemeente).

*Uit: 'Schimpnamen van Overijssel'.
Bedum, uitgeverij Profiel, 2003.*

De schilderijen van Hubert Hierck

Bij het lezen van deze titel zal er bij de meesten onder ons geen lampje gaan branden; het zegt u hoogstwaarschijnlijk niets. Toch was deze Hubert (in de wandeling Huub) Hierck een zeer veelzijdig vakman.

Hij werd geboren op 14 juli 1917 in Den Haag waar hij woonde en werkte tot 1978, het jaar waarin hij overleed.

Nu zult u zeer waarschijnlijk zeggen leuk en aardig allemaal maar wat heeft dit met 'Omheining' te maken? Wel, heel veel, want wat is namelijk het geval: vorig jaar kreeg 'Omheining' uit de nalatenschap van de dochter van Mulder de veldwachter twee schilderijen aangeboden.

Mulder de veldwachter, zo als hij werd genoemd, was van 1920 tot 1950 gemeenteveldwachter te Heino. Hij was een zeer sociaal mens en zeer geliefd bij de dorpingen. Op zijn afscheidsreceptie

getuigden de vele cadeaus van de warme sympathie van de plaatselijke bevolking voor de familie Mulder. Onder deze geschenken bevonden zich ook twee schilderijen. Deze kwamen in 1978, na zijn overlijden, in bezit van zijn dochter Riekie. Diny, de andere dochter, was al enige jaren eerder overleden. Riekie was getrouwd met de heer Van de Hoek. Helaas heeft haar huwelijk maar drie weken mogen duren omdat haar man plotseling overleed. Zij woonde in Weesp en kwam nog vaak een bezoek brengen aan Heino. In haar testament liet zij beschrijven dat de twee schilderijen in Heino thuishoorden.

Deze twee schilderijen van dorpsgezichten tonen ons een kijkje op de toren van de Nederlands hervormde kerk gezien vanaf de Stationsweg en het oude raadhuis aan de Canadastraat. Op deze plek is nu make-laardij Heeger gevestigd. De twee schilderijen waren in de loop der jaren erg vervuild en het bestuur besloot om ze schoon te laten maken. Bij antiekzaak 'De Duij' wist men wel een adres waar dit deskundig kon worden uitgevoerd. En inderdaad, na een grondige opknapbeurt zagen ze er weer schitterend uit en nu kon men ook duidelijk de naam van de schilder lezen, namelijk H. Hierck. Nadere informatie bij 'De Duij' leerde mij dat hij zijn opleiding kreeg aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten Den Haag. Van beroep was hij schilder en beeldhouwer en hij werkte als docent aan de Academie van Beeldende Kunsten Rotterdam en de Academie van Beeldende Kunsten Psychopolis Den Haag. Hij kreeg veel prijzen voor zijn werk, o.a. van de stad Den Haag, Paletmanifestatie Vlaarding en twee maal de Pulchri prijs. Hij maakte onder meer een wandschildering voor het stoomschip Rotterdam, voor het Shell laboratorium in Rijswijk, het Landbouwkundig Laboratorium te Wageningen en voor het hoofdkantoor van de Gasunie in Groningen. Het zou te ver voeren om alle werken uit zijn arbeidzaam leven hier te vermelden, maar dat wij door deze schenking twee schilderijen bezitten die zeer waardevol zijn, is wel gebleken.

Met dank aan mevrouw J.A. Schutte-Huisman voor de ontvangen informatie.

Bij zijn afscheid kreeg de heer W.F. Mulder o.a. een schilderij aangeboden door burgemeester v.d. Heijden van Doornenburg.

Gerard Velkamp

Toen en Nu (10)

Gebouw 'Vrede' in 1942.

Van dit pand, gelegen aan de De Haarstraat, werd de eerste steen gelegd op 6-11-1939 door baron G.W.Th. van Dedem. Het diende als verenigingsgebouw van de Nederlands hervormde kerk. Links bevond zich de woning van de familie Ottenkamp, de beheerder van het gebouw. In 2000 is het gebouw afgebroken.

Een groot appartementsgebouw met twee winkelunits op de begane grond en een parkeergarage daar weer onder beheerst nu het beeld van de hoek van de Marktstraat met de De Haarstraat.

U ziet hier de zijkant van de Aldi met links de laad- en losruimte en rechts de ingang.

Foto: Giel Bisschop

Herinneringen van Wim Janzen

Amsterdam februari 1945

Donker, koud, weinig tot geen eten. Mijn leeftijd was toen 9 jaar. Ik was een wat moeilijk mannetje. Probeerde alle indrukken van die tijd op mijn manier van mij af te zetten. Naar school gaan was er niet bij. Eigenlijk had ik in de 4e klas kunnen zitten, maar in welke klas ik wel zat, zou ik niet meer weten. Ik zat op een school waar de klassen niet zo duidelijk werden ingedeeld.

Zonder voorinformatie kreeg ik ineens veel kleren aan, een koffertje in mijn handen gedrukt en ging naar de haven van Amsterdam. Daar lag een binnenschip met een laag stro onder in het ruim. Tegen de wand van het schip stond een ladder waarover ik in het ruim kon klimmen.

Van enig afscheid van mijn ouders kan ik me niets meer herinneren. Ik vond het niet eng of gek. Nam het zoals het was. Wist niet waar ik heen ging en wat er met mij ging gebeuren. Via de ladder kwamen er steeds meer kinderen in de boot. Wat ik wist was, als je gaat varen zorg dat je midden in de boot komt te liggen. Dan had je geen last van zeeziekte. Dat deed ik. Midden in de boot met mijn koffertje als hoofdkussen.

De overtocht

Het was begin maart 1945. In het begin van de avond, tegen het donker, voeren we weg. Midden in de nacht werd ik wakker door huilende, brakende en plassende kinderen. Er was een geweldige storm opgestoken. Het schip was op het IJsselmeer, en voer richting Zwolle. Wat ik toen nog niet wist. Het overvaren in die tijd van Amsterdam naar Zwolle was niet van gevaar ontbloot. De Engelsen waren zeer alert op troepenbewegingen van de Duitsers. En schoten op alles wat bewoog. Er was een Rodekruisvlag op het dek gemonteerd. Of we nu beschoten zijn of dat we een aanvaring hebben gehad? Maar tijdens de tocht was er schade ontstaan aan de boot.

Ik heb ooit een brief naar huis geschreven waarin ik een gat had getekend zo groot als het hele vel papier. Met de woorden "zo groot maar dan 100 maal groter was het gat in de boot". Het was ook de enige tekst die ik in de brief geschreven had. Deze brief is nooit aangekomen.

Tabaksfabriek

In Zwolle zijn we aan wal gegaan bij een tabaksfabriek. Ik herinner mij een grote kale ruimte. Met een brandslang. Het water uit die brandslang mocht niet gedronken worden. Maar wat doe je als je dorst hebt! Dan kwam er een zeer boze meneer. Die je zeer duidelijk te verstaan gaf dat zoiets niet kon. Per dag werden namen afgeroepen van kinderen die weg mochten. Waar naar toe? Ik vroeg het mij ook niet af. Het enige wat ik mij afvroeg was waarom ik niet opgeroepen werd. Er zaten mannen in een glazen kantoor, gewichtig te doen. Daar werden de lijsten samengesteld. Daar moest ik wezen. Maar ik durfde niet naar binnen. Na mij zelf moed ingepraat te hebben, ben ik het kantoor binnen gegaan, en ik stond op geen van de lijsten. Eindelijk was ik er bij.

Losse herinnering

Er staat mij ook iets bij dat ik nog even in een klooster ben geweest. Maar de samenhang in het geheel ben ik kwijt.

Tocht naar Heino

Op een boerenkar ging ik met meerdere kinderen op weg. Wist nog steeds niet wat en hoe. Ook dit was een niet ongevaarlijke onderneming. De kans dat de Engelse jagers in de lucht het verschil konden zien tussen een kindertransport en troepenverplaatsing van de Duitsers was erg klein. De Engelse troepen konden overal op schieten.

Nu ik dit opschrijf realiseer ik mij, dat ik alles over mij heen liet komen. Was niet bang, had geen vragen. Voor onze veiligheid, dook ik

De familie Dekker vlak na de oorlog.

samen met de andere kinderen een droge sloot in als dat moest. Uiteindelijk kwam ik in Heino aan.

Losse herinnering

Ik heb geen idee meer hoe lang deze tocht geduurd heeft. 4 dagen? 7 dagen?

Bijna eindpunt

We werden opgevangen in een restaurant. *(Ik weet nu dat het geen restaurant geweest is. Maar het gaat om de herinneringen van toen).*

Toen werd mijn naam wel afgeroepen.

Losse herinnering

In het "restaurant" ben ik tijdens de bevrijdingsgevechten nog eens terug geweest. Het was met een luchtaanval, toen ik in het dorp liep. Ik was bang en dacht een veilige ruimte op te kunnen zoeken. De ruimte die éénmaal veilig leek. De plaats waar voor het eerst mijn naam op een lijst voorkwam. Alleen nu was het vol met "ook" bange Duitsers. Niet echt een veilige haven.

Verblijf Familie Dekker Veldhoek Nr??

Er was een meneer die mij meenam. Daar ging ik, vies van de reis, met mijn koffertje. Lopen, lopen en nog eens lopen. Ik kwam aan in een gezin. Vader, moeder, een zoon en

twee dochters. Ze hadden eten. Veel eten. Vet eten. We aten uit de koekenpan. Ieder kreeg zijn deel. Ook werd er uit de bijbel gelezen. Voor mij nieuw. Ik ken nog stukken uit mijn hoofd. Ook de psalmen die ik voor school moest leren, spelen nog wel eens door mijn gedachten. Langzaam kwam ik er achter dat ik niet bij boeren was ondergebracht maar bij een timmerman. Met Anton, de zoon, had ik het wel naar mijn zin. Gaten graven tot aan het grondwater was een leuke bezigheid. Lopen langs het bos waar je niet in mocht, want daar lagen wapens (werd gezegd). Lopen door de velden naar school. Lopen naar de kerk op zondag. Lopen met een melkkan in een oude tas. Met Anton was dat wel gezellig. Met de twee zusjes had ik niet veel te doen. Of zij met mij niet? Er is mij wel een uitspraak bij gebleven van een van de zusjes.

"Kan niet naar de kärke, heb pien in de boeke".

Dat had ik ook eens uitgeprobeerd, maar jongens schijnen nooit pien in de boeke te hebben. Het lukte mij nooit om van die kerkplicht te worden ontheven.

School

Het stadse jongetje moest met Anton mee naar school. Een jongetje uit de stad zal wel knap zijn. Ik begon in de 6e klas. Toen in de rij van de 5e klas, toen in de rij van de 4e klas.

Toen die klas uit, andere klas in naar de rij van de 3e klas. Om te eindigen in de tweede klas. Per kind moesten we voorlezen uit een boekje. En dat voorleesgevaar kwam steeds dichterbij. Nog 3 kinderen nog 2 kinderen dan moest ik lezen. Ik wist niet "waar" het was in het boek, laat staan dat ik wist "wat" ik lezen moest! Op naar de 2e klas. Dat ik dyslectisch (woordblind) was, was toen nog niet uitgevonden.

Ik ben het niet in zeer ernstige mate, maar wel zo dat het in combinatie met Heino's zeer veel problemen gaf. Dus je kunt zeggen dat ik in Heino alle klassen heb doorlopen. En dat ik de eerste klas mocht overslaan. Ik weet wel dat ik geen gemakkelijk jonkie was in die tijd. Veel in het turfhoek gezeten. Het onderwijspersoneel heb ik het erg lastig gemaakt. En mij zelf ook daardoor.

De Kerk

In mijn herinnering liepen we 2x per zondag naar de N.H. kerk in het dorp Heino. (ik weet niet of 2x klopt). Wat ik wel weet dat het erg ver lopen was. Er is mij nog een stuk preek bijgebleven.

"In Amsterdam liggen door de oorlogshandelingen, en de honger, de lijken hoog opgestapeld in de kerken". Als je dan klein, ver van huis, je ouders in Amsterdam hebt, zie je dat voor je. En bovenop die stapel lijken zie je je ouders liggen. Ook moesten we stil zijn. Liet je het collectegeld vallen. De preek werd onderbroken. Eerst geld op rapen, stil zijn en dan ging de preek weer verder. Als de dienst was afgelopen, terug lopen naar huis.

Losse herinnering

In de kamer van de familie Dekker stond een kachel. Naast de kachel stond een kwispelaar, daarin kwam een goedgemikte straal pruimtabakssap terecht. Het geluid en de reis van de straal van mond tot bakje zie ik nog voor mij.

De kunst van het verwijderen van te veel aan sap in de mond werd groter als er een aantal pruimende mannen in een kring bij de kachel zaten. Vanuit elke positie werd een straal richting bakje geproduceerd. Deze straal volgde

een weg van enkele meters om uiteindelijk keurig in het bakje terecht te komen. Het bakje werd nooit verplaatst. Toen al dacht ik "Waarom zet je het bakje niet in het midden".

Bevrijding

Over de bevrijding van de Veldhoek weet ik niet veel meer. Alleen veel schieten, en tanks die over de zandwegen reden. Meisjes die vertelden over de CANNADAASSEN.

De streek van de Veldhoek was nog niet bevrijd, de streek waar de school stond al wel. Wij zijn, in de avond, schuilende kruipende tussen de velden door naar de woning van de hoofdonderwijzer gekomen. Er waren erg veel mensen in dat huis. In de huiskamer hebben wij de nacht doorgebracht. Veel harde klappen van ontploffingen. En ineens was de Veldhoek ook bevrijd. D.w.z. als er een Canadese tank over het zandpad had gereden was je bevrijd. Ik vond dat vreemd. "Ze rijden met een tank over de weg en dan ben je vrij"??

Mei juni 1945

Het leven begon weer een beetje op gang te komen. Bij de familie Dekker kwam een vertegenwoordiger in een "AUTO". Anton en ik liepen om het wonder heen. Dichtbij komen durfden wij niet. Na enige tijd was de auto via het zandpad weer verdwenen. Enige dagen later kwam de meneer met de auto weer bij Dekker. De mijnheer sprak met de heer Dekker, en toen werd ik in de auto gezet en we gingen richting Zwolle. Ik wist niet wat mij overkwam. Ooit had ik aan de familie Dekker verteld, dat ik een oma in Zwolle had wonen. De vertegenwoordiger had het adres van mijn Oma uitgezocht. En nu was ik op weg naar haar toe.

Amsterdam

Mijn ouders wisten tijdens de oorlog niet waar ik was. In het noorden van het land. Dat was bekend. Maar waar? Er mocht kort na de bevrijding niet worden gereisd. En zeker niet van Amsterdam naar Zwolle. Mijn vader had voor elkaar gekregen dat hij in het bezit kon zijn van een perskaart. Met die perskaart was het voor hem mogelijk om van Amsterdam

naar Zwolle te reizen. Hij had het idee om het huis van zijn moeder te gebruiken als uitvalzoek-basis naar zijn zoon.

Zwolle

Bij mijn oma werd aangebeeld door een voor haar onbekende heer. Zij deed open en zag alleen maar een heer staan. Ik was zo klein dat ze over mij heen keek. "Is dit uw kleinzoon". Vroeg de man. Oma was heel erg verast. Ook zij wist niet waar ik zat in de oorlog. Wat ik mij erg goed herinner is de "warmte" van die eerste avond.

Iets later op de avond ging de bel weer bij Oma, dat was mijn vader.

Terug naar Heino

Met mijn vader ben ik weer naar de familie Dekker gegaan. Waar wij in de mooie kamer werden ontvangen. Vader kon blijven slapen en eten. Dat laatste is hem niet goed gekomen. Niet gewend aan vet eten en veel eten is hij ziek geworden. Hij heeft meer in het huisje gezeten dan er buiten. Veel geslapen heeft hij daardoor ook niet. Hoe wij weg zijn gekomen bij de familie Dekker weet ik niet meer. In mijn herinnering was ik ineens weer in Amsterdam.

Losse herinnering

Naast Anton had ik nog een vriendje. Ik geloof dat hij uit Rotterdam kwam. Zeker weet ik het niet. Wij hadden samen een soort geheimtaal. Hij had gehoord dat de boot van Zwolle naar Amsterdam weer in de vaart was. Dit deed ons besluiten om een vluchtplan te bedenken. We zouden te voet naar Zwolle en dan als verstekeling op de boot zien te komen. In Amsterdam zouden we dan wel verder zien. Niet dat we het slecht hadden in Heino, maar we moesten toch naar huis en het avontuur trok ons ook wel aan. We spraken af dat we op een dag, zeg maar op donderdag om 06.00 uur 's morgens bij het bos zouden verzamelen. Toen wij die afspraak maakten wist ik nog helemaal niets van plan Zwolle af. Ik stond dus niet op de afgesproken plaats die morgen, ik was bij mijn Oma. Wat al die jaren na juni 1945 nog door mijn hoofd speelt. "Stond mijn vriendje

Wim Janzen weer veilig terug in Amsterdam.

inderdaad op die bewuste morgen om 06.00 uur op mij te wachten?" Ik heb hem van te voren nooit kunnen vertellen dat ik niet kwam. Dus mocht iemand dit verhaal herkennen en denken: "Dat was ik". Dan wil ik het alsnog uitleggen.

Laatste ontwikkelingen

Op donderdag 29 januari 2004 heb ik Anton Dekker samen met zijn vrouw weer ontmoet. Dat was een hartelijk weerzien. Veel herinneringen opgehaald. Gepraat over onze kinderen en kleinkinderen. De plaats waar ik verbleef in de oorlog was gelijk gebleven, maar het huis was anders en groter geworden. De werkplaats was anders. De hartelijkheid was nog hetzelfde als toen. En de zandweg was er nog.

Noot van de redactie:
De kerkgang was één keer per zondag.
De school stond in Dalmsholte, gemeente Dalfsen.

Brave Hendrik

Wie heeft er niet gehoord van de brave Hendrik, "die altijd zoo beleefd zijnen hoed afneemt als hij voorbij gaat?" Een opvoedkundig verhaaltje voor jonge kinderen, geschreven door Nicolaas Anslin (12.5.1777-18.9.1838) een Noord-Nederlands pedagoog, schrijver en onderwijzer op een armenschool in Amsterdam en later schoolhoofd in Haarlem. Nicolaas Anslin schreef ook een boek "Handleiding tot kennis der artseneij-gewassen". Nu zult u misschien denken vanwaar die

link van brave Hendrik uit het kinderboekje met de artseneij-gewassen. Ik zal het u vertellen.

Chenopodium bonus-hendricus oftewel brave Hendrik is een gewas dat sinds de 15de eeuw in cultuur is.

De plant is 60 à 90 cm hoog en behoort tot de Ganzevoetfamilie. De volksnamen zijn lammerkensoor of veldspinazie. De plant is de eerbiedwaardige stamvader van de ons gekweekte spinazie.

De naam brave Hendrik kreeg de plant, zo luidt het verhaal, van de Franse koning Hendrik IV (1553-1610) die de bijzondere krachten en culinaire geneugten ervan had ontdekt. Brave Hendrik is een wintervaste plant met lange gesteelde pijlvormige bladeren. De bloemen staan aan het eind van de stengel als onbebladerde pluimen. De plant komt in Zuid-Limburg algemeen voor. Het is een plant van bouwlanden en ruigten. Brave Hendrik is makkelijk uit zaad te kweken en geeft de voorkeur aan zoutige en stikstofrijke grond in de buurt van stallen en mesthopen. De bladeren bevatten veel chlorofyl (bladgroen), ijzer en pro-vitamine A (caroteen) en verschillende andere minerale zouten en vitaminen. Eigenlijk is brave Hendrik meer een vergeten oude groentesoort dan een kruid. Maar die scheiding is soms moeilijk aan te geven. In de kruidentuin van het Openluchtmuseum in Arnhem is brave Hendrik te bezichtigen. De plant bloeit in het midden van de zomer, van juni tot september.

Net zo als het opvoedkundige verhaaltje van brave Hendrik uit 1858 ons anno 2004 weer een dienst zou kunnen bewijzen, verdient de plant brave Hendrik ook weer een plaats en met de opkomst van het roerbakken krijgt brave Hendrik een nieuwe kans. De jonge blaadjes zijn heel geschikt om in een wok beetgaar te verhitten of volgens het recept hierna klaar te maken.

Gegratineerde brave Hendrik

6-8 handjes brave Hendrik

1 eetlepel gesmolten boter

1 ui fijngehakt

1 dl bouillon

1 eetlepel maïzena

zout, muskaat, peper

1 ons champignons in schijfjes

room

Planten uitzoeken, wassen, goed laten uitlekken.

Boter verhitten en groente, champignons en ui kort roerbakken.

Met de bouillon blussen, op laag vuurtje kort koken: de groente moet knapperig blijven.

De overtollige bouillon afgieten.

De groente binden met 1 eetlepel maïzena en vermengen met room.

Vul met dit mengsel een ingevette

ovenschaal en bestrooi het met kaas.

Zet de schotel een paar minuten onder de grill voor een goudbruin korstje.

Eet u smakelijk.

Thea Schreuders-Hillen

Geraadpleegde literatuur

Boeken

– Vermeulen Nico, Kruiden encyclopedie, 1998

– Schellinghout Judith e.a. De culinaire kruidentuin van het openluchtmuseum, 1988

Internet

<http://members.lycos.nl/inemieneke>

<http://www.frontlinie.nl/floron>.

Tot slot een bloemig gedicht.

Voortplanting

Droogbloeiër, muurbloem, prikneus, franjezwam,

En witte onschuld, nimfkruid en scharlei,

Brandende liefde, wilde cichorei,

Bruids sluier, levensboom en hanenkam.

Venushaar, guldenroede en karwei,

De brave Hendrik en de tripmadam,

De springkomkommer en de borstelvlam,

Vergeeten blaasjeskruid en akelei.

Donsnachtschade en rimpelzaadwolfsmelk,

De zwarte vlekziekte en moederkoorn,

Ooievaarsbek en basterdwederik.

Smak, kleinbloemdrakenkop en dubbelkelk,

engbloem, de twijfelachtige andoorn,

de vreemde ereprijs, de bolderik.

Jan Kal

Heiligenschijn

Sinds ik er over heb gelezen, kijk ik er altijd even naar. Het mooiste is het te zien in het voorjaar, 's morgens vroeg als het gras nog nat is en de zon laag staat.

Als je in het natte gras staat met je rug naar de zon toe en naar je schaduw kijkt dan zie je rond de schaduw van je hoofd het gras oplichten, als of je een aureool rond je hoofd hebt. Daar komt ook de naam van dit optisch natuurverschijnsel vandaan.

Het wordt veroorzaakt doordat de zon weerkaatst wordt in de dauwdruppels. In elke dauwdruppel zie je een klein zonnetje en al die zonnetjes met elkaar vormen een lichtkrans. Je kunt het alleen zelf maar zien.

Probeer het maar eens. Het is iets bijzonders, veroorzaakt door en aanleiding tot reflectie.

Janneke Spoelstra

Erratum

I.v.m. de kwaliteit van de afdruk van pagina 44 is deze opnieuw geproduceerd.
A.u.b. deze pagina vervangen.

Wie is wie?

Is dit een foto van een verjaardagsfeest?
De mevrouw met de schort voor is waarschijnlijk Dieke Luttenberg.
Wie kent de andere dames en de heer?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het maartnummer, zijn deze keer weer een aantal reacties binnengekomen en alle namen van de gefotografeerden zijn bekend.

Het is waarschijnlijk klas 3 en 4 van de christelijke lagere school in de jaren 1946-1947.

De namen zijn als volgt van links naar rechts:

Achterste rij: de heer D. Stegeman, hoofd van de school, de heer H.J. Vaartjes, onderwijzer, Anne Meijer, Henk Pothof, Gerrit Stegeman, Derk Jan v.d. Berg, Dick Verkijk, Jan Onderdijk, Jan Velthuis, Ab Roeke, Willem Hendrik van Ittersum, Gerrit Doornewaard.

2e rij: Jannie van Olst, Catrien van Leussen, Hennie Berghuis, Jannie Markenstein, Jansje Eilander, Jennigje Valk, Dina Hulsegge, Woutje Broenink, Jennie Groteboer.

3e rij: Annie Hoekerswever, Jennie Dijk, Truus Dekker, Annie van Limburg, Willemien Schottert, Femie Eilander, Dinie Dijk, Katie Hoekerswever, Jannie Klompjan, Mientje Jonkman.

4e rij: Henk Berkhof, Anton Valk, Derk van Leeuwen, Gerard Bouwhuis, Ab Hekman, Harm Jan van Olst, Henk Grootenhuis, Wim Veldhuis.

De personen die reageerden waren: Jannie Gosselink-Klompjan, Anton Valk, Dick Pothof en Ab Hekman.

Ab Hekman vertelde dat er al enkele keren een reünie is georganiseerd in het koetshuis van het Rozendael, waar veel belangstelling voor was.

Hartelijk dank aan bovengenoemde personen voor hun reactie.

Het verhaal achter de dingen (8)

De koekjestrommel voor hoogtijdagen

Het spijker "De Vlaminckhorst" en de boerderij waren vroeger van dezelfde eigenaar uit Utrecht.

Aan het eind van de tweede wereldoorlog, in de hongerwinter, was er in Utrecht niet veel meer te eten.

Mijn vader bracht lopend aardappelen naar Utrecht.

De familie kwam af en toe logeren en kreeg dan weer van alles mee om te overleven in de grote stad.

Na de oorlog kregen wij als dank hiervoor deze zilveren koekjestrommel met inscriptie. Op hoogtijdagen kregen wij koekjes uit de mooi opgepoetste trommel.

Annie Meulman-Kortstee

Heino en zijn geschiedenis (16)

In het verleden, of het nu wat langer of wat korter is geleden maakt niet uit, waren de mensen weinig anders dan tegenwoordig, zoals we meerdere malen hebben gelezen in kranten van weleer of in ons eigen gemeentearchief. Waarschijnlijk was de sociale controle vroeger wel meer werkzaam dan in onze tijd maar waren de leefomstandigheden wel heel anders.

Datum 15-01-1793. De markerigter heeft van de volgende personen elk 6 stuivers ontvangen voor het passeren van de brug over de Oude Wetering agter Den Heerenbrink over het jaar 1792 :

Lenther Schoolmeester, Vrijhof, Dijkman, Marsman, Graveman, Gerrit Olgers, Souwman, Gunneman, Tenthof, Everincklo, Willem Jochems, Tone Otten, Dijstelhof, Croneman, Derk Slurink, Croneman op den Esch, Huisman en Tijsboer.

Bron: RAH Heino

Noot: Het betreft hier bijna allemaal bekende boerderijen, ook de Lenther schoolmeester had een grote boerderij aan de Twentseweg!! De brug is de brug aan het eind van de Heerenbrinksweg over de Oude Wetering. De bewoners van deze boerderijen woonden in het Lierderbroek of moesten naar hun gronden gelegen in het Lierderbroek.

Derk van de Klippe

Van de bestuurstafel

Op de algemene ledenvergadering is het voortbestaan van onze vereniging uitvoerig aan de orde geweest. De gemeente Raalte is voornemens de subsidie voor de vereniging in te trekken met ingang van 1 januari 2005.

Eveneens is zij van plan de subsidie voor het Bezoekerscentrum 'West Salland' stop te zetten. Onze vereniging huurt haar verenigingsruimte van dit bezoekerscentrum; donkere wolken pakken zich samen. De werkgroep 'Behoud Omheining' doet haar uiterste best er voor te zorgen, dat wat met zoveel inzet en energie in de loop der jaren is opgebouwd te behouden. Wij zullen u zo goed mogelijk van de situatie op de hoogte houden.

In de eerste bestuursvergadering na de algemene ledenvergadering zijn de bestuursfuncties en taken als volgt vastgesteld:

- De heer G.J. Hageman, voorzitter ad interim, contactpersoon en lid van de werkgroep 'Historische Gebruiksvoorwerpen', coördinator wandeltochten.
- De heer H.J. Bosman, vice-voorzitter.
- Mevrouw J.K. Pruijm-Reinders, secretaresse, ledenadministratie, contactpersoon en lid van de werkgroep 'Genealogie-Documentatie'.
- De heer H.J. Wessels, penningmeester, 2e secretaris.
- Mevrouw G.H.M. ten Berge-Elferink, namens de vereniging bestuurslid van de Stichting Bezoekerscentrum 'West Salland', contactpersoon en lid van de werkgroep 'Kruidentuin Allegaardje'.
- De heer M.J.M. Bisschop, contactpersoon voor de werkgroep 'Foto en Video' en de werkgroep 'Geschiedenis'.
- Mevrouw T. de Graaf-Brouwer, eindredactrice contactblad 'Omheining', contactpersoon en lid van de werkgroep 'Folklore'.

- Mevrouw J.H.M. Meulman-Kortstee, contactpersoon en lid van de werkgroep 'Folklore'.
- De heer G.J. Veltkamp, lid van de werkgroep 'Historische Gebruiksvoorwerpen'.

De paaswandeling was weer een succes met bijna 400 deelnemers. Het was deze tweede paasdag precies 59 jaar geleden dat Heino in de vuurlinie lag bij de gevechten tussen Duitsers en Canadezen. In het gebied waarin werd gewandeld werd toen hevig gevochten en diverse boerderijen brandden af. De koffiepauze was bij de familie Veldman aan de Twentseweg 18, waar men tevens kon genieten van de prachtige tuin.

Wanneer deze 'Omheining' bij u in de brievenbus valt, is de tentoonstelling 'Wule zekt det zo' alweer ten einde. Een tentoonstelling van Heinose spreekwoorden en gezegden in beeld. Dat wil zeggen een tentoonstelling waarbij spreekwoorden en historische voorwerpen bij elkaar passen.

Op woensdagmiddag 14 april werd deze tentoonstelling geopend door mevrouw J. Uiderink-Stegeman, het oudste lid van de werkgroep 'Streektaal'. Alle leden van deze werkgroep waren hierbij aanwezig, evenals de leden van de werkgroep 'Historische Gebruiksvoorwerpen' en andere genodigden, waaronder wethouder J.W.L. Elshof.

De ledenavonden in het najaar worden gehouden op 22 september en op 15 november. Op 22 september komen de heren Goutbeek en Van Baarle een dialezing houden over oude historische wegen (o.a. de Twentseweg). Op 15 november komt het cabaretduo 'Twee echte Schokkers' met de voorstelling 'Jannetje en Dubbel'.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

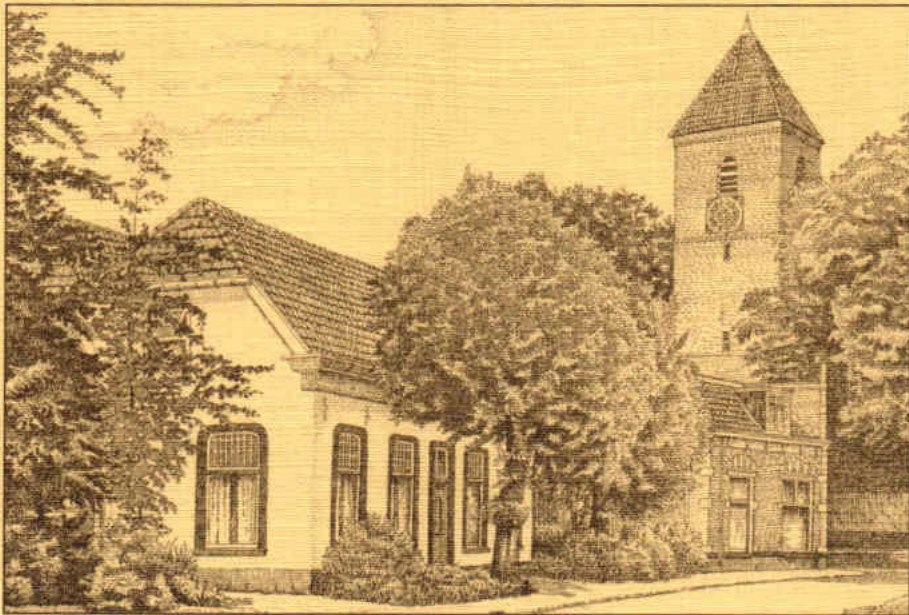
Schenkeningen

- Van de heer J.D. Bennemeer, Klaproos 14, een houten krijtbakje van de christelijke lagere school uit de periode 1922-1929.
- Van de heer J.H. Bouwhuis, Rozeboom 1, een zicht, een pikstrik, twee paardenbitten, zes hoefijzers en een holster.
- Van de heer J. Grit, Dorpsstraat 22, een platenspeler, een handnaaimachine, een rek voor kop en schotels, twee luciferhouders, zes bewaartrommels en een doosje met sigarenbandjes.
- Van mevrouw J. Groteboer, de Haarstraat 36, een unster.
- Van de heer B.J.F. van Gurp, Dolderstraat 5, een fotoalbum van de zwemvierdaagse van 1991 en 1992, een video van de zwemvierdaagse van 1993 en 1994, en de video's van de pompdagen van 1991 t/m 2000.
- Van Mariëtta Harmsen, Dorpsstraat 32, een doos Oud-Hollandsch Batavopost.
- Van de heer A.J. Heuven, Hogebroeksweg 33, jaarverslagen van Heino-Krause en diverse boekjes.
- Uit de nalatenschap van mevrouw R. van de Hoek-Mulder uit Weesp, twee schilderijen, veel foto's en archiefbescheiden.
- Van de heer H.J. Jansen of Lorkeers, Grote Bisschop 32, jaarverslagen van Heino-Krause.
- Van mevrouw A. Koeslag-Bolt, Hazelaar 34, een linnen laken, een linnen sloop, een linnen waszak, een onderjurk en een gedicht.
- Van de heer E. van Lenthe, Ganzeboomlaan 4, Raalte een paar beenkappen voor een paard.
- Van de heer A.J. Mulder, Dolderstraat 12, een collectebus, een zegelstempel met inkt, een tabaksdoos, diverse manchetknopen en een poëziealbum.
- Van de familie Pessink, Kaagstraat 5a, Raalte, een vleesmolen, een vleeshaak, een meelschep en een aardappelriek.
- Van de heer W.H. Schutte, Brinkweg 78, een pakket rouwkaarten en foto's van doodskisten.
- Van de heer J. Stomphorst, de Hoge Kampen 10, een pak Vivo koffiebonen.
- Van mevrouw Vos, buurtschap Elshof, een handboormachine, een zeis, een pikstrik, een haarspit, twee ploegen, een melkjuk en twee maal een éénspan voor paarden.
- Van de heer G.H. Wessels, Emmastraat 2, een herentoiletta, een sigarenaansteker, een doosje Smith Kendon vruchtendrops en medailles van de avondfietsvierdaagse uit de periode 1982 t/m 1988.
- Van de heer B. Ramaker, Zuthemerweg 15, een fotocopie van een historische oorkonde.

*Onze dank gaat uit
naar al deze gulle gevers.*

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

24e JAARGANG - NUMMER 3 - SEPTEMBER 2004

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562

E-mail: omheining@planet.nl

Website: omheining.net

Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,

Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412

Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271

Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid

€ 7,50 per jaar); donateurs € 15,00 per jaar

Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)

Themanummers € 6,00

Bestuur

G.J. Hageman, Vlamincckhorstweg 28,
tijdelijk voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332

J.K. Pruijm-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495

G.H.M. ten Berge-Elferink, Delmterweg 8,
8141 PJ Heino, tel. 391803

M.J.M. Bisschop, Grote Bisschop 23,
8141 WK Heino, tel. 392499

H.J. Bosman, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007

J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8,
8141 GK Heino, tel. 392560

G.J. Veltkamp, Canadastraat 60,
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: T. de Graaf-Brouwer,
Van Sonsbeeckstraat 18, 8141 VB Heino,
tel. 392007 en J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijm-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlamincckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:

Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeeckstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*

D. van de Klippe, Kruzebrink 6,
8141 WD Heino, tel. 391517

J.L. Melenhorst, Wooldhuysweg 2c,
8141 RX Heino, tel. 392712

J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino, tel. 392586

J. Tijhuis, Goudenregen 36,
8141 XA, tel. 394224

H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino, tel. 393495

A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
24e jaargang - nummer 3 - september 2004

INHOUDSOPGAVE

- blz. 50 Van de redactie
- blz. 51 Een duik in de geschiedenis van zwembad 'de Tippe' te Heino - Jannes Seine
- blz. 59 Spreekende foto's, een reactie - Anton G.M. Heijmerikx
- blz. 62 Uit de school geklapt (21) - J.K. Pruij-Reinders
- blz. 63 Het verhaal achter de dingen (9) - Jannes Seine
- blz. 64 Toen en Nu (11) - Giel Bisschop
- blz. 66 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Arja Albrecht
- blz. 68 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 70 De piepe - Ria Haverkamp-Kevelam
- blz. 71 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Overal in het land staan de lijsterbessen te pronken met hun mooie oranje-rode bessen. Als over een poosje de trekvogels weer gaan vliegen, kunnen ze eerst hun buikjes rond eten. Arja Albrecht heeft meer wetenswaardigheden over deze magische boom bijeen gezocht. De bessen zijn ook voor mensen niet giftig, dus heeft ze er weer een paar lekkere recepten bij gedaan.

Op het artikel 'Sprekende foto's' uit het juninummer kwam een heel verrassende reactie van Anton G.M. Heymerikx.

Van Ria Haverkamp-Kevelam uit Deventer kregen we haar jeugtherinneringen in de vorm van een Heino's gedicht.

Terwijl ik dit schrijf, is het buiten 30 graden. In het zwembad is het nu heerlijk toeven. We moeten er niet aan denken dat we geen zwembad meer zouden hebben.

Als oud-voorzitter van de Stichting Zwembad Heino heeft Jannes Seine de hele ontstaansgeschiedenis van het zwembad de Tippe voor ons beschreven.

Er is dus weer, samen met de vaste rubrieken, voor elk wat wils.

Iedere maandagmorgen tussen 10 en 12 uur bent u van harte welkom in onze werkruimte in de 'Maelderieje' boven het Bezoekerscentrum.

De kopij voor het decembernummer moet uiterlijk 1 november 2004 in ons bezit zijn.

Een duik in de geschiedenis van zwembad 'de Tippe' in Heino

Het was in het midden van de zestiger jaren van de vorige eeuw, dat er 's avonds om een uur of negen werd gebeld. We woonden aan de Canadastraat. Een paar mannen van de zwembadcommissie vroegen of ik even tijd had om mee te gaan naar café Hassink, want daar was een vergadering.

Toen we daar binnen kwamen, bleek dat er verschil van mening was ontstaan over de besteding van het geld dat al was ingezameld voor de bouw van een zwembad. Moest men dit geld al dan niet aan de gemeente beschikbaar stellen voor een oefenbadje in de oude landbouwschool. De reden dat men mij vroeg, was dat ik een open brief aan Jaap de Haan, de voorzitter van de commissie, had gestuurd waarin stond dat het niet zo'n goed idee was

om dit te doen. Kort en goed, er werd mij gevraagd voorzitter te willen worden van de zwembadcommissie.

Nu, veertig jaar later, blijkt dat er nogal nare verhalen de ronde doen over ons prachtige zwembad 'de Tippe': het zou te veel geld kosten en misschien gesloten worden. Vooral de fusie van de gemeente Heino met de gemeente Raalte heeft de financiële lasten van de nieuwe gemeente enorm opgedreven. Naar aanleiding van een actie voor behoud van subsidies voor diverse verenigingen, sprak ik o.a. ook onze burgemeester, de heer Houben, over sluiting van het zwembad. De Heinose bevolking heeft bijna 100.000 gulden bij elkaar gebracht, dat is gemeenschapsgeld, dat kun je zo maar niet laten verdwijnen. De

burgemeester verzekerde mij echter dat het zwembad niet gesloten zal worden.

Tijdens een gesprek met de redactie kwam het idee om een artikel te schrijven voor ons verenigingsblad 'Omheining'. Hier blijkt al direct het grote belang van een heemkundige vereniging, alle krantenknipsels over Heino zijn keurig in rubrieken ingedeeld. Veel vergeten feiten kwamen al lezende weer te voorschijn. Daarom heb ik een compilatie gemaakt van de krantenartikelen over het ontstaan van het zwembad 'de Tippe'.

De krantenkoppen en een kort verslag van de artikelen vindt u hierbij. Wilt u de volledige artikelen lezen dan bent u altijd welkom op maandagmorgen van 10 tot 12 uur in de Maelderieje.

Overijssels Dagblad 30-07-1957

Krijgt Heino een zwembad?

Enkele ingezetenen hebben een voorlopig comité opgericht met de bedoeling om te onderzoeken of het mogelijk is een zwembad te exploiteren.

Zwolse Courant 26-11-1959

Plannen voor aanleg zwembad

Er bestaan plannen voor de aanleg van een natuurbad aan de Lemelerveldseweg in Heino. Een en ander is in studie bij de Ned. Heide Mij.

Zwolse Courant 2-12-1965

Zwembadkwestie in Heino zeer urgent

Bijeenkomst politieke partijen, een contactavond tussen de verschillende politieke partijen. Hierbij wordt uitvoerig gedebatteerd over een zwembad.

De Wijnenaar 23-12-1966

Grote Bazaar voor het zwembad

Het actiecomité voor het zwembad gaat in mei a.s. een grote bazaar organiseren. Om de eerste kosten voor de bazaar te kunnen dragen wordt er thans met koek gevent à f 1,25 per stuk. Daarnaast wil het comité nog meerdere ontspanningsavonden organiseren.

De Wijnenaar 17-03-1967

Vorbereiding Zwembadbazaar

Onder auspiciën van de sportcommissie onder voorzitterschap van de heer Claassen wordt door de bazaarcommissie van het toekomstige zwembad een vergadering gehouden. De heer De Haan deelde mee dat de koekactie een groot succes is geweest.

Nieuwsblad van Salland 28-06-1967

Nog onvoldoende medewerking voor het zwembad

In de raadszaal komt de sportcommissie bijeen om te praten over het plaatsen van certificaten bij de ingezetenen van Heino ten bate van het zwembad. Tot nu toe is f 6500,- bijeengebracht, maar de sportcommissie heeft f 40.000,- nodig.

Er wordt een voetbalwedstrijd gepland tussen de oud-veteranen en het gemeentepersoneel. De opbrengst is voor het zwembad. Op 19 juli wordt een grote wielervedstrijd georganiseerd, waarvan de opbrengst ook aan het zwembadcomité is toegezegd.

Wijnenaar 7-07-1967

Ronde van Heino

Eerste grote ronde van Heino ten bate van het zwembad gaat op woensdagavond 19 juli van

Zie pagina 54 - Jeugd vraagt om zwembad.

start met cracks als Harry Jansen, Jan Bols en Bart Solaro. Meer dan 150 inschrijvingen bij de RTVZ.

De plaatselijke middenstand heeft tal van waardevolle premies toegezegd.

Nieuwsblad van Salland 30-09-1967

Heinoërs moeten nog dieper in de beurs tasten

De sportcommissie ijvert onverdroten verder voor het stichten van een zwembad in Heino. De heer Molenaar, staffunctionaris van de 'Stichting Overijssel' die adviseert in deze zaken, ziet niet zoveel mogelijkheden voor een subsidie.

Toch wil men doorgaan, want de aanhouder wint.

Zwolse Courant 13-01-1968

Heino wil zwemmen in oude landbouwschool

Voorzitter De Haan stelt voor de f 12.000,- beschikbaar te stellen voor een instructiebad. De Haan blijft echter voor een echt zwembad vechten en de bevolking moet beslissen; Heino moet niet een verkeerde conclusie trekken, hij blijft een voorstander van een echt zwembad.

Overijssels Dagblad 18-01-1968

Onbegrijpelijke ommezwaai J. de Haan

J. de Haan heeft zich door B&W laten over-

tuigen dat een zwembad in Heino er beslist niet in zit. Seine is met stomheid geslagen. De provinciale consulent de heer J.B. Schreiner keek op van deze pessimistische geluiden. Ook staat er in dit artikel dat er geen sprake is van afwijzen van het aanbod van de heer Besselsen, dat Heino eventueel in het Japiksgat kan gaan zwemmen.

Zwolse Courant 8-04-1968

Jeugd vraagt om zwembad

De jeugd van Heino maakte zaterdagmiddag van de gelegenheid gebruik om samen met 'Ons Genoegen' en de georganiseerde Palm-paasoptocht door het dorp te gaan met span-doeken waarop om een zwembad werd gevraagd.

Zwolse Courant 10-01-1969

Heino's kansen groeien

Het college laat plan voor instructiebad varen. Het zwembad vergt volgens adviseurs van de provincie, de heren Zandbergen en Schreiner, iets meer dan drie ton.

Voorzitter Seine van het actiecomité was ervan overtuigd dat het wel haalbaar is en noemde diverse voorbeelden, die vanuit de zaal met applaus werden onderstreept.

Overijssels Dagblad 17-03-1969

Ambtelijk

Discussie in de raad van Heino. De burgemeester heeft het over de Zwembadcommissie. De heer de Haan: 'Het moet zijn Stichting Zwembad!' De Burgemeester: 'Is dat dan zo'n belangrijk verschil?' De Haan: 'Doet er niet toe, het is een stichting en geen commissie!'

Burgemeester: 'Maar het gaat toch om het doel en of het nu door een stichting of een commissie gebeurt dat is toch om het even.'

De Haan: 'U noemt een stichting een commissie. Het moet juist gezegd worden!' Burgemeester: 'Ik wist niet dat de Haan na 3 jaren lidmaatschap van de raad al zo ambtelijk is geworden. Ik wens de stichting in elk geval alle succes en hoop dat ze nooit degradeert tot commissie.'

Zwolse Courant 5-04-1969

Stichting voert actie voor zwembad in Heino

Verloting, beatfeest en grote bazaar.

Er is al f 12.500,- in kas. Verkoop loten brengt f 4000,- netto op. Er zijn plannen voor een bakwedstrijd voor vrouwenverenigingen en de leerlingen van de landbouwhuishoudschool. Muzikale rondgang 'Ons Genoegen' en 'Salland'. Optreden Beatgroep 'Zen' in het Stork-complex.

Het dagelijks bestuur van de Stichting Zwembad Heino bestaat uit: de heren Seine (voorzitter), Floors (secretaris), Schurink (penningmeester), van Dam en mevrouw Van der Linden.

Zwolse Courant 9-05-1969

Bazaar zwembad Heino

Stichtingsbestuur hoopt op een nettobedrag van f 7000,-. Van 14 t/m 18 mei is er een grote bazaar in de gebouwen van Stork aan de Marktstraat. Hier is ook het optreden van de Amsterdamse popgroep 'Zen' die de Top-tien haalde met 'Hair'.

Overijssels Dagblad 16-05-1969

Bazaar voor zwembad Heino druk bezocht

De bazaar werd geopend door Burgemeester Verheijden door het vullen van een kleuterbadje. Voorzitter Seine bood de burgemeester

een zwembroek aan en zijn vrouw kreeg een badhanddoek. Hij bedankte met een variant van de spreuk op de Afsluitdijk: Een volk dat leeft, bouwt aan de toekomst, in dit geval een zwembad!

Zwolse Courant 20-06-1969

Damesvoetbal voor het zwembad

Onder flinke belangstelling werd er gevoetbald tussen dames van Balkbrug en Heino. Balkbrug won met 5 - 1. Opbrengst f 300,- voor het zwembad.

Zwolse Courant 15-11-1969

Heino spant zich in voor zwembad

In de hallen van de firma Seine aan de Marktstraat wordt een verkoopmiddag gehouden. Zeven vrouwenverenigingen uit de gehele gemeente Heino hadden wekenlang gebreid, genaaid, geborduurd en gebakken om vele artikelen voor deze actie samen te brengen. Voorzitter Seine opende de verkoop met het doorknippen van een lint onder het motto: 'Heija, Heino krijgt een zwembad!'

Nieuwsblad van Salland 17-12-1969

Ton voor zwembad

Raadslid Groeneveld (PvdA) stelt voor f 100.000,- beschikbaar te stellen voor de aankoop van grond voor de bouw van een kleuterbad, dat alles als eerste aanzet voor het zwembad.

Zwolse Courant 23-01-1970

B en W Heino ontraden krediet voor zwembad

Wel is het college van mening dat aan de realisering van het zwembad in Heino zoveel mogelijk moet worden meegewerkt. B en W merken in verband hiermede op dat het bestuur van de Stichting Zwembad Heino momenteel diverse plannen voor de aanleg van een zwembad in studie heeft en dat diens tengevolge geen exacte berekening van de stichtings- alsmede de exploitatiekosten gemaakt kunnen worden

Overijssels Dagblad 12-02-1970

Plaats zwembad is bepaald

Stichtingsvoorzitter Seine en secretaris Floors zijn zeer verheugd, want aan de Brinkweg, aansluitend aan het bestaande sportpark, is een oppervlakte van 2,25 hectare gereserveerd voor de aanleg van een zwembad. De heer Seine wil in ieder geval proberen de plannen nog dit jaar rond te krijgen en indien mogelijk in 1971 de bouw te laten beginnen.

Zwolse Courant 22-04-1970

Zaterdag 25 april - Bliksemactie voor zwembad in Heino

Onder het motto: Geef 25 vier, vier maal 25 gulden, start zaterdag 25 april de grote actie in de gehele gemeente Heino.

Met een viertal geluidswagens, twintig auto's en twee muziekkorpsen en met meer dan zestig medewerkers worden alle ca. 1600 Heino-se gezinnen bezocht. Doel f 70.000,- bij elkaar te krijgen.

Op een levensgrote thermometer wordt de actuele stand bijgehouden.

Zie pagina 55 - Bliksemactie voor zwembad in Heino.

Overijssels Dagblad 28-04-1970

Zwembadactie daverend succes

Zaterdag trokken vele mensen met intekelijsten langs alle Heinose huizen. Uiteindelijk kwam de stand op ruim f 60.000,-. Een bedrag dat volgens secretaris Floors voldoende was.

Zwolse Courant 14-10-1970

Raad van Heino koopt grond voor zwembad

Geheel onverwacht heeft de gemeenteraad dinsdagavond nog besloten tot aankoop van de gronden van de heer Snel. 18.832 vierkante meter voor f 3,20 per vierkante meter. Lening Rabobank f 61.000,-.

Overijssels Dagblad 31-12-1970

Eerste spade in de grond voor het zwembad

Burgemeester Verheijden heeft maandagmiddag de eerste spade in de grond gestoken voor de aanleg van het zwembad dat mogelijk in mei 1972 geopend gaat worden.

Overijssels Dagblad 26-05-1971

Goede kans op snelle bouw van zwembad

Het ziet er goed uit met de zwembadplannen in Heino. In de gemeenteraad kwam nl. dinsdagavond onverwacht een aanvullend agendapunt aan de orde voor een lening van een half miljoen die de Stichting Zwembad Heino kan krijgen van de Postcheque en Girodienst. Als de Gedeputeerde Staten het raadsbesluit goedkeuren kan er begonnen worden met de bouw van het zwembad.

Overijssels Dagblad 29-09-1971

Heino voorlopig zonder zwembad

GS geeft geen garantie. Laten we, aldus J. de Haan, dan toch maar beginnen, want het wordt anders toch steeds maar duurder! De heer Floors denkt dat de RPS de lening gestand doet en dat GS het in 1972 wel goed zal keuren.

Overijssels Dagblad 27-10-1971

Optimisme ten aanzien van zwembadplannen

De burgemeester heeft een gesprek gehad met GS en een zeer welwillend oor gevonden. Hij denkt dat het zwembad het komende jaar gerealiseerd kan worden.

Zwolsche Courant 6-11-1971

Discussie over zwembad Heino

Het plan voor het zwembad in Heino zal gerealiseerd worden als GS het gemeentebestuur toestemming geeft garant te staan voor een lening van f 500.000,-. De bevolking moet dan nog f 35.000,- op tafel leggen. Door de bevolking is al ruim f 60.000,- van de ruim f 600.000,- bijeengebracht en het bestuur heeft plannen om hier alvast iets mee te doen. Er wordt gedacht aan het plaatsen van een omheining of de bouw van een kleuterbadje om de dreigende inflatie nog enigszins voor te blijven.

Zwolsche Courant 10-01-1972

Heino heeft voor 1 juli zwembad

Nog voor 1 juli van dit jaar zal Heino zijn zwembad hebben. De garantie die de Stichting Zwembad nodig heeft op een geldlening van f 500.000,- zal binnenkort door de gemeenteraad worden verleend. De NV TIPCOMBINATIE uit Twello kan nu aan de slag en zal, zoals eerder aan het Stichtingsbestuur werd toegezegd, het bad voor 1 juli kunnen opleveren. Dat het bad voor 1 juli klaar komt, is belangrijk omdat de NV TIPCO een offerte voor f 524.400,- heeft gedaan tot 1 juli. Daarna zou de prijs worden verhoogd.

Aanvankelijk had het Stichtingsbestuur met het Zwolsche bouwbedrijf Leussink onderhandeld, maar die verhoogde de prijs naar f 600.000,- TIP bleek met ruim f 524.000,- aanmerkelijk goedkoper.

Zwolsche Courant 22-01-1972

Heino's nieuwe zwembad

Het zwembad van Heino, dat op dit ogenblik wordt aangelegd door de NV TIPCOMBINATIE uit Twello, krijgt drie bassins: een kleuterbad, een ondiep bad en een half/diep bad.

Men komt het bad binnen via het kleedgebouw waar een kassa is en voor de heren en de dames elk acht wisselcabines, garderobes en gemeenschappelijke kleedruimtes.

Het geheel is omgeven door brede groenstroken en voorzien van een grote speel- en zonneweide.

Bij het diepe bassin bevindt zich de badmeestertoren.

Zwolsche Courant 16-06-1972

Zwembad in Heino met veel Tam-Tam geopend

De officiële opening van het openluchtbad in Heino ging gistermiddag gepaard met talloze stunts en stuntjes. Dat begon al voordat locoburgemeester A.H. Leuverink bij het bad was gearriveerd. De toen aanwezige gasten zagen een vliegtuigje in de lucht met het opschrift 'Heino zwem ze!' op een sleep achter zich aan. Een grapje van de voorzitter van het Stichtingsbestuur J.M. Seine, die even later in een fel groene open auto bij het bad aankwam met de man die het bad officieel zou moeten openen.

Zo was er echter meer in Heino aan stuntwerk. Op het moment dat locoburgemeester Leuverink een lint doorknipte, plonsde er een fles champagne in het bad en alsof dat nog niet genoeg was: de fles werd weer boven water gebracht door een echte Neptunus, compleet met natte haren en drietand.

Stichtingsvoorzitter Seine kon de vele gasten verwelkomen. Dankwoorden waren er voor zijn medebestuurleden die er veel tijd en arbeid in hadden gestoken om het bad gebouwd te krijgen. Loco-burgemeester Leuverink toonde zich blij met het gereedgekomen bad. Hij wilde in het bijzonder twee personen van het Stichtingsbestuur met name noemen, de heer Seine en heer Floors, die steeds weer met nieuwe ideeën aankwamen om van de bevolking in Heino de nodige gelden los te krijgen. Verder wees hij erop dat het zwembad een goede voorziening is gezien tegen het licht dat Heino steeds meer een

Officiële opening van zwembad 'de Tippe' door loco burgemeester Leuwerink. Achter de microfoon wethouder Leuwerink, van links naar rechts voorste rij: Jan Seine, mevr. Van der Linden-Spreen, mevr. Floors, de heer Floors (gemeente secretaris), mevr. Leuwerink, naar rechts kijkend: badmeester Lansink.

forensenplaats begint te worden. Na de officiële opening gaf de duikvereniging 'Cous-teau' uit Deventer een demonstratie. Onder-tussen stond met name de jeugd te dringen om bezit te nemen van het bad. Dat kon: bad-meester H. Lansink uit Goor moest aan de slag.

In de Zwolse Courant van 14 juli 1972 lezen we: Het Heino'se zwembad 'de Tippe' is nu een maand open en op zonnige dagen is de stroom aan de kassa, ondanks de abon-nementen, bijna niet bij te houden en op andere dagen schommelt het aantal bezoek-ers toch tussen de zevenhonderd en negen-honderd. Bij zon komt het ver over de 1000 bezoekers.

Op 20 juli was Maritha Middelkamp de 25.555ste bezoeker. Midden augustus ont-ving het zwembad de 34.000ste bezoeker. In die zelfde maand werden ook de eerste zwem-examens afgenomen. Het zwembad was leuk versierd en dank zij de geleende stoeltjes van de Schaarshoek kon men comfortabel zittend alles bekijken.

Zo is het gekomen

Nu, 32 jaar later, kijk ik nog steeds terug op een prachtige tijd, waar wij als Heino-ers samen hebben gevochten om een zwembad te krijgen. Speciaal denk ik terug aan Gerrit Floors, onze secretaris van de Stichting Zwembad Heino, waarmee ik vele uren heb overlegd en plannen gemaakt. Natuurlijk ook aan de andere bestuursleden: mevrouw Van der Linden, de heren van Dam en Schurink en al die andere enthousiaste Heino-ers die ons hebben bijgestaan.

Samen hebben wij het geklaard!

Ook in de toekomst zullen wij het klaren.

De Tippe mag niet verdrinken in het bezuinigingsgeweld.

Dat is de overtuiging van Jannes Seine.

Sprekende foto's, een reactie

Op het artikel sprekende foto's (61), geplaatst in het juninummer van ons contactblad 'Omheining', kregen wij een reactie van de heer Anton G.M. Heijmerikx uit Lathen in Duitsland. In dit artikel stond vermeld dat de ouders van Arnoldus Wolters in het Land van Luik woonden en wel in St. Huberts Lill, zoals het was opgetekend in de volkstelling van 1811.

De heer Heijmerikx schrijft hierover het volgende:

Binnen de familie en nazaten van Arnoldus Wolters gaat het verhaal dat hij bij de volkstelling in 1811 bewust heeft gezegd dat zijn ouders uit de omgeving van St. Huberts Lill kwamen, een dorpje in de Kempen in België. De reden zou zijn geweest dat personen uit Duitsland afkomstig, en dat waren er zeer velen in en rond de eeuwwisseling 1799-1800, niet bepaald welkom waren in deze gewesten. Deze Duitse gastarbeiders, Heuerleute of Hollandgänger genaamd, waren arm, zo niet zeer arm, en daarmee wilde Arnoldus Wolters als koopman vermoedelijk niet worden geassocieerd. Deze Heuerleute verhuurden zich meestal voor ongeveer zes weken om gras te maaien en het hooi binnen te halen. Ook werkten zij vaak als turfstekers in de veengebieden. Maar waarom dan St. Huberts Lill vraag je je af. Vanuit België, en met name uit de Belgische Kempen, kwamen al sinds jaar en dag kooplieden in onze gewesten hun waren verkopen. Dat waren de Teuten en hun handel bestond voornamelijk uit het opkopen van boter en van mensenhaar voor de pruikenindustrie. Ook hielden zij zich bezig met de verkoop van koperwaren. De koper slaggers verrichtten dan meteen de benodigde reparaties. Maar er kwamen ook dierenlubbers die op verzoek de paarden en varkens castrerden en slachtten daar waar nodig was. Echter ook vanuit Duitsland, met name uit het Teutoburgerwald, kwamen kooplieden in onze gewesten hun koopwaar aan de man brengen en dat was in hoofdzaak eerste kwaliteit linnen. Deze kooplieden werden Tödden of Poe-

pen genoemd en hun koopwaar fijnpoepsdoeken. Naar hen is vrijwel in elk dorp of stad wel een buurt of hoekje genoemd, de Poepershoeck, een plek waar zij vaak samenkwamen. Deze handelaren hadden veel dingen gemeen; zij waren vrijwel allemaal rooms-katholiek. Omdat katholieken in die tijd bij de overheid moeilijk of geen baan konden krijgen, waren zij dus wel genoodzaakt in de handel te gaan. Zij kwamen vrijwel allemaal uit grote arme gezinnen, waarvan de oudste zoon op de boerderij bleef en er voor de jongere zonen elders werk moest worden gezocht. Ook de dochters gingen veelal naar Holland om zich in een dienst te begeven. Zij werden Geesjes genoemd en trokken meestal naar het westen waar de rijken woonden. Allen waren een groot deel van het jaar onderweg, maar gingen rond Kerst steeds weer naar hun geboorte- of woonomgeving.

Beide groeperingen bedienden zich van een soort geheimtaal, die zij alleen verstonden.

De Belgische en Duitse handelaren verstonden elkaar echter niet. En toch kenden zij elkaar, omdat de Duitse Tödden van oost naar west trokken en de Belgische Teuten van zuid naar noord.

Zij wisten zodoende van elkaars bestaan omdat hun wegen zich meestal in Twente kruisten. Arnoldus Wolters heeft vermoedelijk op één van zijn tochten de Belgische Teuten ontmoet en misschien bracht hem dat op een idee; let wel, dat zou een mogelijke verklaring kunnen zijn.

In België heb ik ook veel onderzoek gedaan, onder andere in St. Huiberts Lille, Kleine en Grote Brögel, maar daar ben ik geen aanwijzingen tegengekomen over de herkomst van de familie Wolters uit die streken. Wel ben ik Wolters(en) tegengekomen in het gebied van Grosz en Klein Hesepe, Geeste en Dalen in een lijst uit het jaar 1857. Het gebied van Grosz en Klein Hesepe, in Emsland (Duitsland) ter hoogte van Drente, is vergelijkbaar met Drente. Ook daar waren veel veengebieden waar

de mensen trachtten met turfsteken hun brood te verdienen. Als zij hun armoede wilden ontvluchten, moesten zij wel naar elders trekken. Arnoldus en zijn broer Theodorus zijn dus hun geboortegrond ontvlucht en zijn neergestreden in respectievelijk Heino en Dalfsen, beiden als koopman. Ook hebben zij beiden een vrouw getrouwd die zusters van elkaar waren, zoals onderstaande deelgenealogie laat zien.

I. Wolter Wolters.

Geboren: Dahlem, Duitsland, waarschijnlijk omstreeks 1705.

Beroep: Koopman, koperslager en landbouwer.

Huwelijk: In het jaar 1732 voor de kerk, op ongeveer 27-jarige leeftijd, met Marigien Sivers.

Kinderen:

1. **Arnoldus**, geboren Grosz Hesepe (Duitsland), 22 oktober 1740; volgt Ila.
2. **Johannes Hermanus**, waarschijnlijk geboren Grosz Hesepe omstreeks 1741, gehuwd omstreeks 1775 voor de kerk, op ongeveer 34-jarige leeftijd met Margarethe Röckers.
3. **Theodorus**, geboren Grosz Hesepe 5 april 1744, volgt IIb.

IIa. Arnoldus Wolters.

Geboren: Grosz Hesepe 22 oktober 1740.

Overleden: Heino 11 februari 1817.

Zoon van: Wolter Wolters en Marigien Sivers.

Beroep: Winkelier in kruideniers- en ellewaren, koopman, landbouwer en gemeenteraadslid.

Godsdienst: R.K.

Adres: Heino, Canadastraat 16.

Huwelijk: Raalte R.K. 28 februari 1762 met Willemina Berends Elshof, winkelierster, geboren Wijhe, Elshof, 8 augustus 1742, overleden Heino 13 februari 1827.

Dochter van Berend Hendrik Cornelis op de Leemkoele, noemt zich later Elshof, herbergier en landbouwer, en van Lambertien Janssens van de Hasselt, ook Lambertha of Lammertje Jansen.

Kinderen:

1. **Waltherus**, gedoopt Raalte 11 februari 1763.
2. **Waltherus**, gedoopt Raalte 23 december 1763, begraven Heino 23 september 1785.
3. **Joannes**, gedoopt Raalte 14 juli 1765, winkelier, overleden Raalte 6 april 1841.
4. **Maria**, gedoopt Raalte 12 januari 1768, begraven Heino 18 maart 1788.
5. **Antonius**, gedoopt Raalte 1 november 1769, begraven Heino 22 mei 1792.
6. **Gerardus**, gedoopt Raalte 23 september 1771, koopman, gemeente-ontvanger en rentenier, ongehuwd, overleden Heino 28 april 1832.
7. **Zuana**, gedoopt Raalte 2 augustus 1773, gehuwd Lierderholthuis 20 september 1802 met Peter Franciscus Boerman, koopman te Wijhe.
8. **Lamberdina**, gedoopt Raalte 24 april 1775, begraven Heino 17 april 1795.
9. **Bernardus**, gedoopt Lierderholthuis 14 november 1776, landbouwer op 't Werkel in Mastenbroek, overleden Zwollerkerspel 24 juni 1859.
10. **Wilhelmus**, gedoopt Lierderholthuis 3 september 1778, overleden voor 1780.
11. **Wilhelmus**, gedoopt Lierderholthuis 17 juli 1780, begraven Heino 20 februari 1782.
12. **Wilhelmina**, gedoopt Lierderholthuis 23 maart 1782, gehuwd Heino 25 april 1816 met Dominicus Aloisius de Kuttchrutter, herbergier van 'De Kroon' in Raalte.
13. **Henrica**, gedoopt Lierderholthuis 18 januari 1784, begraven Heino 7 augustus 1788.
14. **Woltera**, gedoopt Lierderholthuis 13 augustus 1786, begraven Heino 1 juli 1788.
15. **Hendrikus Wolterus**, gedoopt Lierderholthuis 7 maart 1789, winkelier in manufacturen en kruidenierswaren, akkerbouwer en veehouder, Canadastraat 16, overleden Heino 21 juni 1864.

Het Woltershuis, de manufacturen- en kruidenierswinkel van de familie Geertman in het begin van de vorige eeuw. De gevel van de winkel heeft intussen een ingrijpende verandering ondergaan. Links is nog de achterzijde te zien van de boerderij van de familie Veltkamp, inmiddels afgebroken.

IIb. Theodorus Wolters.

Geboren: Grosz Hesepe 5 april 1744.

Overleden: Dalfsen 13 maart 1828.

Zoon van: Wolter Wolters en

Marigien Sivers.

Beroep: koopman.

Godsdienst: R.K.

Huwelijk: Raalte R.K. 22 november 1771 met Joanna Elshof, geboren Wijhe, Elshof, omstreeks 1746, overleden Dalfsen 4 februari 1826. Dochter van Berend Hendrik Cornelis op de Leemkoele, noemt zich later Elshof, herbergier en landbouwer, en van Lambertjen Janssens van de Hasselt, ook Lambertha of Lammertje Jansen.

Kinderen:

1. **Wolter**, gedoopt Dalfsen 22 november 1772.
2. **Wolter**, gedoopt Dalfsen 26 november 1773.

3. **Maria**, gedoopt Dalfsen 1 januari 1776.
4. **Joannes**, gedoopt Dalfsen 2 november 1778.
5. **Lambertus**, gedoopt Dalfsen januari 1781.
6. **Berendina**, gedoopt Dalfsen 27 februari 1783.
7. **Bernardus Johannes**, gedoopt Dalfsen 27 september 1784.
8. **Arnolda Woltera**, gedoopt Dalfsen 26 maart 1789.

Anton G.M. Heijmerikx

Een uitgebreide genealogie is bij de heer A.G.M. Heijmerikx voorhanden.

Zijn e-mailadres is: anton@heijmerikx.nl

Uit de school geklapt (21)

Reacties

Op de schoolfoto van de derde klas van de Mariaschool uit 1955, geplaatst in het juni-nummer van 'Omheining' ontvingen wij een reactie van Mieke Bromley-Jansen, Marian Geerts-Jansen, Anoeska de Jongh de Leeuw-Ogink, Doortje Oortwijn-Kok, Nettie Veltmaat-v.d. Vegt en Hans Willemsen.

De namen van de kinderen die zijn herkend, luiden als volgt:

achterste rij van links naar rechts:

1. Frits Offenberg.
2. Gerard Beumer.
3. jongen Ogink?
4. Tinus Kamphuis.
5. onbekend.
6. Henk Ogink.
7. Frans Jansen.
8. Gerard Kleinlangevelsloo.

Middelste rij staand:

1. Dinie Grote Ganseij.
2. Joke Rutgers.
3. Nettie v.d. Vegt.
4. Marian Jansen.
5. en 6. onbekend.
7. Mientje Holterman.

8. Annie v.d. Vegte.
9. Marijke van Kammen.
10. onbekend.
11. juffrouw R. Goossens, onderwijzeres in de periode 1934-1974.
12. onbekend.

Middelste rij zittend:

1. Marietje Holterman.
2. Trudie Tekstra.
3. Doortje Kok.
4. Mieke Jansen.
5. Maria Leuverink.
6. onbekend.
7. Lientje Holterman.
8. Henriët Oortwijn.
9. 10. en 11. onbekend.

Voorste rij:

1. onbekend.
2. Joop Heerdink.
3. Hans Willemsen.
4. Herman Nijboer.
5. Herman Giezen.
6. G. Holterman.
7. onbekend.
8. Johan Offenberg.
9. Jan Kieftenbeld.

De foto die u nu aantreft, is gemaakt omstreeks 1958-1959, waarschijnlijk van de vijfde klas. In die tijd stond er een beeldje bij de

Mariaschool en natuurlijk hoorde 'Domme Hans', zoals hij werd genoemd, er ook bij.

De namen van de leerlingen die bekend zijn, luiden als volgt:

achterste rij van links naar rechts:

1. José Hassink.
2. Gemma Brinkhuis.
3. meisje Van de Sommen.
4. Gretha v.d. Vegt.
5. Fientje Ogink.
6. meester Zijlstra.
7. onbekend.
8. jongen Kamphuis.
9. Anton Dijkman.
10. en 11. onbekend.

Middelste rij staand:

1. meisje Nijboer.
2. Carolien Offenberg.
3. Mieke Satink.
4. Trees Oud Ammerveld.
5. 6. 7. en 8. onbekend.
9. meisje Jansman.
10. onbekend.
11. Liesje Jansen.

Middelste rij zittend:

1. Jopie Oosterlaar.
2. Tonnie Woolkorte.
3. Anton Westerbeek.
4. Bertus Melenhorst.
5. en 6. onbekend.
7. jongen Elsman.
8. onbekend.
9. Henk Broekhof.
10. jongen Leuverink.

Voorste rij:

1. onbekend.
2. Anton Kleinlangevelsloo.
3. Anton Kortstee.
4. onbekend.
5. jongen Van Tongeren.
6. jongen Satink.
7. onbekend.

Wie kan ons helpen met de ontbrekende namen van de kinderen op de foto. Een reactie wordt zeer op prijs gesteld.

Verder is er in diezelfde tijd ook een schoolfoto gemaakt met onderwijzer Henk Wösten. In het archief van de vereniging is daarvan een heel slechte foto aanwezig. Wie kan ons helpen aan een goede foto waarvan een kopie mag worden gemaakt?

Werkgroep documentatie.

Manna Stavorus, de Haarstraat 25,
8141 EW Heino, telefoon 0572-392586.
Jennie Pruijm, Acacia 25, 8141 TL Heino,
telefoon 0572-391986.

Het verhaal achter de dingen (9)

November 1969.

Heino spant zich in voor het zwembad!

Veel van de tegenwoordige inwoners kunnen het zich niet voorstellen, maar Heino had in het midden van de vorige eeuw geen zwembad. In de zestiger jaren, nadat de zwembadcommissie was omgezet in de Stichting Zwembad Heino, werden er allerlei acties georganiseerd zoals een eiermarkt, een bazaar, wijnfeesten, verlotingen, braderieën, een grote inzamelactie 'Geef 25/4 - 4 x 25 gulden' en een door de gezamenlijke vrouwenverenigingen georganiseerde bak- en breiwedstrijd. Ter gelegenheid van de opening op vrijdag 14 november 1969 kreeg ik dit borduurwerk aangeboden. Als een leuke herinnering aan die tijd heb ik het altijd bewaard.

Ik zou graag willen weten wie dit gemaakt heeft.

Eén van de mooiste momenten in mijn leven was de opening van het zwembad 'de Tippe' op donderdag 15 juni 1972.

Jannes Seine

Toen en Nu (11)

Het huis op deze foto stond op Marktplein 8.

In 1933 liet Gerrit Hendrikus (Hein) Hazelhorst, van beroep bierhandelaar en bakker, dit huis bouwen. Hein was gehuwd met Hermina Klazina van Olst (zie 'Omheining' maart 2004).

Na zijn dood in 1958 kwam het huis in het bezit van de Nederlands hervormde kerk.

Achtereenvolgens woonden hier de dominees Van der Graaf, Plenter en Obbink.

In 1972, toen de nieuwe pastorie klaar was, werd dit mooie huis verkocht aan de Rabobank, die het liet afbreken om op deze plek een nieuw kantoor te bouwen.

In 1974 werd het nieuwe gebouw van de Rabobank in gebruik genomen.

In de loop der jaren is er het een en ander aan veranderd.

In 1985 werd de ingang verplaatst van het Marktplein naar de hoek Marktplein/Marktstraat.

In 2001 werd de buitenkant rigoureus onder handen genomen en de ingang kwam in een glazen uitbouw aan de Marktstraat.

Foto: Giel Bisschop

De lijsterbes

*'They thought me, once, a magic tree
of wondrous lucky charm,
and at the door they planted me
to keep the house from harm.'*

Wat zoveel wil zeggen als: ooit beschouwde men mij als een magische boom die geluk bracht, en ik stond naast de deur om het huis te beschermen tegen kwade invloeden.

Een gedicht voor de *Sorbus aucuparia*, de lijsterbes.

In onze tijd niet heel geliefd, een beetje verguisd, bijna onkruid, de bloemen stinken, je kunt er niets mee, ongewenst in de tuin.

Ach arme lijsterbes, men begrijpt je gewoon niet!

Onbekend maakt onbemind, overbekend misschien ook... Onterecht hoor, want de lijsterbes is heus niet zo gewoontjes: hij kan bogen op een veelzijdig en roemrijk verleden. Ruim 20 eeuwen geleden was de favoriete godheid van onze noordelijke streken Thor, beter bekend als Donar. Onze donderdag bewijst dat we elke week nog een keer aan hem denken!

In dat oude Germania was Wodan de oppergod. Wodan of Odin was god van zon, dichters, denkers en... soldaten. Maar bij de gewone mensen was Donar, de dondergod, het meest populair. De Germanen eerden hem dan ook met een taaie boom vol levenskracht: de lijsterbes.

Levenskracht is ook geneeskraft; dat hadden de mensen in de uitgestrekte Germaanse bossen al snel begrepen. Van de rijpe bessen maakte men een wijn met een hoog alcoholpercentage: een goed werkend geneesmiddel bij dysenterie en andere darmklachten. Men gaat er van uit dat deze brandewijn, die men waarschijnlijk ook wel eens gebruikte zonder darmklachten, het eerste deel van de Latijnse naam gaf. *Sorbus* komt namelijk van het Latijnse *sorbere* = slurpen.

Het tweede deel, *aucuparia*, slaat op het vangen van vogels. Men hing strikken tussen de bessen om lijsters en spreeuwen te vangen.

Aucupatorius = dienstig om vogels te vangen en een *auceps* is een vogelaar. Tot zover de Latijnse les.

Weer even terug naar Thor, alias Donar, in het hoge noorden. In IJsland wordt de lijsterbes nog steeds Thorbjörg genoemd. Deze formidabele dondergod, die met zijn bliksemstaf en donderbuien flink de wind er onder had, bezat ook een zachtere kant: hij was de beschermer van het boerengezin. En dus plantte elke rechtgeaarde boer een lijsterbes bij zijn hoeve om zijn have en goed te beschermen tegen allerlei narigheid waar hij zelf geen vat op had. In heel Europa werden overigens lijsterbestakken gebruikt om het vee de goede kant op te drijven en om diverse vruchtbaarheidsrituelen mee uit te voeren.

Zo ging in Westfalen de boer op 1 mei vroeg zijn land op om *die* takken lijsterbes af te snijden waarop het eerste zonlicht viel.

Vervolgens kreeg al zijn vee een tikje met deze roede en alle vaarzen kregen hun naam. Na dit ochtendritueel at de boer flink wat eieren. De lege schalen werden gevuld met boterbloemetjes en met gekleurde linten aan de takkenbos gehangen. Dit vrolijke geheel werd boven de staldeur gespijkerd en iedereen en alles deelde mee in een jaar vol levenskracht en vruchtbaarheid. Ik vind dit wel een heel aantrekkelijk gebruik en het doet me

sterk denken aan onze paastak. Zouden de bloemisten weten dat die kronkelige hazeltakken, die ze ons opdringen, oorspronkelijk van een magische boom komen? Dit terzijde.

Het slaan met een levensboomroede was een algemeen gebruik en werd ook op bruiloften graag toegepast! Het meppen van bruid en bruidegom eindigde maar al te vaak in een flinke knokpartij tussen de beide families. Waarschijnlijk verhoogde dit de feestvreugde aanzienlijk, wat er dan weer voor zorgde dat er na afloop gezellig vermenigvuldigd werd. Zo hield de lijsterbes zijn reputatie hoog.

Natuurlijk is veel verloren gegaan van dit geloof en bijgeloof, maar nog altijd wordt lijsterbeshout gebruikt om zweepstelen van te maken en wandelstokken. En eeuwen lang maakten boeren hun ploegstaarten van lijsterbeshout, vlocht men takken door het rieten dak tegen brand en droeg men een takje bij zich tegen kwade gedachten (van anderen!). In Engeland, zeker niet onbekend met magische rituelen, koesterde men de lijsterbes als heilige boom der Druïden. Deze priesters uit voor-christelijke tijden sneden runenstokjes uit hun rowantree (is lijsterbes) om de toekomst te voorspellen. Rowan komt van runa = geheim. Er stond altijd een rowantree bij de altaren van deze oppermachtige Druïden, en ja, er staat nog vaak een lijsterbes bij de kerk in Wales. Het heilige kruis zou van dit hout gemaakt zijn, zei men dan maar. Ja, ja.

Arja Albrecht

Lijsterbeslikeur 'Geduld wordt beloond'.

Doe rijpe bessen in een glazen pot of weckfles van minstens een liter (ca. voor de helft vol bessen). Overgiet ze met brandewijn en sluit goed af. Laat de pot(ten) 3 maanden trekken op de vensterbank in de kamer. Zeef het geheel door een vochtige doek en los 500 gram suiker per liter op in het vocht. Nog 1 maand laten rijpen en geniet van uw eerste neutje op een gure januariavond.

Lijsterbesgelei.

2 kilo rijpe bessen.

3 eetl. citroensap.

Suiker.

Doe de bessen in een pan en bedek ze met het water. Laat ongeveer 20 minuten zachtjes koken tot ze zacht zijn.

Citroensap er bij doen. Doe een schone vochtige theedoek in een vergiet boven een schone pan. Laat 1 nacht uitlekken zonder wringen of knijpen voor een heldere gelei.

Weeg voor elke 6 dl. sap 350 gr. suiker af. Laten koken tot de gelei dik genoeg is (of gebruik geleisuiker en volg die aanwijzingen).

Giet in schone potten met schroefdeksel. Deze mooi gekleurde gelei is lekker bij kip, kaas, gebraden vlees of op een beschuitje.

Hulp gevraagd

De werkgroep **Kruidentuin Allegaardje** zoekt een vrijwilliger m/v om in teamverband te assisteren bij het verzorgen van de tuin, meestal op woensdagmorgen.

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot

Truus ten Berge, Delmterweg 8, tel. 391803 of

Gerry Berends, Fabiusstraat 3, tel. 392389.

Wie is wie?

Een foto van dames van de gymnastiekvereniging? De foto is gemaakt voor het oude gemeentehuis aan de Canadastraat. Wie herkent deze dames en het meisje in het midden?

Wij hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het juninummer, is één reactie binnengekomen van de heer A.J. Heuven, die de mevrouw met de schort voor herkende als Dieke Luttenberg. De andere personen zijn helaas niet bekend.

Onze dank aan de heer Heuven voor zijn reactie.

De piepe

Veur ons was de melkfebriek
een spölpardies
Hie heurn bie ons zoals water bie ies.
Wie hebt doar heel wat tied deurebracht
En de piepe hield altied over ons de wacht.

De piepe vunt 't altied goed
As wie spuln an zien voet.
Wie vuuln ons heel wat mans
As wie kroepn deur olde botterkarns.

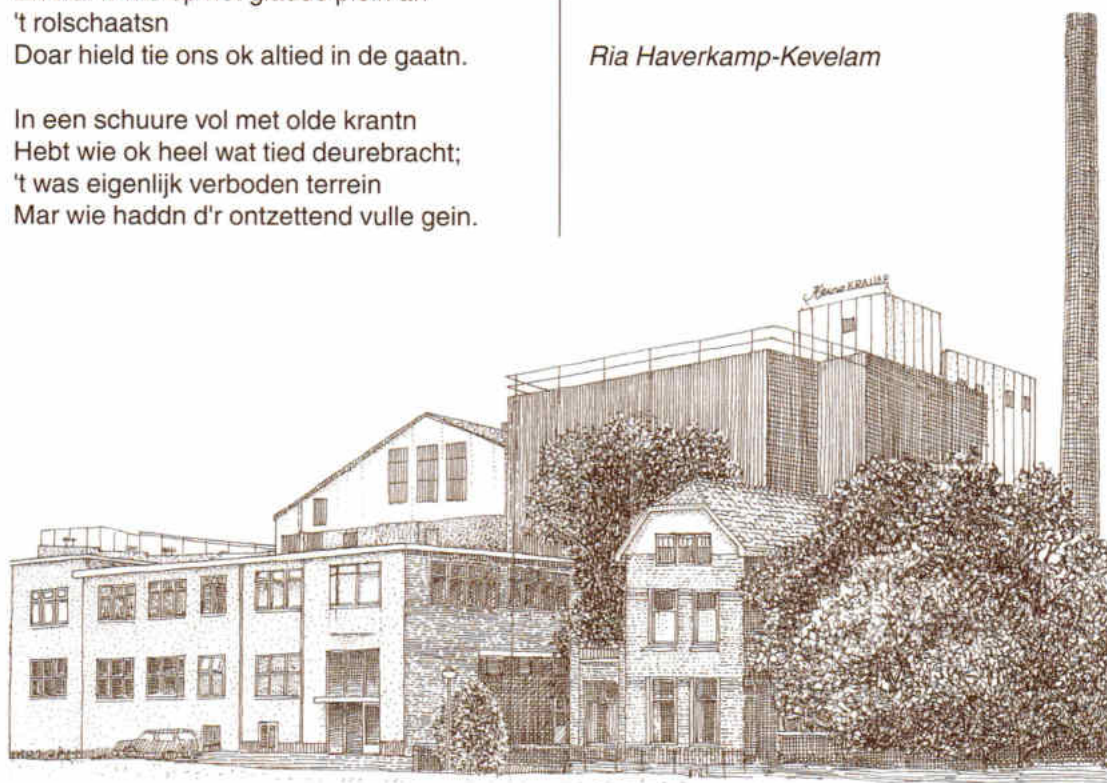
Ok bie de sloot achter de febriek
Stond de piepe altied te kiek.
En war'n wie op het gladde plein an
't rolschaatsn
Doar hield tie ons ok altied in de gaatr.

In een schuure vol met olde krantn
Hebt wie ok heel wat tied deurebracht;
't was eigenlijk verboden terrein
Mar wie haddn d'r ontzettend vulle gein.

Met de kleine melkwagn toern wie in 't rond
En maaktn ok wel is te bont.
Wiej zagn nog gien enkel gevoar
En de piepe die stund mar doar.

Mar onze jeugd ging hen en de piepe
bleef stoan,
En as wie zo noe en dan op Heino angoan
Dan stiete doar parmantig in al zie
praal en pracht.
De piepe heurt bie Heino, hij gif ons dorp
nog steeds kracht!

Ria Haverkamp-Kevelam

Van de bestuurstafel

De werkgroep 'Behoud Omheining' vecht nog steeds voor het bestaansrecht van de vereniging. Al met al is deze groep nu al ruim een jaar in overleg met de gemeente.

Wanneer er een beslissing mocht vallen waarvan de uitkomst nog met deze 'Omheining' kan worden verstuurd, dan treft u hierbij een uitvoerige brief over de materie aan.

Naar aanleiding van het jaar van de boerderij in 2003 organiseerde de werkgroep 'Boerderij- en Veldnamen' in mei een diavoorstelling voor de schooljeugd, met aansluitend een fietstocht langs boerderijen in Heino. De fietsroute ging vergezeld van een vragenlijst die moest worden ingevuld.

Het beeldje van het meisje met de oogstmand, dat vroeger het boegbeeld was van de school voor huishoudonderwijs 'De Bakenbelt' en sinds 1992 in de tuin stond van de voor-

malige burgemeesterswoning, is door de gemeente opgeborgen.

Er is een verzoek uitgegaan naar de gemeente om het beeldje te mogen plaatsen in de kruidentuin 'Allegaardje'.

De ledenavonden in het najaar worden gehouden op 22 september en op 15 november. Op 22 september komen de heren Goutbeek en Van Baarle een dialezing houden over oud historische wegen (o.a. de Twentseweg). Op 15 november komt het cabaretduo, twee echte Schokkers, met de voorstelling 'Jannetje en Dubbel'.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

*Een oud rijmpje tegen de hik.
Het helpt alleen als het hele gedicht
in één adem wordt uitgesproken.*

Rikke rikke tik
Ik heb de hik.
Ik geef de hik aan anderman
Die hem wel gebruiken kan.
Rikke tikke touw
Ik geef de hik aan jou.

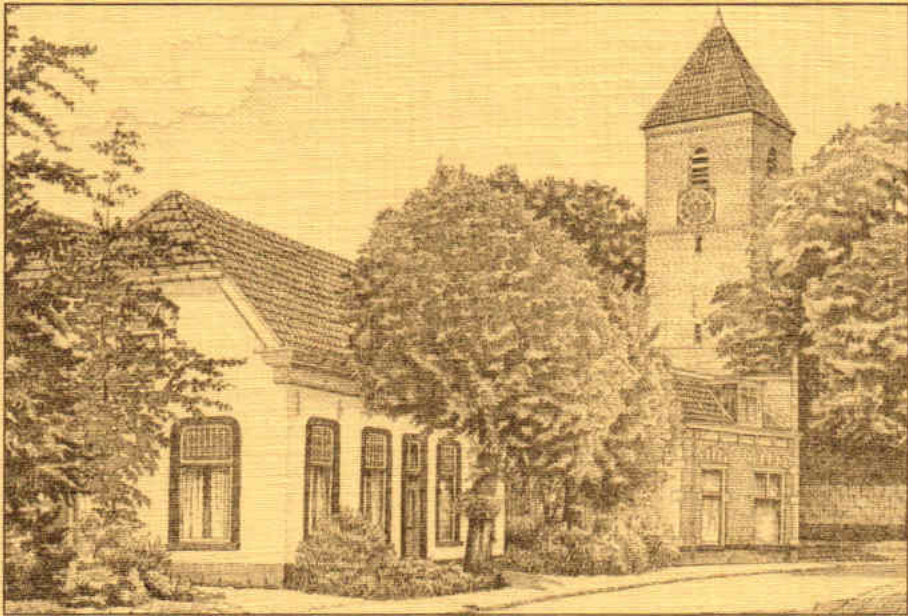
Schenkeningen

- Van mevrouw G. Beldsnijder-Huisman, Stationsweg 21, rouwaccessoires.
- Van de heer G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28, een koffergrammofoon en een kammenbakje met spiegel.
- Van mevrouw D. Hoppen-Blom, Marktstraat 14, een rijschaaf, een voorloper, vier blokschaven en vier profielschaven.
- Van de familie H. Jansen, Kolkweg 23, Laag-Zuthem, een reticule, een collectie ouderwetse schorten, onderkleding, een poepdoos, een kinderfietszitje, een kuikentijd klok, een strohak, een snijbonenmolentje, een pook en een paardenbit.
- Van de heer W. Janzen, Oosterhout, een door zijn moeder gemaakt Canadees bevrijdingspakje, dat enkele maanden na zijn thuiskomst te Amsterdam werd vervaardigd, na zijn verblijf in Heino bij de familie Dekker.
- Van de familie G. v.d. Kolk, Kanaaldijk Noord 5, het bijbelboek Jesaja uit 1805, een boek met opwekkingsliederen uit 1885, een boekwerkje 'De feestklok luidt' uit 1923 en een boekwerkje uit de tweede wereldoorlog 'Mannen die moesten'.
- Van de heer A.M. Maatman, Sterappel 2, een handtelmachine, een betongatenmaker, een railophanger, een vetspuit, een voltmeter, een nijptang, een pijpzuimer en drie steenafbidders, waarvan één met handvat.
- Van mevrouw A.W. van Munster, Acacia 4, 343 dia's over Heino.
- Van de heer W.A.J. Oosterkamp, Acacia 18, een zwarte hoge hoed, twee zwarte petten, een zwarte ondermuts, twee rouwbanden, drie knipmutsen, twee plooiemutsen, een slaapmuts en kant.
- Van mevrouw De Ruiter, Kerkslagen 20, Lierderholthuis, een ophangrekje voor kop en schotels en een steriliseerapparaat.
- Van de familie Siemerink, Geertruidenberg, twee boeken getiteld 'De stalen tak, 50 jaar Siemerink'.
- Van de heer W.H. Schutte, Brinkweg 78, een blik oorlogsbiskwie Victoria, een brochure 'Omgaan met verlies', rouwkaarten en bidprentjes.
- Van de heer L. Sevenster uit Twello, een unieke collectie foto's met de daarbij behorende negatieven en een prachtige collectie dia's van de landgoederen in Heino. Tevens een kopie van het boekje 'Uit de geschiedenis van de Marke en Schoutampt van Heino' geschreven door pastoor Rientjes.
- Van de heer M. de Smidt, Grote Beukelaer 7, een draagkoffer met projector voor instructie veilig verkeer met films en reservelamp.
- Van de heer G.J. Veltkamp, Canadastraat 60, een koffer.
- Van mevrouw Veltmaat, Dahliastraat 68, Raalte, een oud model schrijfmachine.

Voor al deze schenkingen onze bijzondere dank.

Omheining

CONTACTBLAD VAN DE VERENIGING VOOR HEEMKUNDE "OMHEINING" TE HEINO

24e JAARGANG - NUMMER 4 - DECEMBER 2004

'OMHEINING'

Met deze naam tracht de Vereniging voor Heemkunde tot uitdrukking te brengen een vereniging te zijn, die Heino in al zijn facetten 'omheint'. Volgens sommigen is de naam afgeleid van dit begrip, symboliserend een heg of haag, die een bepaald terrein 'omheint', in ons geval van de Strenkhaar tot de Aalvanger en van de Dollenhoek tot de Ganzepan.

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino Canadastraat 6, 8141 AC Heino

Tel. 0572-394562
E-mail: omheining@planet.nl
Website: omheining.net
Secr.: Acacia 25, 8141 TL Heino,
Tel. 0572-391986

Postrekeningnr.: 2517412
Rabobank Heino: rek.nr. 3271.12.271
Gironummer van de bank: 800093

Kontributies:

Leden € 15,00 per jaar (elk volgend gezinslid € 7,50 per jaar); donateurs € 15,00 per jaar
Losse nummers € 5,00 (max. 24 pagina's)
Themanummers € 6,00

Bestuur

G.J. Hageman, Vlaminckhorstweg 28,
tijdelijk voorzitter, 8141 GG Heino, tel. 391332
J.K. Pruijn-Reinders, *secretaresse*,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986
H.J. Wessels, *penningmeester*,
De Horst 18, 8141 BA Heino, tel. 393495
G.H.M. ten Berge-Elferink, Delmterweg 8,
8141 PJ Heino, tel. 391803
M.J.M. Bisschop, Grote Bisschop 23,
8141 WK Heino, tel. 392499
H.J. Bosman, Kerkpad 6,
8141 VV Heino, tel. 391889
T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007
J.H.M. Meulman-Kortstee, Dolderstraat 8,
8141 GK Heino, tel. 392560
G.J. Veltkamp, Canadastraat 60,
8141 AE Heino, tel. 391292

Werkgroepen

1. Boerderij- en Veldnamen

Contactpersoon: J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914

2. Folklore

Contactpersonen: T. de Graaf-Brouwer,
Van Sonsbeekstraat 18, 8141 VB Heino,
tel. 392007 en J.H.M. Meulman-Kortstee,
Dolderstraat 8, 8141 GK Heino, tel. 392560

3. Foto en Video

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

4. Genealogie - Documentatie

Contactpersoon: J.K. Pruijn-Reinders,
Acacia 25, 8141 TL Heino, tel. 391986

5. Geschiedenis

Contactpersoon: M.J.M. Bisschop,
Grote Bisschop 23, 8141 WK Heino, tel. 392499

6. Historische Gebruiksvoorwerpen

Contactpersoon: G.J. Hageman,
Vlaminckhorstweg 28, 8141 GG Heino,
tel. 391332

7. Kruidentuin 'Allegaardje'

Contactpersoon: G.H.M. ten Berge-Elferink,
Delmterweg 8, 8141 PJ Heino, tel. 391803

8. Streektaal

Contactpersoon: J.L. Melenhorst,
Woolthuisweg 2c, 8141 RX Heino,
tel. 392712

Tijdschrift 'Omheining'

Redactie-adres:
Canadastraat 6, 8141 AC Heino
tel. 0572-394562

Redactie

T. de Graaf-Brouwer, Van Sonsbeekstraat 18,
8141 VB Heino, tel. 392007, *eindredactrice*
D. van de Klippe, Kruzebrink 6,
8141 WD Heino, tel. 391517
J.L. Melenhorst, Woolthuisweg 2c,
8141 RX Heino, tel. 392712
J. Peters, Woolthuisweg 39,
8141 RX Heino, tel. 391914
M.H. Stavorus, De Haarstraat 25,
8141 EW Heino, tel. 392586
J. Tijhuis, Goudenregen 36,
8141 XA, tel. 394224
H.J. Wessels, De Horst 18,
8141 BA Heino, tel. 393495
A. van de Wetering, De Haarstraat 33,
8141 EW Heino, tel. 392330, *vormgeving*

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging voor Heemkunde 'Omheining'.

Druk: Sonodruk, Heino

Vereniging voor Heemkunde 'Omheining' te Heino
24e jaargang - nummer 4 - december 2004

INHOUDSOPGAVE

- blz. 74 Van de redactie
- blz. 75 Een bijzonder orgel voor de parochiekerk in Heino - Victor Timmer
- blz. 85 Uit de school geklapt (22) - J.K. Pruim-Reinders
- blz. 86 Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje' - Gerrie Berends
- blz. 88 A D V Z - Henk Wessels
- blz. 91 Het verhaal achter de dingen (10) - J. Veenstra-v.d. Sloot
- blz. 92 Wie is wie? - Wie was wie? - M.H. Stavorinus
- blz. 94 Alweer 20 jaar geleden - Henk Wessels
- blz. 96 Toen en Nu (12) - Giel Bisschop
- blz. 98 Wat de kerkklokken vertellen
- blz. 99 Van de bestuurstafel
-

Van de redactie

Zoals u van ons gewend bent, hebben wij weer een zeer gevarieerd geheel voor u verzameld. December is uitgesproken de tijd om het over kerkorgels te hebben. De heer Timmer uit Leek bestudeert de geschiedenis van kerkorgels en hij heeft voor ons een artikel geschreven over het orgel dat zich in de oude rooms-katholieke kerk bevond. Het is leuk om te lezen hoe moeizaam het geld voor een extra orgelpijp bij elkaar geschraapt werd.

Zestig jaar geleden, tijdens de hongerwinter, verwachtte mevrouw Veenstra niet zo veel voor haar verjaardag. Toch kreeg zij een prachtig geschenk.

In de tuin van 'Allegaardje' staat o.a. een kweepeer. Over deze vrij onbekende boom met zijn vreemde en geurige vruchten vertelt Gerrie Berends.

Bij de familie Wessels hangt een prachtige merklap aan de muur. Lang geleden heeft een meisje uit Heino deze lap geborduurd. Wie dat was en hoe dit werkstuk bij deze familie terecht kwam, vertelt Henk Wessels.

Heel wat mensen reageerden op de foto van de rubriek 'Uit de school geklapt'. Alle namen zijn nu bekend. Wij hopen dat u ook de meisjes herkent op de foto van 'Wie is wie'.

In 1950 schreef een 7-jarig jongetje een kerstgedichtje op; waarschijnlijk moest hij het uit zijn hoofd leren. Het druipt van de moraal maar dat was gewoon in die tijd.

Iedere maandagmorgen tussen 10 en 12 uur bent u van harte welkom in onze werkruimte in de 'Maelderieje' boven het Bezoekerscentrum.

De kopij voor het maartnummer moet uiterlijk 1 februari 2005 in ons bezit zijn.

Interieur van de R.K. kerk.

Inleiding

Zoals bekend hebben de parochies van Heino en Lierderholthuis een gemeenschappelijke voorgeschiedenis en het is dus voor de hand liggend om, nadat het afgelopen jaar al een blik is geworpen op de orgelhistorie van de parochie te Lierderholthuis¹, dit aansluitend ook te doen voor de parochie van Heino. Het biedt bovendien gelegenheid tot een nadere precisering van de oudste gegevens en een kleine aanvulling daarop.

Wie tegenwoordig de parochiekerk van Heino betreedt en een blik werpt op het hoofdorgel, zal doorgaans niet in de gaten hebben dat dit instrument al zeker drie voorgangers heeft gehad. Er is dus sprake van een echte orgelge-

schiedenis, welke teruggaat tot in de eerste helft van de 19e eeuw. In dit artikel ligt de klemtoon op het orgel dat in 1864 werd aangeschaft, niet alleen omdat over de bouw daarvan bij hoge uitzondering veel informatie bewaard bleef, maar ook omdat dit instrument bij voltooiing over enkele unieke kenmerken beschikte waarmee het een eigen plaats innam binnen het Overijsselse orgellandschap van zijn tijd.

Orgels in de staties

De geschiedenis van de r.k. parochies in Overijssel is nog maar ten dele onderwerp van nadere studie geweest; in het bijzonder geldt dat voor het kerkmuzikale aandeel daarin, met name dat van het orgel en het orgelgebruik.

Dat heeft zijn oorzaken: tot aan het opnieuw instellen van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 - mede als gevolg waarvan vervolgens parochies werden gevormd - speelde het geestelijk leven zich af in de toenmalige staties, die vergeleken met de protestantse gemeenten een teruggetrokken positie innamen binnen de bestaande samenleving. Van deze staties is bovendien archiefmateriaal, dat ons toch wat inzicht kan geven in het kerkelijk leven uit die dagen, doorgaans maar in zeer beperkte mate bewaard gebleven. Toch kunnen op grond van enig onderzoek wel enkele hoofdlijnen worden aangegeven²: de staties hadden doorgaans een beperkt zielental, beschikten over geringe financiële mogelijkheden en konden zich niet of nauwelijks eigen bezittingen verwerven. De eerste orgels verschenen dan ook veelal pas in de eerste helft van de 19e eeuw, in de steden zoals Zwolle en Kampen al in de 18e eeuw. Het waren doorgaans instrumenten van beperkte omvang zoals kleine balustrade-orgels, positieven (kleine vrijstaande instrumenten, meestal met één klavier en een aangehangen pedaal), danwel bureau- of kabinetorgels. Laatstgenoemde instrumenten ontleenden hun naam aan het soort meubel dat als omhulling diende. In de Overijsselse staties/parochies stonden ze onder andere in Hasselt, Rossum, Slagharen, Steenwijk (afkomstig uit de Zwolse statie 'Onder de Bogen'), Vilsteren, Weerselo, Zwolle en ook in Heino. Meestal waren ze tweedehands aangeschaft en afkomstig van particulieren of uit kerken waar een ander (meestal groter) orgel was geplaatst. Op hun beurt werden alle genoemde instrumenten zelf in later tijd ook vervangen; van maar enkele is bekend waar ze terecht kwamen: het kabinetorgel in Slagharen werd in 1856 geschonken aan de parochie te Langeveen; het instrument uit de kerk van Heino werd in 1864 geschonken aan de straatarme parochie te Ommen, waar het nog 14 jaar dienst zou doen. Beide instrumentjes zijn overigens ter plaatse niet meer aanwezig en ook van de andere eerder genoemde orgels is de eventuele huidige standplaats onbekend.

De meeste orgels waren dan misschien klein,

tot in de eerste helft van de 19e eeuw waren ze echter voldoende voor hun taak berekend: ze werden gebruikt voor het aangeven van de toon voor het door de priester te zingen gregoriaans en voor de begeleiding van het zangkoor (indien aanwezig). Solistisch werd het orgel alleen gebruikt voor en na de dienst en bij alternatim gespeelde orgelversetten tijdens de Mis. Na 1780 werden eerst Zuid-Duitse missen (zoals van Mozart en Haydn) populair. Wat later werd ook veel gebruik gemaakt van de zogenaamde Leuvense, Keulse en Amsterdamse muziekmissen; dit soort composities werd blijkens een oude inventaris ook in Heino gezongen. Deze doorgaans twee- of driestemmige composities, alsmede antifonen en andere lofzangen, konden door blaas- of strijkinstrumenten worden begeleid of door het orgel (als 'alternatief orkest'). De situatie veranderde drastisch omstreeks het midden van de 19e eeuw: in 1857 werd het gebruik van andere instrumenten dan het orgel verboden tijdens gewone diensten. Vanaf 1866 waren nog slechts mannen welkom op het zangkoor, waarbij voor het orgel vrijwel alleen nog de rol van begeleidingsinstrument was weggelegd; het mocht in die positie vooral het koor niet 'overstemmen'.

Dit alles vroeg om orgels met een 'breder geluid', meer grondstemmen, fluiten en strijkers. Aan die eisen konden de schuilkerkorgeltjes niet meer adequaat voldoen. Toen in de loop van de 19e eeuw de parochies in omvang toenamen en de financiële mogelijkheden wat groter werden, leidde dit niet alleen tot de bouw van grotere kerken maar schafte men zich allerwegen grotere orgels aan. In dat verband werd naam gemaakt door orgelmakers uit eigen provincie zoals Jacobus Armbröst, C.F.A. Naber en Gerardus Elberink³. Zij leverden instrumenten die - naast een verandering van samenstelling en klankkleur - ook beter voldeden aan de genoemde veranderingen op het gebied van het orgelgebruik in de liturgie. Een voorbeeld van een dergelijk instrument vormt het hoofdonderwerp van dit artikel.

Heino, van statie tot parochie

Nadat ten tijde van de Reformatie in 1581 de katholieken de kerk te Heino hadden moeten verlaten, waren de trouw gebleven gelovigen uit dit dorp en wijde omgeving gedwongen min of meer in het geheim hun diensten te houden in het Solenspieker te Lierderholthuis (een half uur gaans van Heino). In 1695 vestigde Henricus van der Gracht zich daar als missionaris. In 1776 ontstond door afscheiding van de statie Raalte een zelfstandige statie Heino en werd de toen in Lierderholthuis aanwezige schuurkerk in de volgende decennia verbouwd tot een echte kerk⁴. We moeten er dus op bedacht zijn dat de orgelgegevens over de periode tót 1858 die Wullink in zijn artikel noemt, feitelijk betrekking hebben op de kerk van de **statie Heino**; er bestond vóór 1858 binnen de Hollandse Zending dus geen aparte statie Lierderholthuis! Wel blijkt dat vanwege de standplaats van het kerkgebouw in de praktijk vaak werd gesproken over de 'R.C. gemeente te Lierderholthuis'. Zoals ook elders werd uit de statie Heino in 1855 een parochie gevormd, welke na de stichting in 1858 van een aparte parochie in Heino als zelfstandige parochie Lierderholthuis werd voortgezet; derhalve begint de orgelgeschiedenis van de **parochie** Lierderholthuis eigenlijk pas in 1858. We zullen hier maar in het midden laten welk van beide parochies zich nu eigenlijk als de ware voortzetting van de statie Heino zou mogen beschouwen. In ieder geval hebben beide parochies tot 1858 een gemeenschappelijke orgelgeschiedenis.

Als aanvulling op de informatie door Wullink volgen nog enkele gegevens uit het archief van de Aarts priesters van de Hollandse Zending⁵. De eerste berichten, in dit archief, over een orgel stammen uit 1836. Er zijn in de periode tot 1849 jaarlijks betalingen verricht: in eerstgenoemd jaar werd f. 14,70 betaald voor het nazien van het orgel plus schoonmaken van de kerk, de twee daaropvolgende jaren werd voor "Orgelist Orgelmaker orgeltreden en schoonmaken van de kerk" f. 97,52¹/₂ resp. f. 114,91¹/₂ betaald. In 1839 zijn de onkosten gespecificeerd: de organist kreeg in dat jaar f. 40,-, de orgelstemmer f. 19,-, de balgtreder

f. 4,-, terwijl voor het nazien van het orgel plus vuur nog eens f. 6,- in rekening werd gebracht. In 1840 vergde een reparatie f. 36,35, de beide jaren daarna elk f. 35,-. Vervolgens van 1841 tot en met 1848 (bijna jaarlijks) f. 18,- per keer. In dat laatste jaar bedroeg het honorarium van de organist nog f. 40,-, maar was het loon van de balgtreder opgelopen tot f. 8,-.

Daarnaast bleef uit 1832 een overeenkomst bewaard tussen de kerkmeesters "der R.C. Gemeente te Lierderholthuis"[1] en de orgelmaker Naber⁶:

Tuschen de Heeren Kerkmeesteren der R.C. Gemeente te Lierderholthuis ter eener, en den Orgelmaker C:F:A: Naber te Deventer ter andere zijde, is volgende contract geslooten, te weeten,

Genoemde Orgelmaker neemt aan het Orgel in de R.C. kerk te Lierderholthuis, geheel uit elkanderen te nemen, en hetzelfde van de zich daarin bevindende stof en vuiligheid te zuiveren, het pijpwerk behoorlijk schoongemaakt, gerondeert [=opgerond] en waar het nodig is gesoldeert worden, het regeerwerk zal in behoorlijke orde gebracht worden en gerepareert waar het nodig is.

De voorhanden zijnde Blaasbalgen zullen geheel nieuw met best wit leder worden belijmd, en van binnen en buiten met olieverf worden aangestreeken, waartoe de Heeren Kerkmeesters zich verplichten de genoemde Blaasbalgen naar Deventer en weer terug te doen transportereren.

Daarna zal het geheele werk wederom worden opgesteld de Blaasbalgen behoorlijk geplaatst en an de Canalen belijmd, het Pijpwerk geintoneerd, en behoorlijk het geheele werk worden afgestemt, naar gedane reparatie en genoemde werkzaamheden, staat den Orgelmaker gedurende Tien achtereenvolgende jaren voor de deugdzaamheid van het orgel in en de daaraankomende gebreken op zijne kosten te herstellen, waarnaar hij Jaarlijks voor gedane stemming zal genieten eene somma van f 19 ,, ,, zegge negentien guldens. Doch uitgezondert staat den orgelmaker niet in voor de bijzondere ongelukken als die van Brand lekkagie geweldige braak en andere

niet genoemde meer. Hiervan zijn Twee eensluidende afschriften gemaakt en eigenhandig van ieder partij getekend

*Deventer den 20 September 1832
B Elshof C:F:A; Naber*

In feite betreft het hier een meerjarig onderhoudscontract, waarbij uit het vaste jaarlijkse bedrag behalve stembeurten ook kleinere reparaties (zoals schoonmaak, herstel van balgen en pijpwerk) werden bekostigd.

Of mogelijke waterschade, waarvan Wullink gewag maakt, aanleiding was voor het opstellen van dit stuk lijkt niet erg waarschijnlijk, aangezien zaken als "lekkagie" juist buiten de overeenkomst vielen.

Op de achterkant van de acte staat tussen een aantal andere "vaste Jaar wedden" genoteerd betreffende kerk en orgel:

Een Gulden voor het orgeltrappen per elk vierendeel jaars mey november S Jacob en ligmis aan J W Hekman

Dk Splinter voor het Oppassen van het Orgel alle jaar Zes Gulden Somma f 6 -

Na herstel van de bisschoppelijke hiërarchie werden overal in het land de staties omgevormd tot parochies, zo ook in 1855 te Heino. Vijf jaar daarvoor echter waren - als gevolg van de toename van het aantal gelovigen in Heino zelf - al stemmen opgegaan om een nieuwe kerk in Heino zelf te bouwen en daar een eigen parochie te stichten. Deze wens werd in 1858 vervuld door de stichting van de parochie van O.L.V. Tenhemelopneming in Heino; kerk en pastorie van deze nieuwe parochie werden voltooid in datzelfde jaar⁷.

Voor de muzikale begeleiding gebruikte men voorlopig een als 'oud huisorgeltje' omschreven kabinetorgel, waarvan de herkomst voortsnog onbekend is. Gezien de steeds verder afnemende bruikbaarheid werd al spoedig besloten een 'echt' kerkorgel aan te schaffen.

Zoals uit het navolgende blijkt, had men eerst het voornemen een geschikt tweedehands orgel aan te schaffen, maar toen dit mislukte

*De orgelmaker J. van Loo.
(foto: collectie H.C.J. Wullink).*

leidde dat tot de bouw van een geheel nieuw instrument door de Zwolse orgelmaker Jan van Loo.

Jan van Loo

Johannes (Jan) van Loo (1823 - 1910) was een schoonzoon van de bekende Groninger orgelmaker Petrus van Oeckelen, bij wie hij ook enige tijd heeft gewerkt en er ongetwijfeld zijn opleiding heeft genoten. In 1855 stichtte hij een eigen bedrijf in Zwolle, na mogelijk nog kort te hebben gewerkt bij de daar woonachtige orgelmakers Scheuer. Toen deze hun activiteiten beëindigden nam hij een deel van hun werkterrein over⁸. Van Loo verrichtte reparaties en onderhoudswerk aan in hoofdzaak orgels in protestantse kerken. In 1855 herstelde hij het kabinetorgel in de r.k. kerk te Hasselt⁹. Van zijn hand bleven onder andere

instrumenten bewaard in Dedemsvaart (hervormde kerk), Hall (idem) en Blokzijl (doopsgezinde kerk).

Het tweeklaviers orgel dat Van Loo in 1870 bouwde voor de hervormde kerk in Dedemsvaart - iets groter dan het orgel in Heino - bezat oorspronkelijk de volgende dispositie¹⁰:

Manuaal		Boven Manuaal	
Prestant	8 vt	Prestant	8 vt
Bourdon	16 vt	Gedact	8 vt
Holpijp	8 vt	Viola di Gamba	8 vt
Octaaf	4 vt	Fluit	4 vt
Openfluit	4 vt	Octaaf	4 vt
Octaaf	2 vt	Vox Humana	8 vt
Mixtuur	3-4 st	Clarinet	8 vt
Cornet	5 st		
Fagot	16 vt		
Trompet	8 vt	(bas & discant)	

Van Loo gold als een traditioneel en degelijk orgelbouwer. Omstreeks 1875 beëindigde hij zijn activiteiten op orgelgebied en hield hij zich verder bezig met de fabricage van wasdoek¹¹.

Het Van Loo-orgel voor Heino

Dat Jan van Loo met de bouw van het nieuwe orgel werd belast lijkt opmerkelijk, aangezien deze zoals gezegd vrijwel alleen werkzaam was in protestantse kerken. Hij kwam echter in beeld nadat hij aanvankelijk alleen gevraagd was op te treden als deskundige ter beoordeling van een tweedehands orgel uit de Grote Kerk te Steenwijk dat men op het oog had. Toen men daarvan afzag, informeerde men bij hem naar de prijs van een nieuw orgel. Aangezien de financiering daarvan geen probleem bleek te zijn, werd hem gevraagd een offerte op te stellen en met zijn voorstel ging het kerkbestuur accoord, zeker nadat een mogelijke andere gegadigde, Gerardus Elberink (o.a. maker van de nog bestaande orgels in de parochiekerken van Heeten en Vierakker), weigerde een prijsopgave te doen voor een orgel volgens hetzelfde bestek.

Hoewel veel belangrijke gegevens (zoals de dispositie) ontbreken en er ook over de verdere lotgevallen van dit instrument niet veel

bekend is, - met name omdat het parochiearchief (althans wat daarvan berust in Zwolle) incompleet is¹² - is er bij uitzondering wel uitgebreide informatie beschikbaar omtrent de bouw van het orgel. Het onderstaande relaas hebben we te danken aan Otto Anthonius Spitzen (van 1858 - 1866 pastoor te Heino)¹³:

1863 - 1864.

De grootste moeyelijkheid zag de pastoor altijd in het aanschaffen van een nieuw, fatsoenlijk orgel. De behoefte daaraan deed zich wel hoe langer hoe dringender gevoelen, daar het oude huisorgeltje hoe langer hoe onbruikbaar werd, maar het was nog zo kort geleden, dat de gemeentenaren voor het altaar eene som van f 1800 hadden bijeengebragt¹⁴ en een nieuw orgel zou nog grooter uitgaven vereischen. In de eerste jaren alzoo was er, zonder buitengewoon gunstige toevallen, meende de pastoor, niet aan te denken en hij vergenoegde zich er mede, de orgelzaak aan Gods voorzienigheid te bevelen, onder inroeping der tusschenkomst van Gods Moeder, haren kuischen Bruidegom en de H. Cecilia. De goddelijke voorzienigheid zorgde.

In het begin van Maart werd de pastoor door eenige der voornaamste gemeentenaren opmerkzaam gemaakt op een advertentie in de Steenwijker of Zwolsche Courant, waarbij twee oude orgels, uit de Clemenskerk te Steenwijk herkomstig, te koop werden aangeboden en als zeer soliede en aanstonds bespeelbaar gerecommandeerd¹⁵. Door diezelfde gemeentenaren alsmede door de kerkmeesters aangemoedigd en van hunne krachtige medewerking verzekerd begaf hij zich zo spoedig mogelijk op reis, om die orgels te bezigtigen en het grootste er van, dat voor f 700 verkrijgbaar gesteld werd, aan te kopen, indien het hem en zijnen beiden medekeurmeesters, den heer H.N. Osse, directeur van het koor, en den Heer J. van Loo, orgelfabrikant te Zwolle, maar eenigzins voldeed. Ongelukkigerwijze, zoo als hij toen eerst oordeelde, maar gelukkigerwijze, gelijk hij later erkende, was dit geenszins het geval: de advertentie had gelogen, het orgel moest teneenenmale worden aangekeurd.

Gelukkigerwijze: immers de orgelzaak was nu eenmaal in werking, de belangstelling der gemeentenaren zichtbaar levendig: de pastoor begreep het ijzer te moeten smeden nu het heet was. Hij had van den heer van Loo vernomen, wat een fatsoenlijk nieuw orgel zou moeten kosten en tevens verstaan, dat de som in eenige jaren bij termijnen kon worden afbetaald. Hij schepte moed. Hij durfde vertrouwen, dat de gemeentenaren in vier jaar tijds voor een nieuw orgel gemakkelijk zouden kunnen en ook bereidvaardig zouden willen bijeenbrengen, wat zij in één jaar voor het altaar hadden gedaan. Hij wendde zich tot de voornamesten: zij toonden zich bereid, sommigen beloofden zelfs het dubbele of driedubbele. Hij stelde het op O.L.V. Boodschap van den kansel voor: zeer weinigen kwamen reclameren en verminderden hunne bijdrage. Daarenboven kon er, dacht hij, vier malen eene jaarlijksche collecte bij de jonge lieden en dienstboden worden gehouden, welke jaarlijks lig f 50 zou opleveren terwijl Mgr de Aartsbisshop er denkkelijk niet tegen zou hebben, dat, ook de kerkkas in vier à vijf jaren f 400 à f 500 contribueerde. Magtiging hiertoe werd dan ook werkelijk van wege ZDH. aan het kerkbestuur verleend.

Men kon derhalve doorgaan. De heer van Loo werd ontboden en had weldra een bestek gereed; het orgel zou dertien doorlopende stemmen op twee klavieren bevatten. Hij wilde het voor f 3500 leveren. Men zond het bestek aan den heer Elberink, orgelmaker te Oldenzaal, maar deze weigerde er op in te schrijven, weigerde zelfs zijn advies er over uit te brengen, verkiezende slechts naar eigen bestek te arbeiden. Men had redenen om er voor te houden, dat hij in allen gevalle niet goedkoopster werkte: men besteedde het orgel den heer van Loo aan voor f 3500.

Nog denzelfden dag echter, waarop het bestek in duplo door den aannemer en vanwege het kerkbestuur was onderteeekend, werden er op voorstel van den heer Osse, deze wijziging in gebracht, dat het geheele werk derwijze zou worden ingerigt, dat later in het boven-manuaal of positief nog twee stemmen zouden kunnen geplaatst worden, waarvan alleen het

pijpwerk voorloopig zou wegblijven. De aannemer zou hiervoor eene som van f 50 ontvangen. Een paar weken [later] werd nog goedgevonden, dat de registertrekkers niet in de kast van het orgel maar vóór in lambriserings bezijden de klavieren zou worden aangebragt, waarvoor de aannemer eene som van f 80 zou genieten.

De heer van Loo ging dus aan 't werk, maar gelijk het gaat - de werkzaamheden vorderden niet zoo spoedig, als men zich ingevolge zijne belofte had gevleid. Reeds in September van hetzelfde jaar 1863 zouden kast, blaasbalg en windladen worden geplaatst: zij arriveerden eerst in 't laatst van November. Zeer vroegtijdig in het voorjaar van 1864 zou hij komen, om het werk te voltooijen: hij kwam eerst in April en ging gedurig weder heen. Eerst op zondag 31 Julij mogt men de fluitwerken hooren bespelen en op zondag 28 Augustus ook de tongwerken.

Overeenkomstig het bestek had de aannemer sedert 26 April ieder dag eene boete van f 2 verbeurd: daar men overigens alle reden had tot tevredenheid, werd van die boete niet gesproken.

Was men, almede volgens het bestek, ook voornemens geweest, het werk door een orgelmaker en door een organist te doen examineren, had men den aannemer ten minste altijd in dit denkbeeld gelaten: toen het orgel bijna gereed was, meende men het grootste gedeelte der kosten, welke zulk eene vormelijke examinatie vereischen zou, te kunnen sparen. Veel kon men zelf genoeg beoordeelen, veel kon ook een orgelmaker, dacht men, onmogelijk napluizen, gelijk men dan ook van een zeer bekwaam katholiek orgelmaker hoorde, dat zulke orgelexaminatiën doorgaans zeer weinig beduiden.

Een uitstekend virtuoos, de heer W.G. Bartholomeus, organist der katholieke Michaelskerk te Zwolle, had zijdelings zijne diensten aangeboden: hij werd uitgenoodigd en hem tevens de rol van keurmeester toevertrouwd¹⁶. Hij bespeelde den 28sten Augustus (toevallig juist het feest van Kerkwijding) het orgel onder hooge dienst en vespers, en bragt na de vespers het heerlijke orgelconcert van Rinck te

gehoore. Men bekostigde zijne reis, doch verdere aanbiedingen wees hij grootmoedig van de hand. Natuurlijk was hij, zoowel als de orgelmaker, gast van den pastoor. Na verloop van eenige dagen zond hij het navolgende "Verslag van het door den heer J van Loo vervaardigde nieuwe orgel in de R.K. Kerk te Heino".

[Aansluitend volgt een groot gedeelte uit dat verslag¹⁷, dat als bijlage elders is opgenomen in dit artikel. Hierna vervolgde de scribent zijn relaas]

"Aldus de heer Bartholomeus. Wat de door hem gemaakte aanmerking betreft, de prestant 4 voet was minder aan den heer van Loo te wijten, dan aan het kerkbestuur, die aan den pastoor en den directeur, die het bovenmanuaal, waar op later toch nog twee stemmen zouden worden geplaatst, vooral niet zwaarder verkozen. Omtrent deze stemmen was inmiddels de pastoor, die om goede redenen het werk liever aanstonds voltooid zag, met den orgelmaker reeds in overleg getreden; de heer van Loo had eene fluit 4 voet en eene woudfluit 2 voet voorgeslagen en voor de eerste f 75, voor de laatste f 65 gevraagd. De pastoor had ten huize van een aanzienlijk gemeentenaar, ter gelegenheid van een verjaringsfeest, eene inzameling gehouden, welke de som van f 135 had opgeleverd; onmiddellijk had hij den orgelmaker het vervaardigen en plaatsen dier stemmen aanbesteed. Zij moesten vóór Allerheiligen geplaatst zijn. Dan eenige weken vroeger had men reeds de volste overtuiging opgedaan, dat bovengenoemde aanmerking van den heer Bartholomeus allezins gegrond was en het positief veel bruikbaar zijn en veel aangenamer klinken zou, indien de prestant 4 voet tot 8 voet werd verlengd, terwijl dan, gelijk de heer Bartholomeus almede gezegd had, de woudfluit voorloopig zeer wel kon worden gemist. Men stelde alzoo den orgelmaker voor, de prestant te verlengen voor de som, welke de woudfluit zou gekost hebben, en na eenige tegenstribbeling, daar het pijpwerk van gezegd register zo goed als gereed stond, nam hij er

genoegen mede; slechts vroeg hij nu eenige weken tijdruimte meer, die hem werden toegestaan. Hij kwam in de week na O.L.V. Onbevlekt Ontvangen is over en zondag daarop deden prestant 8 voet en fluit 4 voet ook van het positief zich hooren. In plaats van de woudfluit 2 voet, zoo besloot men, zou later, wanneer er middelen beschikbaar kwamen, eenen Salicionaal 4 voet worden aangeschaft."

Bij de instrumenten die van Van Loo bewaard zijn gebleven is de klaviatuur [d.w.z. handklavier(en) en pedaal, alsmede de register-trekkers] geplaatst aan de zijkant van het orgel, een in die tijd een gangbare gewoonte bij balustrade-orgels.

In Heino bouwde hij dus uiteindelijk een tweeklaviers instrument met (inclusief reservering) 15 registers. Het instrument stond niet in de balustrade, want het had met als bijzonder opvallend kenmerk een **vrijstaande** speeltafel vóór het orgel; deze was volgens Bartholomeus "bij wijze van een piano in het midde[n] der Lambrisering van het Koor" geplaatst. De speeltafel had dus de vorm van een [platte] tafelpiano, met de registerknoppen aan weerszijden van de klavieren. Niet geheel duidelijk is, of hier de aanduidingen "voor in[de] lambrisering" en "in het midde der lambrisering van het koor" letterlijk moeten worden genomen, d.w.z. dat de speeltafel in de balustrade was geplaatst (met zichrichting altaar) of dat het slechts een globale aanduiding was van de plaats op het zangkoor bij het midden van (lees: vóór) de balustrade. Deze speeltafel was niet alleen voor Van Loo een unieke constructie, hij heeft voorzover bekend deze nooit opnieuw toegepast. Ook landelijk gezien was het één van de eerste orgels met een dergelijke aanleg en ongetwijfeld de eerste in Oost-Nederland¹⁸. Vrijstaande speeltafels zouden in de tijd daarna met name veel worden toegepast in r.k. kerken omdat het enerzijds een goed zicht bood op het gebeuren beneden in de kerk (althans als de speeltafel met zichrichting 'altaar' was geplaatst) en daarop snel kon worden geanticipeerd, anderzijds was er beter zichtcontact

met de dirigent van het zangkoor. Later kwam trouwens in veel kerken de gecombineerde functie van directeur-organist in zwang en in dat geval kon de betreffende functionaris van achter het orgel gemakkelijk zijn koor dirigeren. Innovatief in het orgel van Jan van Loo was ook de genoemde aanleg van 'het werktuigelijke' (een deel van de mechanieken), met "stalen punten in koperen gaffels". Of dit een eigen vinding was, dan wel afgekeken van een (Duitse?) collega, is onbekend.

Gezien het feit dat er een vrijstaande speeltafel was en dat het koor ongetwijfeld voor het orgel stond opgesteld is het voor de hand liggend dat het instrument voorzien was van een onderkas met daarboven het pijpenfront. Welke dispositie het orgel had is slechts bij benadering vast te stellen, maar deze zou er, op grond van vergelijking met bewaard gebleven Van Loo-orgels, als volgt kunnen hebben uitgezien:

Manuaal

Prestant	8 vt
Bourdon	16 vt
Holpijp	8 vt
Octaaf	4 vt
Roerfluit	4 vt
Quint	3 vt
Octaaf	2 vt
Cornet	
Trompet	8 vt

Positief

Prestant	8 vt
Gedekt	8 vt
Viola di Gamba	8 vt
Salicionaal	4 vt (gereserveerd)
Fluit	4 vt
Tongwerk	8 vt (Clarinet?)

Manuaalkoppel

Aangehangen pedaal

Windvoorziening: een magazijnbalg

Hoe dan ook: Het keuringsrapport van Bartholomeus was uiterst lovend over het geleverde werk en ook het kerkbestuur was uitermate ingenomen met het bereikte resultaat.

Dit werd ook publiekelijk kenbaar gemaakt door middel van een ingezonden stuk in de Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant van woensdag 7 september 1864.

Uit het stuk kunnen we concluderen dat de balustrade in het midden wat naar voren was uitgebouwd om voldoende ruimte te krijgen voor de vrijstaande speeltafel; ondanks deze aanleg had het instrument blijkbaar een lichte speelaard. Al met al was een dergelijk stuk publiciteit natuurlijk een uitstekende reclame voor Van Loo als orgelmaker!

In februari 1866 werd met hem een overeenkomst gesloten "voor het jaarlijks eenmaal stemmen van het geheele orgel te betalen f. 25,- en voor de meerdere stemmingen te doen alleen reiskosten van rijtuig of Dilligence"¹⁹. Een jaar later reeds was het orgel geheel afbetaald. Of dat dan was inclusief de geplande Salicionaal of dat deze later alsnog is geplaatst, is vooralsnog onbekend. Ook over de "fraai gebouwde en sierlijk bewerkte kast", het uiterlijk van het orgel, de speeltafel etc. worden we verder niet geïnformeerd; afbeeldingen ontbreken helaas tot op heden.

Het einde

Zo uitgebreid als we zijn ingelicht over de bouw van het orgel, zo weinig is er vooralsnog bekend over de verdere lotgevallen. In de notulen van het kerkbestuur komt het orgel de volgende 60 jaren niet meer ter sprake. Zodoende weten we niet hoelang Van Loo het orgel zelf nog in onderhoud had en wie dit heeft voortgezet. Evenmin is iets over reparaties en eventuele wijzigingen bekend. In 1924 werd het instrument afgebroken en opgeslagen in verband met de bouw van een nieuwe kerk²⁰.

Het einde kwam twee jaar later toen de vraag naar eventuele herplaatsing in de nieuwe kerk aan de orde kwam. Er werd geoordeeld dat: het "oude orgel zoo waardeloos [was] dat het niet meer kon worden opgebouwd"²¹. Men vroeg en kreeg machtiging om de restanten te verkopen en schafte zich voor f. 1000,- een nieuw harmonium aan.

Als gevolg daarvan ging een ongetwijfeld

degelijk en ten tijde van de bouw modern instrument verloren.

Eerst in 1946 werd de kerk weer voorzien van een pijporgel, een instrument met 24 registers, voor f. 9800,- gebouwd door B. Pels; daarvan bleef een frontontwerp bewaard. Het instrument werd in 1996 vervangen door het huidige mechanische orgel van de firma Pels & van Leeuwen.

bijlage:

Zwolle den 3 September 1864

Verslag van het door den Heer J. van Loo vervaardigde nieuwe Orgel in de R.C. gemeente te Heino

De uiterlijken vorm van het Orgel is zeer fraai, en beantwoord aan het inwendige der Kerk. De keus en verdeeling der stemmen is goed berekend, en ieder manuaal ontwikkeld zonder behulp der Koppeling eenne zeer voldoende kracht.

De hand-klavieren en registratuur, afgescheiden van het orgel, en bij wijze van een piano in het midde der lambrisering van het koor geplaatst, is zeer doelmatig, en geeft den speler de gelegenheid het Koor meer hulp te kunnen verlenen, en des noods zelfs te kunnen dirigeren.

De intonatie is zuiver en kragtig, en het werktuigelijke is naar eene nieuwe methode ingerigt, met stalen punten in koperen gaffels, waarvan het vervaardigen zeer werkzaam moet geweest zijn, ofschoon men bij alle deelen gemakkelijke komen kan. Door deze nieuwe methode van mechaniek zijn de klavieren zeer aangenaam en zoo gemakkelijk te bespelen, dat de vlugste passages duidelijk kunnen uitgevoerd worden. Het Reservoir is ruim, en de wind-aanvoering zoo wel door hare hoeveelheid, gelijkheid van drukking en gemakkelijke van treden laat niets te wenschen over. De windladen zijn ruim gebouwd, hare ventielen even eens, zoo dat men bij het bespelen van het volle werk geene verzwakking van wind kan bemerken.

Het pijpwerk als ook de door middel van Conductors verplaatste pijpen, staan allen ruim, kortom, het geheele binnenwerk is zoodanig ingerigt, dat men er overal zeer geschikt bij komen kan. De eenigste verbetering die men in de dispositie zou kunnen verlangen is: de Prestant 4 voet op het boven manuaal tot acht voet te verlengen. - Behoudens deze enkele aanmerking komt naar mijn oordeel den vervaardiger alle mogelijken lof toe, en mag uit volle overtuiging het Kerkbestuur geluk wenschen met het welslagen zijner pogingen, om de in het geheel zoo fraaije kerk met dit pronkstuk te versieren.

W.V. Bartholomeus

Aan het Kerkbestuur de R.C. gemeente te Heino

P.C. Ik zoude U dit verslag reeds vroeger gezonden hebben, maar ben hier in tot mijn groot leetwezen door ongesteldheid wederhouden geworden.

Vertrouwende dat dit korte, toch welgemeend verslag voldoende zal wezen, heb ik de eer met verschuldigde hoogachting te zijn:

*Hoog Eerwaarden Heer !
Ued. dw. Dienaar*

W.V. Bartholomeus

De auteur dankt de redactie van Omheining voor enkele corrigerende en aanvullende opmerkingen, alsmede dhr. H.C.J. Wullink voor het mogen publiceren van de foto van J. van Loo.

Victor Timmer

Noten:

1. H.C.J. Wullink, Orgelgeschiedenis van de St. Nicolaasparochie, Omheining, jg.23 nr. 4, december 2003, 79 - 90. Specifieke orgelbouwkundige begrippen worden aan het eind van zijn artikel nader omschreven.
2. Zie voor meer informatie: Victor Timmer, 'De goddelijke voorzienigheid zorgde'. Bouwstenen voor de orgelgeschiedenis van de r.k. kerk in Overijssel in de 19de eeuw, Het Orgel, 2003/1, 29 - 38. De resultaten van dit eerste onderzoek komen in grote lijnen overeen met eerdere bevindingen in de drie Noordelijke provincies.

3. Na ongeveer 1860 worden er ook steeds meer instrumenten geleverd door orgelmakers van buiten de regio, zoals door Maarschalkerweerd (Utrecht), Adema (Leeuwarden) en Winkels (Boxmeer).
4. Volgens A.J. van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, V (Gorinchem 1844), 358, was de kerk voorzien van een toren en een orgel; bij de correcties achterin hetzelfde boek staat op p. 981 vermeld: "langwerpig gebouw, zonder toren, doch met een orgel". Dat dit kerkgebouw gewijd zou zijn aan de H. Willibrordus, zoals v.d. Aa vermeldt, moet op onjuiste informatie berusten; de kerk is van oudsher altijd gewijd geweest aan de H. Nicolaas.
5. Het Utrechts Archief, Archief van de Aartspriesters van de Hollandse Zending, inv.nr. 2168, financiële jaarverslagen, ingestuurd door de kerkbesturen van de staties in het district Salland-Drenthe; statie Heino 1836 - 1848.
6. Historisch Centrum Overijssel, Inventaris van het oud-dekanaal Archief van Zwolle 1853 - ± 1940, inv.nr. 614, stukken m.b.t. Lierderholthuis, Contract orgel 30-6-1832.
7. HCO, PA Heino, inv.nr. 6, Stichting, oudheid .. etc. van Heino: De parochie werd officieel gesticht per 20 februari 1858, de kerk (hoewel nog verre van klaar) was vier dagen eerder ingezegend waarna de eerste Mis werd gevierd. Zie over het gebouw zelf: A.J. Looyenga, De Utrechtse school in de neogothiek. De voorgeschiedenis en het St. Bernulphusgilde, Amsterdam 1991, 196 en 197. Een eerdere poging vanuit Lierderholthuis terug te keren naar het dorp Heino was in 1809 mislukt (Wullink, noot 1, 80).
8. Over de eventuele professionele relatie tussen Van Loo en de firma Scheuer: H.C.J. Wullink, Johan Christoff Scheuer (1776 - 1854). Het einde van een Zwolse orgelmakerij, Zwolle 1995 (bull. Nr. 13 van de Stichting Drents-Overijsselse kerken), 17 en 18.
9. Zie Timmer (noot 2), 30 en 31.
10. Maarten Seijbel, Orgels in Overijssel, Elburg [Sneek, 1965], 86.
11. Zie H.C.J. Wullink, Jan van Loo, orgelmaker en wasdoekfabrikant, de Mixtuur 41, april 1983, 449 - 451.
12. Zo ontbreken bijvoorbeeld alle kasboeken over de periode 1858 - 1926.
13. Historisch Centrum Overijssel, parochie-archief Heino, inv.nr. 9, Gedenkwaardige gebeurtenissen (1858 -).
14. Dit altaar en een doopvont waren in 1859 vervaardigd door G. van Poorten uit Deventer, naar een ontwerp van H.J. Wennekers.
15. Over de herkomst van beide instrumenten : A.H. Vlagsma, De orgelgeschiedenis van Steenwijk in de 17e en 18e eeuw, de Mixtuur 75, september 1993, 762 - 766, alsmede: (rubriek) Lezers reageren, de Mixtuur 79, april 1995, 967 en 968.
16. Muziekmeester en organist Willem Victor Bartholomeus (1825 - 1892) was in die functies in Zwolle onder andere werkzaam als organist en dirigent in de r.k. St.-Michaelskerk en directeur van het koor Caecilia (naar mededelingen van dhr. H.C.J. Wullink te Zwolle). Hij trad ook op als examiner van de nieuwe orgels van Gebr. Adema in de parochiekerken te Luttenberg (1871) en Sloten (Friesl., 1873).
17. HCO, PA Heino, inv.nr. 163, Verslag over het door den Heer J. van Loo vervaardigde nieuwe orgel in de R.C. gemeente te Heino, 1864.
18. Het eerste orgel in ons land met een vrijstaande speeltafel was het instrument in de kerk van de Evangelische Broedergemeente in Zeist, in 1770 gebouwd door Duitse orgelmaker C.E. Friederici. Het was daarmee zijn tijd ver vooruit want de eerste vrijstaande speeltafel 'van eigen bodem' werd pas in 1854 door M.v.d. Brink geplaatst bij het orgel in de St. Bavo te Heemstede.
19. HCO, PA Heino, inv.nr. 91, notulen kerkbestuur 1858 - 1922, d.d. 25 februari 1866.
20. Pogingen om het instrument te verkopen aan de Verenigde Kerkorgelfabriek te Aalten liepen kennelijk op niets uit.
21. HCO, PA Heino, inv.nr. 162, brief d.d. 22 februari 1926.

Gevraagd

Wegens verhuizing van onze huidige eindredactrice vragen wij met ingang van 1 maart 2005 een nieuwe

eindredacteur m/v

voor ons kwartaalblad 'Omheining'.

Het betreft een vrijwilligersbaan.

Goede kennis van de Nederlandse taal in woord en geschrift is een vereiste evenals ervaring met het gebruik van de computer.

*Inlichtingen bij: mevr. T. de Graaf-Brouwer, tel. 0572-392007
of bij mevr. J.K. Pruim-Reinders, tel. 0572-391986.*

Uit de school geklapt (22)

Op de schoolfoto geplaatst in het septembernummer kregen wij zoveel reacties, dat wij de foto nog een keer opnemen met daarbij alle namen. Maria Rhee-Lokin schreef, dat de foto werd gemaakt in juli 1961. De familie Lokin verhuisde op 1 juli 1961 naar Heino. Maria zat pas een week op school toen de foto werd genomen. Gerard Groot Beumer ging zelfs met de foto op stap om namen te achterhalen. Verder reageerden Mieke Degens-Satink, Johan Hilgenkamp, Lies Jansen, Jan Kamphuis, Johan Melenhorst, Harrie Ogink, Herman en Jan Overesch, Marja Schotman, Han Sinnige en Corrie Veldman-van de Weerd.

Bovenste rij:

1. José Hassink.
2. Gemma Brinkhuis.
3. Corrie van de Sommen.
4. Gretha v.d. Vegt.
5. Fientje Ogink.
6. meester Zijlstra.
7. Lidy Lamers.
8. Joop Kamphuis.
9. Anton Dijkman.
10. Harrie Ogink.
11. Gerard Groot Beumer.

Middelste rij staand:

1. Gerda Nijboer.
2. Carolien Offenbergh.
3. Mieke Satink.
4. Trees Oud Ammerveld.
5. Maria Lokin.
6. Joke Hilgenkamp.
7. Trees

Boerdijk. 8. Gerda v.d. Vegt. 9. Gerda Jansman. 10. Marietje van de Weerd. 11. Lies Jansen.

Middelste rij zittend:

1. Jopie Oosterlaar.
2. Tonnie Wolkorte.
3. Anton Westerbeeck.
4. Johan Melenhorst.
5. Gerard Schotman.
6. Bennie Melenhorst.
7. Gerard Elsmann.
8. Richard Verduin.
9. Henk Broekhof.
10. Ru Leuverink.

Voorste rij:

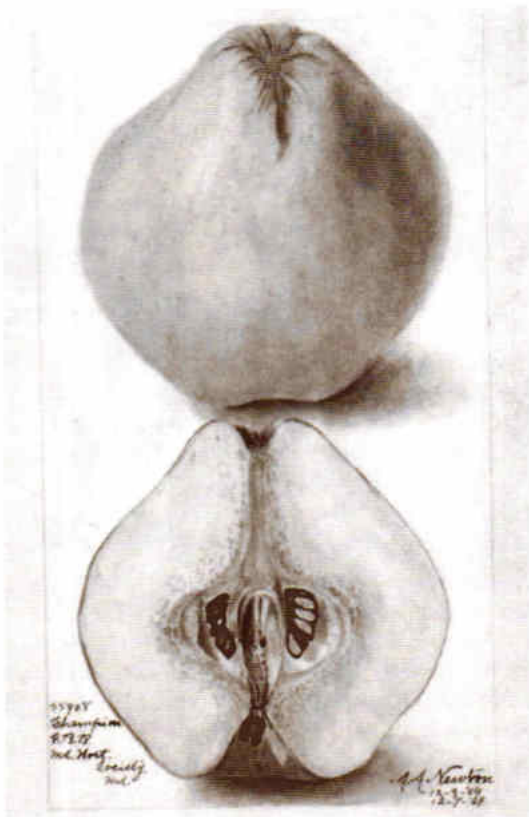
1. Johan Luttenberg.
2. Anton Kleinlangevelsloo.
3. Anton Kortstee.
4. Herman Overesch.
5. Johnny van Tongeren.
6. Jan Satink.
7. Henk Grote Ganseij.

Inmiddels hebben wij de klasfoto's van de Mariaschool, waarvan de namen van de leerlingen onbekend waren, behandeld. Mochten er nog schoolfoto's aanwezig zijn op bij ons onbekende adressen, laat dan even van u horen, zodat wij van deze foto's een kopie kunnen maken.

Werkgroep documentatie:

Manna Stavorinus, tel. 0572-392586
Jennie Pruim, tel. 0572-391986

Van de werkgroep Kruidentuin 'Allegaardje'

Portret van een kwee

In kruidentuin "Allegaardje" treft u behalve kruiden ook een aantal bomen aan.

Onder andere kweeperen, acacia's en een mispel. Deze laatste heeft de zomer helaas niet overleefd omdat een muizenfamilie zich onder zijn wortels een onderkomen had verschaft. Een nieuwe mispel is in bestelling en zal zo snel mogelijk geplant worden.

Over de kweeperen, waarvan zich er vier in onze tuin bevinden, wil ik graag iets vertellen. In de eerste plaats omdat er dit jaar zo'n geweldige oogst is geweest, en omdat het zulke prachtige vruchten zijn.

Van oudsher kwamen kweeperen vooral voor bij boerderijen naast de moestuin. De vruchten die pas in oktober geoogst kunnen worden, voelen keihard aan en ruiken heerlijk

naarmate ze langer liggen. Kweeperen kunnen op een koele plaats wel drie maanden goed blijven. Rauw eten kan men de vruchten niet maar gekookt als jam, gelei of chutney, zelfs als likeur zijn kweeperen iets heel bijzonders.

Men gebruikte de sterk geurende vruchten in de zondagse kamer van boerderijen. Daar werd weinig gelucht en daarom rook het er niet altijd even fris. Door een schaal met kweeperen neer te zetten veranderde dat. Een echt natuurlijke luchtverfrisser!

De Latijnse naam van de kweeper is *CYDONIA OBLONGA*,

ofwel kweeappel, kweeper, queeboom.

Oude namen: Cutenboom, kuitenboom, queeappelboom, queepeerboom.

Vlaamse namen: koing, kwapeer, kweeperne. De boom groeide oorspronkelijk in Perzië en Anatolië het Zuidelijk Kaukasusgebied, Armenië, Georgië en Zuid-Oost Arabië.

Met name de Grieken en de Romeinen hebben gezorgd voor de verspreiding in landen rond de Middellandse Zee en Midden- en West-Europa.

De kweeper is een opgaande struik of kleine boom die ongeveer zes meter hoog kan worden en een kruin van dezelfde omvang heeft. In onze kruidentuin proberen we door middel van flink snoeien in het voorjaar een luchtige kruin te houden om de boom niet boven de drie en een halve meter te laten komen. U hoeft dus geen reuzentuin te hebben om ook eens een kweeper te proberen. De boom bloeit met grote witte bloemen, met een zweempje rose, in mei-juni. Het blad is eivormig, de rand is gaaf en de onderkant is behaard. De vruchten zijn groot van stuk; sommige kunnen wel een halve kilo wegen. De kleur van de rijpe vrucht is groengeel en het bijzondere is dat hij wollig behaard is. Er zijn rassen met zowel appel- als peervorm. Er wordt algemeen aangenomen dat de

kweeper al meer dan drieduizend jaar wordt gekweekt. Eerst in de wilde vorm, die kleine gele vruchten heeft. Later zijn door veredeling en selectie soorten met grote vruchten ontstaan. In Karia en Klein-Azië was de kwee gewijd aan Aphrodite; de godin van de liefde. Zo is hij op Kreta terecht gekomen en vandaar namen de Grieken hem mee naar hun land. Omdat ze hem uit Kythonia, nu Chania, haalden noemden ze de vrucht de kydonische appel. Aangenomen wordt dat de Latijnse naam *Cydonia* daarvan afgeleid is. Als heilige vrucht noemde men de kwee "chryso mela" of gouden appel.

De gouden appels duiken vaak op in Griekse mythen en verhalen als symbool voor huwelijksgeluk. Nog steeds ontvangen sommige Griekse bruidsparen de vruchten als huwelijksgeschenk. Op schilderijen uit de zeventiende eeuw komt men ook nogal eens prachtige geschilderde kweeperen tegen. Heel lang geleden werden de vruchten meer vanwege hun geur dan hun voedingswaarde of hun geneeskracht geofferd aan de Griekse goden.

Behalve als jam en gelei worden kweeperen ook als medicijn gebruikt. Men gebruikt het slijm dat uit de pitten komt. Men drukt de pitten fijn, begiet ze met water, schudt ze af en toe om en laat ze staan tot zich slijm gevormd heeft. Dan afgieten en 2 delen slijm op 1 deel altheastroop toevoegen. Het wordt gebruikt bij ontstoken oogleden, gesprongen huid, kloven in tepels, brandwonden en aambeien. Tegen het doorliggen van zieken bestrijkt men de huid tweemaal daags met een aftreksel van de pitten op brandewijn, en bij bevroren tenen een laag van 2 mm slijm erop leggen en inwikkelen. In de oude geneeskunst kon geen enkele andere vrucht met de kwee wedijveren. Wij als kruidtuiniersters maken jam, gelei en chutney van de kweeperen en verkopen dat op het jaarlijkse "Daggie Old Heino" om ook u kennis te laten maken met de bijzondere smaak van de kweeper.

Gerrie Berends

Cognac-kweeperen

2 kg kweeperen
500 g honing
500 g suiker
ongeveer 4 el wijnazijn
7 dl water
1/8 l cognac

De kweeperen schillen en halveren; de pitten verwijderen en het vruchtvlees in partjes snijden. Voor de suikersiroop de honing met de suiker, de azijn en het water aan de kook brengen. De suiker goed laten oplossen en de partjes kweeper eraan toevoegen. Het geheel weer aan de kook brengen en 20 tot 30 minuten zachtjes laten doorsudderen. De vruchten er met een schuimspaan uitscheppen en in schone potten leggen. Het kookvocht nu inkoken tot een dikke suikerstroop en af laten koelen. De cognac erdoor roeren en de siroop over de kweeperen gieten. De potten sluiten en op een koele donkere plaats bewaren. Lekker bij groot vlees of bij wild.

Kweeperenlikeur

8 à 10 kweeperen
300 g suiker
9 kruidnagels, korianderzaad
1,5 l brandewijn
citroenschil

De kweeperen schillen en doormidden snijden, de klokhuizen verwijderen en het vruchtvlees raspen. De pulp in een grote pot met de suiker, de brandewijn, kruidnagel, een handje korianderzaad en het citroenschilletje mengen. Het geheel ongeveer 2 weken op een koele plaats laten rusten. De massa zeven, daarna door een linnen doek filteren, het vocht in schone droge flessen doen en de flessen goed afsluiten.

Geraadpleegde literatuur:

- Ria Loohuizen, Het rijk van kwee en vijg.
- M.C. Blöte-Obben, Boom en struik in bos en veld.
- Mellie Uyldert, De taal der kruiden.

Boerderij De Vogelzang.

Precies 200 jaar geleden, in 1804, deed zich een aantal belangrijke gebeurtenissen voor. Om er enkele te noemen: Haïti verklaart zich onafhankelijk van Frankrijk; de Duitse filosoof Immanuel Kant sterft op tachtigjarige leeftijd; Napoleon wordt tot keizer gekroond in aanwezigheid van paus Pius VII; de Heilige Roomse keizer Franz II neemt de titel 'keizer van Oostenrijk' aan en bij de familie Vogelzang op de boerderij 'De Vogelzang' wordt in januari 1804 een dochtertje geboren. Het meisje, Alberdina, wordt op 22 januari gedoopt in de NH-kerk te Heino. In het doopboek wordt vermeld dat ze is geboren op de 17e januari 'agtermiddag' om 3 uur. Het kind heet dus **AlberDina VogelZang**. Daarmee hebben we meteen de initialen boven dit artikel verklaard.

De boerderij 'De Vogelzang' vindt U aan de Brinkweg; de familie Slotman woont er nu.

Wie was nu die familie Vogelzang? We kunnen dat wellicht het beste duidelijk maken aan

de hand van de testamenten die de ouders van Alberdina lieten maken op 24 mei 1831. Omdat zowel de vader als de moeder tekstueel hetzelfde testament maakten geven wij U alleen enkele fragmenten uit het testament van de moeder.

TESTAMENT No. 2508 van het Register.

Voor Gerrit Willem Jacobson Gerhard Johan Zoon, Notaris te Wijhe, in bijzijn der nagemelde vier getuigen compareerde Hendrika Vogelzang, Boerin Echtgenoot van Roelof Vogelzang Landbouwer, wonende op het Erve Vogelzang in de Gemeente Heino.

Dewelke verklaarde, dat zij voornemens was bij deze acte op te richten haar Testament en bevel van uiterste wille. Ik geef en legateere aan mijn Zoon Gerrit Jan Vogelzang en Zijn aanstaande Echtgenoot Jennigje Braakman, mijn onverdeelde helft in het Erve Vogelzang, alsmede mijn aandeel in alle mijn gereede goederen uitgezondert mijne kleederen, goud en zilver tot Lijsdracht beho-

rende, dat onderling verdeelt moeten worden alsmede dat zij voldoen de na te noemen Legaten. Ik legateere aan mijne Dochters, daarentegen aan mijn Dochter Harmina Vogelzang, gehuwd met Jan Dijk een Som van vijfhonderd vijftig Guldens, en aan Alberdina Vogelzang, gehuwd met Gerrit Harm Koers een Som van vijfhonderd vijftig Guldens.

Gepasseerd te Heino ten huize van de Testatrice boven omschreven op heden den vier en twintigsten May achtienhondert een en dertig in bijzijn van Jan Slurink Landbouwer, Hendrikus Kievitsbos Landbouwer, Klaas Beukelaar Landbouwer en Berent Zonnebelt Landbouwer alle wonende te Heino die na voorlezing deze met de Testatrice en Notaris hebben getekend.

Beide ouders voeren hier de familienaam Vogelzang. Alberdina's vader echter trouwde 'in' op 'De Vogelzang' evenals haar grootvader van moederszijde. Haar vader, Roelof Hendriks, kwam van Raalte en haar grootvader van moederszijde, Hermannes Hendriks, kwam van 'De Slendebroek' in Lenthe.

De familienaam Vogelzang werd dus in de vrouwelijke lijn voortgezet. Zo ging dat in die dagen met familienamen.

Zus Harmina Vogelzang, gehuwd met Jan Dijk (ze woonden op 'het Eisink' aan de Hubertsallee) en Alberdina, inmiddels getrouwd op 16 januari 1824 met Gerrit Harm Koers, geboren op 14 januari 1800 op het 'Grote Koers', krijgen elk elfhonderd gulden toebedeeld.

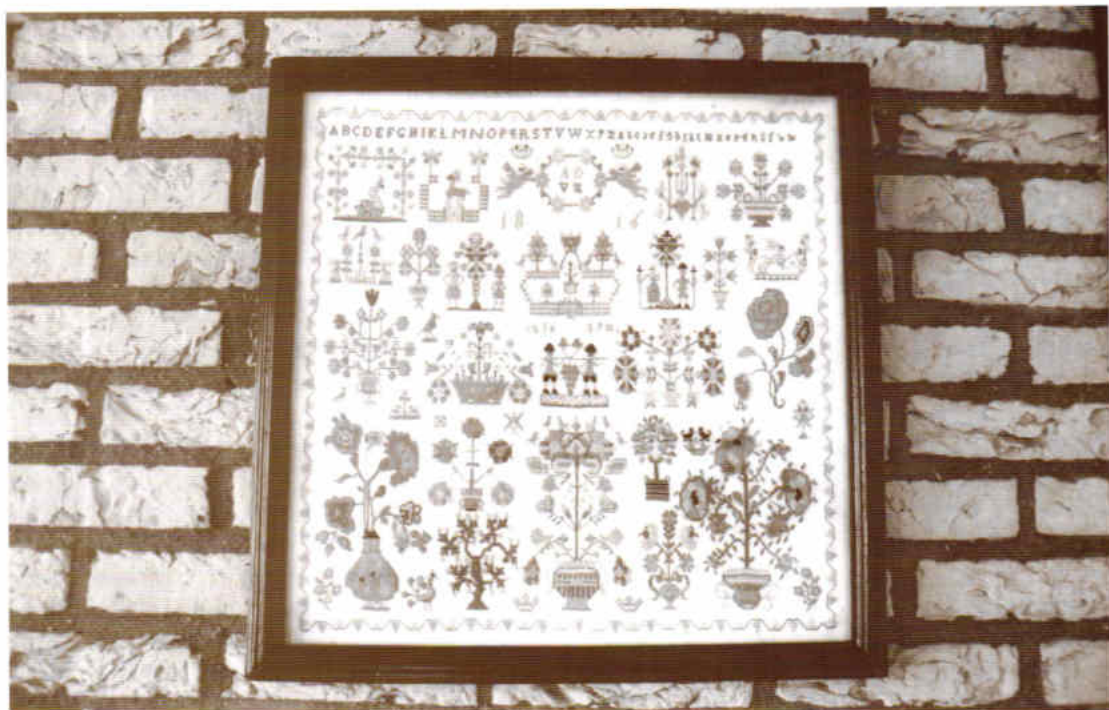
Zoon Gerrit Jan erft de boerderij, gaat trouwen met Jennigje Braakman en blijft op het ouderlijk huis.

Nu is wel verklaard waar de letters ADVZ boven dit artikel van zijn afgeleid maar nog niet welke betekenis ze generaties lang hebben gehad voor Alberdina's familie en haar nakomelingen. Die betekenis vindt U aan de bovenzijde, in het kransje geflankeerd door twee engeltjes, in de afbeelding op de mooie letterdoek die de schoorsteenmantel bij ons thuis siert.

Het is 1816 als de Perzisch-Afghaanse oorlog woedt. Perzische troepen nemen Herat in Noordwest-Pakistan in, maar worden verdreven door de Afghanen. Ook in dat jaar laat de 12 jarige Alberdina Vogelzang trots aan haar ouders en familie het resultaat van haar huisvlijt zien. Ze heeft haar letterdoek af. In zijn algemeenheid spreken letterdoeken, ook wel merklappen genoemd, een taal van verbondenheid met de huiselijke haard, van jonge meisjes die deden wat hun handen te doen vonden en dit met veel geduld en grote vindingrijkheid uitdrukten in kleine kruissteekjes, vaak geborduurd op zelfgesponnen en geweven linnen. Er gaat een kleine wereld voor ons open, meestal verscholen achter initialen, symbolen of een jaartal. En we zien veel bomen, grote en kleine zogenaamde levensbomen met vruchten en vogeltjes. Symbolen van een trouw en goed leven. Ook bloemen in alle variëteiten zijn een dankbaar onderwerp. Het alfabet in hoofd- en kleine letters en de cijfers 1 tot en met 10 hebben vaak een prominente plaats. Afhankelijk van streek en geloof is er een grote verscheidenheid aan in kruissteekjes vastgelegde motieven.

Bijbelse motieven, diermotieven, levensbomen, tafereeltjes en mensfiguren en vruchten en vruchtbomen komen veelvuldig voor.

Alberdina heeft ook de druivendragers of verspieders, Josua en Kaleb (Numeri 13), die met hun grote druiventros uit Kanaän terugkeren een plaats gegeven op haar letterdoek. Jozua en Kaleb, volgens de middeleeuwse opvatting de dragers van de wonderbare druiventros uit Kanaän, zijn een symbool van het jodendom en het heidendom. Het hert komt zelfs tweemaal voor op het doek van Alberdina. Het hert symboliseert naast zachtmoedigheid ook fierheid. Het hert met wijduitstaand gewei, symbool van de jacht; met lichtend kruis tussen het gewei geplaatst; attribut van St. Hubertus, de patroon van de jagers, van wie de legende verhaalt dat hem op jacht een hert verscheen dat een lichtend kruis tussen de getakte horens droeg. In de Clavis Melitonis (Melito, bisschop van Sardes) is een hoofdstuk gewijd aan de symboliek van bloemen en planten. De rozen, heet het daar,

Letterdoek van Alberdina Vogelzang.

zijn het symbool van het bloed der martelaren. De roos is het beeld van liefde, de schoonheid, de vreugde, de stilzwijgendheid. De lelie duidt nu eens op de Verlosser, dan weer op de Heiligen, op de glans van het hemelse vaderland, of op kuisheid, onschuld, maagdelijkheid. Het viooltje stelt nederigheid, ootmoed, droefheid voor. Symboliek in overvloed.

Hoe nu komt dit fraaie doek van Alberdina Vogelzang bij Adrie Blankvoort, echtgenote van de schrijver, terecht.

Alberdina Vogelzang overlijdt op 16 augustus 1847 op 43 jarige leeftijd. Enkele jaren later, op 26 april 1855 trouwt haar dochter Jansien Koers, geboren 27 maart 1830, met Jan Blankvoort, geboren op 26 januari 1828 op het 'Poortmans', zoon van Willem Blankvoort en Lammerdina Ruitkamp. Over de familie op het 'Poortmans' verscheen een uitgebreid artikel van de hand van mevr. J.K. Pruij-Reinders in Omheining december 1987 - 7e jaargang - nummer 4. Jan Blankvoort en Jansien Koers betrekken hun nieuw gebouwde

boerderij in 1855, nu Zuthemerweg 11, waar ook de letterdoek een plaats krijgt. Deze boerderij werd gebouwd in 1854/55 door timmerman H. Waelderink te Dalfsen. Jan Blankvoort en Jansien Koers zijn de overgrootouders van Adrie. Vandaar.

Het zou Alberdina deugd doen te weten dat zelfs na 188 jaar nog steeds met veel voldoening en respect over haar prachtig stuk huisvlijt wordt gesproken. Het doek is nog in uitstekende staat. De omlijsting en het glas zijn nog oorspronkelijk. Door Anton G.M. Heijmerikx is enkele jaren geleden het geheel schoongemaakt en de achterzijde vervangen door zuurvrij materiaal.

Henk Wessels

Literatuur:

- Albarta Meulenbelt-Nieuwburg - Merklapmotieven en hun symboliek.
- G.E. Boone-Stolp - Merklappen - Afbeeldingen en werktekeningen.
- De Complete Geschiedenis van de 19e eeuw.

Het verhaal achter de dingen (10)

Het Poppenhuis

Het is winter 1944. De bevolking van Rotterdam zucht onder de Duitse bezetting. De geallieerden verloren in september de slag om Arnhem. Het spoorweginet ligt plat, voedsel en kolen worden niet meer aangevoerd.

De meeste mensen lijden daardoor honger en zitten in de kou. Eten is nauwelijks te krijgen en veel brandstof is er niet meer. Bovendien is de elektriciteit afgesloten en zitten de gewone mensen 's avonds in het donker. Wie geluk heeft, beschikt over kaarsen of olielampjes. Thuis zitten we gelukkig noch in de kou noch in het donker. Mijn vader heeft een klein aannemers- en timmerbedrijf en werkt voor de gemeente Rotterdam; daardoor kunnen we regelmatig over afvalhout beschikken.

Ons dagelijks menu bestaat vooral uit suikerbieten, aangevuld met wat op de bon verstrekt wordt. Veel te weinig!

Wanneer zal de oorlog afgelopen zijn? Hoe lang gaat het nog duren? Dat zijn vragen waar alle mensen mee worstelen.

Dan breekt december aan! De zevende ben ik jarig en vol verwachting klopt mijn hart. Wat

zal ik voor mijn verjaardag krijgen? Veel is er op speelgoedgebied niet meer te krijgen en de laatste jaren waren er al veel afdankertjes van oudere nichtjes. Ik kan bijna niet wachten. Eindelijk is het zo ver. En wat staat er 's morgens vroeg in de serre van ons Rotterdams bovenhuis... Een poppenhuis, een villa met echte ramen en deuren die allemaal open kunnen. Het is geweldig! Dat had ik niet verwacht.

Mijn vader maakte het poppenhuis overdag in zijn werkplaats. Mijn moeder schilderde en bekleedde het, terwijl mijn toen 15-jarige broer de meubeltjes uitgezaagd heeft. Dat moest 's avonds bij kaarslicht gebeuren, nadat ik naar bed was, want ik mocht vooral niets merken.

Pas jaren later besepte ik hoeveel tijd, geduld, zorg en liefde aan dit poppenhuis gegeven werd. Mijn dochter speelde er mee, later mijn kleindochter en zelf geniet ik er ook nog steeds van.

Huis en meubeltjes zijn allemaal origineel.

J. Veenstra-v.d. Sloot

Wie is wie?

Een foto van een groep meisjes die gaat kamperen op een boerderij?
Wie herkent deze meisjes?
Waar en wanneer is deze foto gemaakt?

We hopen weer op uw reactie.

M.H. Stavorinus, De Haarstraat 25, 8141 EW Heino, tel. 0572-392586.

Wie was wie?

Op de foto, geplaatst in het septembernummer, zijn twee reacties binnengekomen: namelijk van Joke Houwen-v.d.Worp en Lien Kok-v.d. Vegt. De foto is gemaakt op 20 april 1949 ter gelegenheid van het huwelijk van Harrie Toering met Sien Houwen. De dames van de gymnastiekvereniging staan met een ereboog te wachten op het moment dat het bruidspaar naar buiten komt.

Rechts van voor naar achter staan:

Lien v.d. Vegt, Dien Nijland, Margje Ruitenberg en Jennie Stappenbelt.

Links staan:

Antje Grootenhuis, mevr. Van Schoten, niet bekend en Dien Deemter.

In het midden staat

Joke v.d. Worp; zij mocht bloemen strooien voor het bruidspaar.

Onze dank aan genoemde dames voor hun reactie.

Alweer 20 jaar geleden

1984

Een korte pass over de breedte van Rene Eijkelkamp (Go Ahead Eagles) en PEC-voorstopper Grads Fühler had de bal maar voor het inschieten. En dat deed hij dan ook feilloos. Het doelpunt zal zijn club weinig helpen; wel zijn broer die nu een officieel geopend restaurant annex bar bezit, wijd en zijd bekend als café d'Olde Bakker tussen Dalfsen en Heino.

Nadat het in Heino een tijdlang stil is geweest rond De Enkelaar en Joop van de Enk komt er nu weer meer leven in de brouwerij. Op paaszaterdag werd de nieuwste aanwinst, een super-de-luxe disco, geopend en volgens Joop is dit nog maar een begin. De hele Enkelaar wordt totaal veranderd. Na een uitvoerige rondleiding door Magic World, compleet met draaiende dansvloer, tribune en magische vloer- en lichteffecten vertelt Joop: 'Ja, een jaar of 4, 5 geleden hadden we twee bars met soulmuziek. Dat was nieuw en het publiek wist ons te vinden. Later is ook de concurrentie die weg ingeslagen en zo langzaam aan kon je merken dat er minder belangstelling was. Het was duidelijk dat we met iets nieuws moesten komen'. Heel belangrijk hiervoor was de tijdelijke vergunning van de gemeente om tot 02.00 uur open te mogen blijven. Deze vergunning biedt mogelijkheden om iets nieuws van deze omvang op te zetten.

De familie Chang is de nieuwe eigenaar van het Chinees-Indisch restaurant Tong Ah in Heino. Het gezellige restaurant werd intern opgeknapt met o.a. een nieuw plafond. Tong Ah heeft de beschikking over een gespecialiseerde kok die zijn vak goed verstaat en afkomstig is uit Shanghai.

Sinds september draait in café-restaurant Aver-Heino discotheek Black Light voor de jeugd vanaf zeventien jaar. Het was afwachten

hoe het zou gaan. Tonny Geerts: 'Dat weet je nooit met een discotheek, maar het liep echt grandioos. Van heinde en ver kwamen de jongeren naar ons toe. De eerste avond met Avro's Toppop was er al zo'n 350 man, en de laatste keren zaten we telkens dik over de 500. Boven verwachting dus'.

Café De Zwaan zal na 101 jaar beheerd te zijn door de familie Bosch over gaan in andere handen. Het bedrijf zal nu worden gerund door de Hellendoorner Biesart. Het echtpaar Bosch heeft 27 jaar de leiding over het hotel gehad, maar heeft geen opvolger voor de zaak. Het honderdjarig bestaan van het bedrijf is in januari van het vorig jaar gevierd. 'We zijn weliswaar nog geen 65, maar het is mooi geweest. We houden het voor gezien. We kunnen nu nog genieten van de tijd die ons te wachten staat', aldus mevrouw Bosch. Rob en Heidy Biesart zetten het bedrijf voort als Sallandse Bistro.

Op de provinciale weg Heino-Lemelerveld vond een vrijwel frontale botsing plaats tussen een Leopard-tank en een personenauto. De auto werd aan de voorzijde in elkaar gewalst. De bestuurder, de 55-jarige L.J. van der S. uit Zwolle bracht het er wel levend vanaf, maar werd met een heupfractuur en een longperforatie overgebracht naar het Sophia-ziekenhuis te Zwolle.

Het ongeluk gebeurde doordat de bestuurder van de personenauto die op weg was van Zwolle naar Lemelerveld, te veel naar links uitweek en daardoor met de rechterkant van de auto onder het legervoertuig kwam. De tank was afkomstig van de Generaal Winkel-mankazerne te Nunspeet.

Drie vrouwen van 73, 34 en 16 jaar werden in de buurt van Heino met hun auto gegrepen door een trein. Het ongeluk gebeurde op een onbewaakte spoorwegovergang. Alle slachtoffers waren op slag dood. Het tragisch on-

geluk deed zich voor op 200 meter afstand van de woning van een familielid waar de drie vrouwen op bezoek waren geweest. Om 20 minuten over vijf werden mevrouw M.R. Sterringa (73), haar 34-jarige dochter A.M.R. Herder en 16-jarige R.H. Bits-Jhoon, dochter van mevrouw Herder, allen uit Appelscha, door de trein gegrepen.

Een ernstig ongeval op de nieuwe rondweg langs Heino heeft het leven gekost aan drie mensen. De 43-jarige J. Wesselink uit Rijssen, de 27-jarige Raaltenaar G.J. Boogaars en de 37-jarige E.J. Watson uit Zwolle zijn ter plekke overleden. Het ongeluk gebeurde kort voor het viaduct over de Lemelerveldseweg.

Wesselink, komende uit de richting Zwolle, schampte een personenauto door op de verkeerde weghelft te komen. Vervolgens schoot de Rijssenaar frontaal op een volgende tegenligger, die bestuurd werd door Boogaars uit Raalte. Met fatale gevolgen voor Wesselink, Boogaars en de bij Boogaars inzittende E.J. Watson.

Twee andere inzittenden bij Boogaars, de 27-jarige vriendin van Watson (eveneens uit Zwolle) en haar kind van bijna twee jaar liepen nagenoeg geen verwondingen op.

Met ingang van 1 september van dit jaar zal de dan dertigjarige ir. J.R. Sytsma uit Uithoorn de functie van directeur van de Heinose Krause melkpoederfabriek overnemen van ing. G. Stapel. Ingenieur Stapel gaat namelijk met ingang van die datum met pensioen op 64-jarige leeftijd, nadat hij 28 jaar lang de scepter hanteerde over de zuivelfabriek.

Stapel is trouwens van origine ook afkomstig uit het westen, namelijk Noord-Holland. De heer Sytsma is op dit moment directeur van de afdeling vitamines van de Nederlandse tak van het Hoffmann en La Roche-concern.

Daarmee verlaat Stapel de fabriek na een zeer woelige herfstperiode. In november van het afgelopen jaar was er namelijk veel beroering onder de leden nadat bekend werd dat het bestuur op een fusie aanstuurde met Coberco.

Centrawinkelier Henk Hartholt ontving uit handen van Schuitema Oost-directeur Van Kampen de gouden speld als verdienste voor het 25-jarig lidmaatschap van de Centra-organisatie. Van deze 25 jaar zit Hartholt nu 15 jaar in Heino. De zaken verliepen in Heino zo voorspoedig dat er in 1975 een grote verbouwing plaatsvond die de zaak driemaal zo groot maakte. Dat de verbouwing niet het karakter van de zaak mocht aantasten heeft voorop gestaan. Hartholt hierover: 'Bij ons staat in het zakelijke leven de service en gezelligheid hoog in het vaandel'.

De bouw van het nieuwe 'Trefpunt' in Laag Zuthem kan beginnen. Het project krijgt maximaal 100.000 gulden subsidie van het ministerie van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en de gemeente draagt nog eens 40.000 gulden bij. Bij de bouw van 'het Trefpunt' moeten werkloze bouwvakkers uit Heino voorrang krijgen. Deze voorwaarde is gekoppeld aan de gemeentelijke subsidie; een voorwaarde overigens waartegen de VVD-fractie zich tegen heeft verzet.

Tijdens de jaarvergadering van de Bouw- en Houtbond aangesloten bij het FNV afdeling Heino zei voorzitter H. Berends dat men zich dit jaar grotendeels had bezig gehouden met de solidariteitsgedachten. Het feit dat wij meededen was eigenlijk niet zozeer om de drie procent die de ambtenaren moesten inleveren, maar om de kortingen op de diverse uitkeringen.

Een drietal leden werd gehuldigd in verband met het feit dat zij 25 jaar lid van de bond waren. De heer R. Plevier overhandigde de heren H. Berends, H.J. Grotenhuis en T. van de Vegt de bekende speld terwijl hij hun echtgenotes een bos bloemen overhandigde.

Henk Wessels

Toen en nu (12)

De Openbare Lagere School in 1958, gezien vanaf de hoek Julianastraat/ Prins Bernhardstraat. De wijk is nog erg nieuw; de huizen rechts aan de Julianastraat moeten nog gebouwd worden. De duplexwoningen tussen de Emmastraat en de Haarstraat staan er al wel. We kijken tegen de achterkant van de school aan. De kleuterschool was toen nog in hetzelfde gebouw. De ingang van de school was aan de Schoolstraat. In 1978 is de school afgebroken.

De Openbare Basisschool 'De Springplank'. Drie ingangen bevinden zich aan de Julianastraat. Vooraan op de foto zijn de ingang en het schoolplein voor de allerjongste kinderen; halverwege voor de middelste groepen en op de hoek Julianastraat / Emmastraat zijn de ingang en de speelplaats voor de hoogste groepen. Daar bevindt zich ook het fietsenrek. De school is al weer te klein; op de hoek Schoolstraat/ Emmastraat is een noodgebouw neergezet. De duplexwoningen zijn nog steeds als zodanig in gebruik.

Wat de kerstklokken vertellen

Als de kerstklokken straks luiden,
Luister, luister dan eens stil.
Klinkt het niet of elke bim-bom
Jullie wat vertellen wil?

Hoor, die ene zegt heel duid'lijk:
"Waarom was je zo vaak stout?
't Lijkt soms heus wel of je heel niet
Van je Pap en Mammie houdt!"

En die and're! Hoor je 'm vragen:
"waarom leerde je toch niet?
Al die ongeleerde lesjes
Geven jou toch maar verdriet!"

"Bim-bam-bom!" O, die is boos, zeg!
Hoor je wat die vragen moet?
"Waarom altijd ontevreden?
Foei, heb jij het dan niet goed?"

Maar nu hoor ik er een juichen!
"Bim-bam! Bim-bom!" Dat klinkt fijn!
Die vertelt van al die kind'ren
Die probeerden goed te zijn.

Van de meisjes en de jongens
Met een gulle, lieve lach,
Die steeds and'ren wilden helpen;
Vrolijk waren, dag aan dag!

In dit jaar zij U beschoren:
Vreugde, voorspoed en geluk.
'k Hoop dat ge gespaard moogt blijven
voor verdriet, zorg en druk.

Gelukkig Nieuwjaar

Van dat kleine zonneshijntje,
- Moeders troost en Vaders trots! -
Waarop zij in donk're dagen
Konden bouwen als een rots!

Willen jullie eens proberen,
Al die klokken groot en klein,
'n Volgend keertje te doen juichen?
Dan zal het echt Kerstfeest zijn!

Van de bestuurstafel

De werkgroep 'Behoud Omheining' is nog steeds in gesprek met de gemeente over het voortbestaan van de vereniging. Inmiddels heeft de Stichting Bezoekerscentrum 'West Salland' meegedeeld dat zij zich opheft met ingang van 1 januari 2005.

Dit in verband met de beëindiging van de gemeentelijke subsidie.

In verband daarmee heeft de vereniging als onderhuurder van de Stichting het bericht ontvangen dat haar de huur wordt opgezegd met ingang van 1 januari 2005. Aangezien de gemeente eigenaar is van het gebouw, is de vereniging afhankelijk van hetgeen de gemeente met het gebouw van plan is.

Inmiddels is bij de besprekingen met de gemeente ook de woningbouwvereniging 'Het Saalien' aangeschoven.

De ledenavond op 22 september werd bezocht door ruim 80 leden. De heren Goutbeek en Van Baarle hielden een dialezing over oud historische wegen.

Voor een aantal bezoekers was het jammer dat de heren zich meer bezig hielden met

archeologische vondsten op en bij de wegen als met de wegen zelf.

De werkgroep Boerderij- en Veldnamen werkte mee aan een uitzending van RTV Raalte. Als onderwerp had men de boerderij en het spieker 'De Vlaminckhorst' genomen.

De werkgroep Streektaal werkte eveneens mee aan een uitzending van RTV Raalte. Zij hadden als onderwerp een vroegere kruidenierswinkel.

Over de kerstwandeling op zondag 26 december treft u bij deze 'Omheining' informatie aan.

Bent u van plan een familielid of kennis een cadeau-lidmaatschap van onze vereniging aan te bieden, hiervoor zijn cadeaubonnen aanwezig.

Schenkeningen

- Van mevrouw A. Bomhof-van Leeuwen te Raalte, foto's ter reproductie.
- Van de heer H.G. Kappert, Veltkampiaan 33, foto's, zes ingelijste vergunningen/diploma's en een tas met bandrecorderbanden.
- Van mevrouw A. v.d. Kolk-Valk, Kanaaldijk Noord 5, het boekwerkje 'Het klokje van Arnemuïden en andere populaire schlagers' uitgegeven door XIJZet te Amsterdam en het boekwerkje 'Het zingende boertje' een uitgave van W.H. Koning & Zonen te Amsterdam.
- Van de heer E.J. Lindeboom, Duisterendijk 5a, foto's, een medaillekast met inhoud, een miniatuur hooiwagen, een gootsteenborstel, een boterslief, een bijenkorf, een smeerpot voor een langwagen, twee bergwagen, drie bergpennen, twee strosnijmessen, een rietmes, een slootmes, een modderbeugel, een spanbeugel, een poelie, een trekzaag, een boomzaag, drie booromslagen, een handboormachine, een stik, een kleine en een grote melkbus, een karnemelkbusje, een boterkarn, een rotor van een karnmolen, een juk, leidselgeleiders, een driepoot met unster, twee katrollen, bik, een haarspit met hamer, een dorsstok, een zeis, een zicht, een sikkkel, een drainagepen, een neusring voor rundvee, een neusring voor een stier, een neusprikker tegen het zuigen van koeien, een klauwentang en een renetmesje voor koeienklauwen.
- Van mevrouw A. Linthorst-Nijhof, Kerkslagen 41, vier handgebreide kousen, vervaardigd door mevrouw Petertje Linthorst-van Ittersum uit Laag-Zuthem, nu woonachtig te Hasselt.
- Van mevrouw D. Hartholt, Dorpsstraat 21, krantenknipsels.
- Van de heer G.A. Holterman te Wythmen, een pop met halsketting.
- Van de familie B.J. Hondeveld, Pinksterbloem 5, een pak Radion zeepoeder, twee stukken huishoudzeep, twee stukken Sunlight huishoudzeep, hang- en sluitwerk, archiefbescheiden en navelbandjes.
- Van mevrouw Rienties-Mulder, Satinklaan 4, een vlym om spenen open te snijden als een koe daarop had getrapt.
- Van de familie W. Roodenberg te Wesepe, een scheepskist, oorspronkelijk eigendom van Willem Lamberts 1883-1948. Willem Lamberts was een aannemer in Kampen. Met zijn vrouw en twee zonen ging hij zomers met vakantie naar zee. Dan werd de scheepskist met kleren en andere spullen al van te voren naar de vakantiebestemming gestuurd met van Gend en Loos. De initialen van Willem Lamberts zijn met sierspikertjes op de deksel van de kist te zien.
- Van mevrouw M. Schotman, Dorpsstraat 23, een arbeidsregister met daarin de namen van de personen die werkzaam waren in de schoenmakerij van H.J. IJsseldijk.
- Van de heer J.M. Seine, Molenweg 2, een paar fietshandmoffen.
- Van de heer M. de Smidt, Grote Beukelaer 7, een koffer met deurbeslag en hang- en sluitwerk.
- Van mevrouw T. de Smidt, Grote Beukelaer 7, krantenknipsels.

Voor deze schenkingen weer onze hartelijke dank.